LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Sampo Oyj:n osakekirjojen kuoletusprosessi Helsingin käräjäoikeudessa

Luotonen, Sara
Uusiniemi, Julia

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sampo Oyj:n osakekirjojen kuoletusprosessi Helsingin käräjäoikeudessa

Sara Luotonen
Julia Uusiniemi
Liiketalous
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2017

Laurea-ammattikorkeakoulu **Tiivistelmä**
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi (AMK)

Sara Luotonen & Julia Uusiniemi

Sampo Oyj:n osakekirjojen kuoletusprosessi Helsingin käräjäoikeudessa

Vuosi 2017 Sivumäärä 94

Opinnäytetyön tarkoituksena on kertoa Sampo Oyj:n osakekirjojen kuolettamisesta Helsingin käräjäoikeudessa, ja siitä, mitä toimia kuoletusprosessi vaati käräjäoikeudelta. Menetelmällisinä ratkaisuina toteutettiin kysely Helsingin käräjäoikeuden Sampo Oyj:n osakekirjojen kuoletushakemuksia käsitelleille sihteereille ja haastattelu Sampo-tiimin esimiehille. Tähän sisältyi myös Sampo Oyj:n osakkeenomistajilleen lähettämien ohjeistuskirjeiden ja tiedotteiden tutkiminen. Tavoitteena oli saada tietoa Sampo-prosessin toteutuksesta käräjäoikeudessa, sekä toteutetun kyselyn tulosten avulla tuottaa mahdollisia kehittämisehdotuksia vastaavanlaisia projekteja varten. Haastattelu toteutettiin Sampo-tiimin vastuusihteerille sekä vastuutuomarille ja sen avulla saatiin tietoa projektin lähtökohdista sekä käräjäoikeuden yhteistyöstä Sampo Oyj:n kanssa. Opinnäytetyössä toteutettiin lainopillinen tutkimus.

Sampo-hakemusten määrä poikkesi huomattavasti normaalista käräjäoikeuden käsittelemästä hakemusmäärästä. Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli selvittää, miten Sampo Oyj:n osakekirjojen kuolettaminen Helsingin käräjäoikeudessa tapahtui, ja mitä kyseisestä prosessista voitaisiin oppia vastaavanlaiseen projektiin tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön viitekehys koostuu arvopaperimarkkinalaista, osakeyhtiölaista, asiakirjan kuolettamisen laista sekä Sampo Oyj:n osakkeenomistajilleen julkaisemista ohjeistuksista osakekirjan kuolettamista varten. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös median artikkeleita aiheeseen liittyen. Opinnäytetyön onnistumisen kannalta oli tärkeä tuoda ilmi, miksi osakekirjat ylipäätään jouduttiin kuolettamaan, joten tietoperustaosuuteen on sisällytetty luku arvo-osuusjärjestelmään siirtymisestä. Koska osakekirjoihin kuuluu lainsäädännöt arvopaperimarkkinoista sekä osakeyhtiöistä, on ne opinnäytetyössä esitelty. Opinnäytetyössä toteutetun kyselyn ja haastattelun vuoksi työssä kirjoitettiin tutkimusmenetelmistä.

Keskeisinä opinnäytetyön tuottamina tuloksina saatiin konkreettiset kehittämisehdotukset vastaavanlaiseen projektiin. Kehittämisehdotuksia tuottivat sekä kyselyyn ja haastatteluun vastanneet, että opinnäytetyön tekijät. Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 21 kappaletta. Kehittämisehdotuksina esiin nousi ennakointi, tiedottaminen, avoimuus sekä projektitiimin perustaminen. Johtopäätöksinä voitiin todeta, että nopea reagointi, rekrytointi sekä yhtenäinen tiedottaminen ovat edellytys projektin onnistumiselle.

Asiasanat: Asiakirjan kuolettaminen, osakekirja, osakeyhtiö, käräjäoikeus, lainopillinen tutkimus

Laurea University of Applied Sciences **Abstract**
Degree Programme in Business Management
Bachelor's Thesis

Sara Luotonen & Julia Uusiniemi

Sampo stock certificate cancellation process at District Court of Helsinki

Year 2017 Pages 94

The purpose of the thesis was to describe the invalidation process of Sampo plc's stock certificates at the District Court of Helsinki and about the needed actions that the District Court had to take. As a methodical solution, an inquiry was executed for the secretaries of District Court of Helsinki who were in charge of the invalidation of the Sampo plc stock certificates as well as an interview for the managers of the Sampo-team. Also, the methodical solution included researching the instruction letters and information reports which Sampo plc sent to their shareholders. The aim of the thesis was to acquire knowledge of the implementation of the Sampo-process in the District Court of Helsinki and with the results of the inquiry to produce possible development proposals for a similar project. The interview was implemented for the responsible secretary and judge of the Sampo-team and it provided information of the project's starting points and of the collaboration between the District Court and Sampo plc. A legal study was executed in the thesis.

The number of Sampo applications were significantly different compared to the normal amount of applications the District Court handles. Therefore, the research problem of the thesis was to consider how the invalidation of the Sampo plc's stock certificates occurred in the District Court of Helsinki and what could be learnt from that process for a similar project in the future.

The knowledge base of the thesis consisted of; Securities Markets Act, Limited Liability Companies Act, the law of annulment of a document and the invalidation instructions issued by Sampo plc for its stockholders. Media articles of the thesis topic are also included in the knowledge base. For the success of the thesis it was important to disclose the reason why the stock certificates had to be invalided, so theory of transition to the book-entry system was included into the thesis. Legislation of Securities Markets Act as well as Limited Liability Companies Act are connected to the stock certificates which is why they are presented in the thesis. The thesis concerns also theory about research methods due to the implemented inquiry and interview.

The main results of the thesis were to produce concrete development proposals for a similar project. The respondents from the inquiry and interview as well as the authors of the thesis were the ones whom the development proposals came from. A total of 21 responses were received from the inquiry. Forethought, informing, openness and the establishment of a project team were the main topics of development recommendations. As a stated conclusions, quick response, recruitment and unified communication are the requirements for a successful project.

Keywords: annulment of a document, stock certificate, limited company, District Court, legal study

Lakiluettelo

AML	Arvopaperimarkkinalaki (746/2012)
AOJL	Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta (348/2017)
FivaL	Finanssivalvontalaki (878/2008)
KuolL	Laki asiakirjain kuolettamisesta (34A/1901)
OYL	Osakeyhtiölaki (624/2006)
VAML	Vuoden 1989 arvopaperimarkkinalaki (495/1989)
VOYL	Vuoden 1978 osakeyhtiölaki (734/1978)
	Laki virallisesta lehdestä (268/1931)

Lyhenneluettelo

ESMA	Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (European Securities and Markets Authority)
EU	Euroopan unioni
FIVA	Finanssivalvonta
HE	Hallituksen esitys
L	Laki
VMa	Valtiovarainministeriön asetus
VNa	Valtioneuvoston asetus

Sisällys

1 Johdanto 7
2 Tavoitteet, tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät 7
2.1 Lainopillinen tutkimus 8
2.2 Tutkimus yleisesti 12
2.3 Laadullinen ja määrällinen tutkimus 13
2.4 Tutkimuksen suunnittelu 15
2.5 Aineistonkeruu 16
2.6 Tulosten analysointi 20
2.7 Tutkimuksen arviointi ja raportointi 23
3 Euroopan unionin oikeus ja kansallinen oikeus 26
4 Arvopaperimarkkinalaki 27
4.1 Lain taustaa 30
4.2 Lainsäädäntö 32
5 Osakeyhtiölaki 37
5.1 Lain taustaa 38
5.2 Lainsäädäntö 40
6 Arvo-osuusjärjestelmään siirtyminen 54
7 Asiakirjan kuolettaminen 57
7.1 Laki asiakirjain kuolettamisesta 57
7.2 Sampo Oyj:n osakekirjat 59
7.3 Helsingin käräjäoikeuden rooli 62
7.4 Uutisointi mediassa 65
8 Kysely käräjäoikeuteen 66
8.1 Kyselyn tulokset ja niiden analysointi 67
9 Haastattelu 80
10 Kehittämisehdotukset 82
11 Johtopäätökset 84
Lähteet 85
Kuviot 90
Kuvat 90
Liitteet 91

1 Johdanto

Marraskuussa 2016 Sampo Oyj (jäljempänä Sampo) lähetti kirjeen osakkeenomistajilleen, joilla oli hallussaan paperisia osakkeita. Kirjeessä ilmoitettiin, että Sammon yhtiökokouksella on mahdollisuus huhtikuussa 2017 päättää isännättömien osakkeiden osalta omistusoikeuksien menettämisestä. Kirjeessä kerrottiin osakkeenomistajilla olevan mahdollisuus vaatia osakkeiden siirtämistä sähköiseen arvo-osuusjärjestelmään ennen Sammon yhtiökokousta. Vaatimusta osakkeiden siirtämiseksi sähköiseen arvo-osuusjärjestelmään kutsutaan jälkivaihtovaatimukseksi. Jos paperiset osakekirjat olivat tuhoutuneet tai kadonneet, tuli niiden kuolettamista hakea käräjäoikeudesta. Tämän kyseisen kirjeen lähetys aiheutti suuren ruuhkautumisen hakemusasioissa Helsingin käräjäoikeudessa. Helsingin käräjäoikeuteen saapui noin 7500 Sammon osakekirjojen kuolettamishakemusta marraskuusta 2016 huhtikuuhun 2017 välisenä aikana. Vuositasolla käräjäoikeuteen saapuu kaikkia hakemusasioita yhteensä noin 3400 kappaletta. Sampo osakekirjojen kuoletusprosessi oli ainutlaatuinen tilanne ja sen onnistumiseksi vaadittiin käräjäoikeudelta erityistoimenpiteitä.

Opinnäytetyön aihe valittiin, koska Sammon osakekirjojen kuoletusprosessi oli projektina erittäin ainutlaatuinen, ja tämän vuoksi hyvin mielenkiintoinen. Prosessi ja sen onnistuminen oli erityisen kiinnostava aihe. Helsingin käräjäoikeus joutui tekemään erityistoimenpiteitä projektin onnistumiseksi, ja näitä erityistoimenpiteitä tutkimalla haluttiin selvittää, miten projekti loppujen lopuksi onnistui. Mielenkiinto projektia kohtaan heräsi opintoihin kuuluneiden työharjoitteluiden kautta. Sampo-projektin ollessa erittäin suuri ja laaja päätyivät opinnäytetyön tekijät toteuttamaan opinnäytetyön yhdessä. Opinnäytetyö luovutetaan Helsingin käräjäoikeudelle, joka saa opinnäytetyöstä konkreettisia kehittämisehdotuksia vastaavanlaisiin projekteihin. Opinnäytetyön tuloksia voivat hyödyntää myös muut vastaavanlaiset virastot, joille samankaltainen projekti on ajankohtainen.

2 Tavoitteet, tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät

Tässä opinnäytetyössä selvitetään Sampo osakekirjojen kuoletusprosessin etenemistä ja onnistumista Helsingin käräjäoikeudessa. Tavoitteena on selvittää, miten projekti kaiken kaikkiaan onnistui, mitä toimenpiteitä käräjäoikeudessa tehtiin projektin onnistumiseksi sekä mahdollisia kehittämisehdotuksia vastaavanlaisten projektien toteutukseen tulevaisuudessa.

Opinnäytetyössä toteutetaan sähköinen kysely ja haastattelu, joiden avulla selvitetään Sampo osakekirjojen kuoletushakemusten parissa työskennelleiden sihteerien mielipiteitä ja kokemuksia projektin onnistumisesta. Kysely suunnataan kuoletushakemuksia käsitelleille käräjäsihteereille ja haastattelu taas käräjäoikeudessa perustetun Sampo-tiimin vastuutuomarille ja vastuusihteerille. Opinnäytetyön tutkimusongelmana on selvittää, miten Sampo osakekirjojen kuoletusprosessi onnistui Helsingin käräjäoikeudessa ja miten vastaavanlaista projektia voitai-

siin kehittää. Tutkimuskysymyksenä on, miten Sampo-projektia vastaavanlaisen projektin toteuttamista ja onnistumista voidaan kehittää. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää kyselyn ja haastattelun avulla konkreettisia kehittämisehdotuksia käräjäoikeudelle vastaavanlaista tilannetta ja projektia varten.

Opinnäytetyössä käytetään tutkimusmetodina lainoppia eli oikeusdogmatiikkaa. Oikeusdogmatiikassa selvitetään voimassa olevan lainsäädännön ja oikeuskirjallisuuden perusteella vastaus käsiteltävään oikeusongelmaan. Oikeusdogmatiikan apuna käytetään laadullisen sekä määrällisen tutkimuksen tutkimusmenetelmiä. Näiden menetelmien avulla saadaan kerättyä mahdollisimman paljon konkreettisia kokemuksia ja tietoa tutkittavasta asiasta. Opinnäytetyön oikeusdogmatiikka koostuu arvopaperimarkkinalaista, osakeyhtiölaista ja arvo-osuusjärjestelmään siirtymisestä, asiakirjain kuolettamisen laista, hallituksen esityksistä sekä direktiiveistä ja asetuksista. Opinnäytetyössä käsitellään myös Sammon ja käräjäoikeuden julkaisemia tiedotteita marraskuusta 2016 huhtikuuhun 2017, liittyen Sammon osakekirjojen kuoletukseen. Oikeusdogmatiikassa käsitellään kattavasti opinnäytetyön aiheeseen liittyvät lait. Lakien kokonaiskuvien selkeyttämiseksi perehdytään lainsäädännön esitöihin sekä oikeuskirjallisuuteen. Oikeusdogmatiikan lisäksi käsitellään tutkimusmenetelmien teoriaa. Näin selkeytetään tutkimusmenetelmien hyödyntämistä sekä autetaan ymmärtämään tutkimusprosessia kokonaisuudessaan. Osuudessa käsitellään tutkimuksen suunnittelua, toteutusta ja analysointia, tutkimusmenetelmiä, aineistonkeruumenetelmiä sekä tulosten raportointia ja luotettavuutta.

2.1 Lainopillinen tutkimus

Lainopillista tutkimusta suunniteltaessa tulee pohtia mitä oikeustieteillä halutaan tutkia. Tämän pohdinnan perusteella valitaan tutkimuksen metodi sekä tutkimuksen aihe. Aiheen tulee liittyä oikeusnormeihin tai oikeudelliseen ajatteluun, jotka ovat tutkimuksen kannalta relevantteja. Oikeustieteellisen tutkimuksen alan ollessa laaja, on se jaettu oikeudenalojen mukaan julkisoikeuteen sekä yksityisoikeuteen. Jaottelu on tehty käsiteltävän kohteen tai lähestymistavan perusteella. Oikeudellisen tutkimuksen kohde määritetään lähtökohtaisesti oikeudenalan mukaan. Tutkimuksessa tarkasteltavat ilmiöt ja asiat ovat usein sellaisia, ettei niiden tarkastelu tietyn oikeudenalan mukaisesti ole mahdollista, vaan niitä tulee tarkastella usean oikeudenalan näkökulmasta.[1]

Oikeustieteessä käytettäviä tutkimusmenetelmiä ovat pääsääntöisesti tekstianalyysi eli sisällönerittely sekä empiiriset tutkimusmenetelmät. Näiden metodien soveltamista pohditaan jokaisessa tutkimuksessa erikseen. Metodin valintaan vaikuttaa tutkimus sekä oikeusongelma,

[1] Husa, Mutanen & Pohjolainen 2010, 17-18.

johon haetaan vastausta. Tekstianalyysia käytetään erityisesti oikeussäädöksien tulkintaan. Tekstianalyysilla etsitään merkityksiä epäselville oikeudellisille käsitteille, ja tätä kautta tulkitaan käsitteiden kaikkia mahdollisia tarkoitteita. Tutkija etsii tarkoitteen, jonka puolesta tai vastaan hän esittää perusteluja. Tekstianalyysissa perustelut pohjautuvat lähtökohtaisesti aina oikeusjärjestyksen näkökohtiin tai kyseessä olevaan oikeussäännöksen. Toinen keskeinen tutkimusmetodi oikeustieteellisessä tutkimuksessa on empiiriset tutkimukset, jotka jaetaan laadullisiin ja määrällisiin menetelmiin. Lainopin metodit ovat erittäin lähellä laadullisia tutkimusmenetelmiä, joissa tutkimuksen otanta on pieni. Määrällisiä tutkimusmenetelmiä käytetään silloin, kun vastaajien joukko on suuri. Näitä metodeja voidaan yhdistellä, jotta saadaan tutkimuksesta mahdollisemman paljon tietoa.[2]

Valittu tutkimusmenetelmä auttaa käsittelemään työn kohdetta kokonaisuutena. Tärkeänä seikkana on muistaa, että tutkimuskohteen tulee olla ratkaiseva tekijä valittaessa tutkimusmenetelmää eikä tutkimusmetodin. Metodeja valittaessa tulee ottaa huomioon tutkimuksen kohteena olevat ongelmat, eli metodi ja tutkimusongelma sitoutuvat toisiinsa. Oikeustieteellisessä tutkimuksessa metodin valinta vaatii tutkimusongelman selkeää havainnointia sekä liittämistä johonkin oikeustieteiden alueeseen.[3]

Oikeustieteeseen sitoutuu näkökannaltaan ja menetelmiltään erilaisia tutkimusaloja. Oikeustieteeseen kuuluu oikeusvertailu, oikeusfilosofia, oikeussosiologia, lainoppi ja oikeushistoria. Tutkimusta toteutettaessa näitä tutkimusaloja voidaan yhdistellä. Näistä tutkimusaloista tärkeään rooliin nousee lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Oikeusdogmatiikka tutkii ja tulkitsee oikeusjärjestystä sekä systematisoi oikeusjärjestyksen säädöksiä. Se tutkii myös voimassa olevia säädöksiä ja oikeuskirjallisuutta käyttöjärjestyssääntöjen mukaisesti. Sen tarkoituksena on etsiä ja tulkita oikeusnormien merkityssisältöä, jota saadaan tutkimalla oikeusnormeja ja säädöksiä. Oikeusdogmatiikan tehtävänä on systematisoida oikeusnormit johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Systematisoinnin tarkoituksena on selventää oikeusjärjestyksen kokonaisuutta.[4] Oikeusdogmatiikan keskeinen tehtävä on selvittää voimassa olevan oikeuden sisältö tutkimuksen oikeusongelmassa. Sen tavoitteena on myös selvittää, miten oikeussäädösten mukaan tulisi menetellä.[5]

Lainoppiin sitoutuu myös muut oikeustieteen tutkimusalat. Oikeussosiologia tutkii oikeutta yhteiskunnallisesta näkökulmasta, ja oikeushistoria tutkii oikeuden muutoksia vuosien aikana.

---

[2] Husa ym. 2010, 25-26.
[3] Husa ym. 2010, 27–28.
[4] Aarnio 2011, 2–3.
[5] Husa ym. 2010, 20–21.

Oikeussosiologia tutkii oikeuden ja yhteiskunnan välistä suhdetta oikeusjärjestyksen ulkopuoliselta kannalta. Yhteiskunnallisista ilmiöistä etsitään tietoa oikeudellisien ongelmien ratkaisuksi. Oikeushistorian tarkoituksena on selventää voimassa olevan oikeuden kehitystä nykyiseen sisältöön sekä selventää menneen oikeuden käytäntöjä ja ajattelutapaa. Oikeusfilosofiassa käytetään hyödyksi filosofista argumentaatiota. Sen avulla tutkitaan oikeustiedettä, oikeutta sekä oikeudellisia ilmiöitä. Oikeusvertailulla vertaillaan vierasta oikeutta kansalliseen oikeuteen. Vertailulla pyritään ymmärtämään paremmin vierasta oikeutta sekä syventymään oikeusjärjestykseen. Oikeusvertailun tavoitteena on ymmärtää oikeuden ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutussuhdetta. Oikeusvertailua hyödynnetään erityisesti tutkimuksissa sekä tuomioistuimissa.[6] Nämä tutkimusalat toimivat oikeusdogmatiikan tukena lainopillisessa tutkimuksessa. Lainopillisessa tutkimuksessa korostuu erityisesti oikeusteorian merkitys.[7] Oikeusteoria tutkii ja selvittää oikeuden säätämisestä, soveltamisesta ja tutkimisesta olevaa teoriaa. Lainopillisen tutkimuksen tuloksena syntyy yhteiskunnassa noudatettavia oikeusnormeja.[8] Lainopillisessa tutkimusalassa tarkastellaan oikeusongelmaa säädöksiä ja oikeuskirjallisuutta tutkien.[9]

Lainopillisessa tutkimuksessa tulee vastata kolmeen peruskysymykseen, mikä on tutkimuksen kohde, mitä tuosta kohteesta voidaan tietää ja minkälaista tietoa kohteesta hankitaan. Tietoperustan näkökulmasta lainoppi voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen riippuen siitä, miten tutkittava kohde ymmärretään. Ensimmäinen osa-alue on sääntökeskeinen, joka keskittyy oikeusjärjestyksen säädöksien ymmärtämiseen. Sääntökeskeisellä tavalla pyritään tutkimaan säädöksien tulkinnallista merkitystä, ja sitä kautta saamaan informaatiota. Toinen osa-alue lainopissa on tapauskeskeinen oikeustutkimus. Siinä informaatiota etsitään aikaisempia tapauksia tutkimalla. Kolmas osa-alue on ongelmakeskeinen tutkimus. Siinä tutkimus keskittyy tutkimusongelmaan ja ratkaisua haetaan perehtymällä ongelmaan. Ongelmakeskeisessä tutkimuksessa keskitytään oikeudelliseen argumentaatioon.[10]

Lainopillinen tutkimus voi olla muotosuuntautunutta tai sisältösuuntautunutta. Muotosuuntautuneessa lainopissa käytetään formalismia. Formalismi tarkoittaa kolmen vaiheen päättelyä, jonka avulla saadaan ratkaisu tutkittavaan ongelmaan. Ensimmäisenä etsitään tarvittava säädös. Muotosuuntautuneessa lainopissa säädöksien tuntemiselle tarvitaan oikeudellisten termien analysointia sekä täsmennyksiä. Toisessa vaiheessa etsitään vastaus mitä-kysymykseen,

---

[6] Husa ym. 2010, 19–23.
[7] Aarnio 2011, 2–3.
[8] Aarnio 2011, 6.
[9] Husa ym. 2010, 28.
[10] Aarnio 2011, 13-15.

eli kuvataan tutkittavan tapauksen tosiseikat. Kolmannessa vaiheessa edellisistä vaiheista saaduista tiedoista johdetaan johtopäätökset, joilla ratkaistaan tutkimusongelma. Sisältösuuntautunutta lainoppia kutsutaan myös argumentaatioteoriaksi. Siinä vastaus ratkaistavaan ongelmaan etsitään realismin ja argumentaation kanssa. Sisältösuuntautuneessa lainopissa vastauksia tutkimusongelmaan saadaan havaintojen sekä tulkintojen kautta. Sisältösuuntautuneeseen lainoppiin linkittyy realismi ja neorealismi. Nämä menetelmät toimivat ratkaisun etsimisessä sisältösuuntautuneessa lainopissa.[11]

Lainopin yksi perustehtävistä on oikeuden tulkinta. Lainopillisessa tutkimuksessa käytetään pääsääntöisesi kahta tulkintalajia, analogiaa ja e contrario-päätelmää. Analogia on kahden tapauksen riittävä yhdistäminen ja yhdenmukaisuus. Analogialla etsitään kahden tapauksen välillä olevaa samankaltaisuutta. E contrario-päätelmä on analogian vastakohta. E contrario-päätelmä on vastakohtaisjohtopäätös, jossa jokin tapaus suljetaan ulos säädöksen soveltamisalasta.[12] Muita tulkintatapoja on esimerkiksi systemaattinen tulkinta, sanamuotokeskeinen tulkinta sekä objektiivinen tulkinta.[13]

Tutkijan tulee tietää myös oikeuslähteiden tulkintanormien tulkintajärjestyksestä sekä normeista, joita tutkimuksessa tulee käyttää. Tätä kutsutaan oikeuslähdeopiksi. Oikeuslähteitä ovat lähteet, jotka sisältävät tietoa oikeuden sisällöstä. Lainopin näkökulmasta tärkeimpiä oikeuslähteitä ovat lait sekä muut säädökset. Oikeuslähdeoppi on osa tutkimusta, säädellen tutkimuksessa käytettäviä oikeusnormeja ja säädöksiä. Oikeuslähdeoppi toimii tutkijan apuna oikeusnormien argumentaatiossa eli tulkinnassa. Oikeuslähteitä ovat heikosti velvoittavat, vahvasti velvoittavat sekä sallitut lähteet. Heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin kuuluu esimerkiksi hallituksen esitykset, eduskunnan lausunnot sekä mietinnöt ja tuomioistuinten ennakkopäätökset. Vahvasti velvoittaviin lähteisiin kuuluu laki ja maantapa. Sallittuihin lähteisiin sisältyy esimerkiksi oikeusvertailevat lähteet sekä oikeustieteelliset kirjoitukset ja oikeuskäytäntö.[14] Lainopillista tutkimusta ohjaavat myös ratkaisunormit, jotka ohjaavat normien ollessa ristiriidassa keskenään. Näitä normeja ovat hierarkisesti ylempitasoinen normi, uudempi normi sekä erityisnormi. Ylempitasoinen normi syrjäyttää alempitasoisen normin, uudempi normi syrjäyttää vanhemman normin, ja erityisnormi syrjäyttää yleisnormin. Uudempi yleisnormi ei kuitenkaan syrjäytä aiempaa erityisnormia.[15]

---

[11] Aarnio 2011, 13-17.
[12] Aarnio 2011, 40-41.
[13] Hirvonen 2014, 38-40.
[14] Hirvonen 2014, 44-45.
[15] Hirvonen 2014, 40-43.

2.2 Tutkimus yleisesti

Tutkimuksen perusperiaatteena on hankkia uutta tietoa, jolla tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin saadaan ratkaisu. Tutkimuksen valmistelua ja toteuttamista ohjaavat yleisesti hyväksytyt erilaiset vaatimukset ja periaatteet. Yleisesti hyväksyttyjen periaatteiden noudattaminen vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen ja uskottavuuteen. Tutkimusetiikka, eli hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen, sitoutuu tutkimuksen ideointivaiheesta tutkimuksen raportointivaiheeseen.[16] Tutkimusetiikka sisältää yhteisesti sovittuja toimintatapoja toteutettaessa tutkimusta. Hyvän tieteellisen käytännön toimintatapoja ovat esimerkiksi tutkijan rehellisyys, ammattimaisuus, tarkkuus, plagioinnin kielto, tutkimuksen tarkka suunnittelu ja toteutus sekä muiden tutkijoiden töiden huomioon ottaminen tutkimusta tehdessä. Tutkimusetiikka edellyttää tutkijalta rehellistä ja vilpitöntä toimintaa muita tutkijoita kohtaan sekä johdonmukaista hallintaa tutkimusmenetelmien, tiedonhankinnan ja tutkimustulosten kanssa.[17]

Tutkimusprosessiin kuuluu usein neljä päävaihetta; ideointi, tutkimussuunnitelman laatiminen, toteutus sekä tiedon analysointi ja raportointi. Ideointi- ja suunnitteluvaiheessa selvitetään tutkimuksen aihepiiri. Aihepiiriä valitessa tulee pohtia aiheen kiinnostavuutta, merkitystä sekä tiedonkeruuta. Ideointivaiheessa määritetään myös tutkimusongelma, tutkimuskysymykset sekä tutkimusmenetelmät, joita tutkimuksessa käytetään. Kun tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät tiedetään, täytyy tutkijan selvittää millä tavoilla tutkimusaineistoa kerätään. Ideointivaiheessa päätetyt asiat voivat tutkimuksen edetessä muuttua tutkimuksen mukaiseksi.[18]

Ideointivaiheen jälkeen tutkimusprosessi etenee tutkimussuunnitelman laatimiseen. Tutkimussuunnitelma toimii tutkimuksen punaisena lankana koko prosessin ajan. Tutkimussuunnitelmassa kiteytetään kaikki ideointivaiheen päätökset ja suunnitelmat kirjallisen sopimukseen, johon tutkijat sitoutuvat koko prosessin ajaksi. Tutkimussuunnitelman laadinnan jälkeen aloitetaan tutkimuksen toteuttaminen. Tutkimuksen toteuttaminen tarkoittaa tutkimusaineiston keräämistä valituilla tutkimusmenetelmillä. Toteuttamisvaiheessa kerätty aineisto muutetaan tutkittavaan muotoon.[19] Kun tutkimuksen toteutusvaihe on päättynyt, aloitetaan saatujen tulosten analysointi ja raportointi.[20] Jäljempänä tekstissä avataan ja kerrotaan tarkemmin tutkimusprosessin eri vaiheista.

---

[16] Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 21-25.
[17] Vilkka 2009, 29-30.
[18] Vilkka 2009, 44-50.
[19] Vilkka 2009, 58-61.
[20] Hirsjärvi ym. 2007, 65.

Tutkimusprosessin yksi vaihe on kirjoittaminen. Kirjoittamisvaiheessa tutkija kirjoittaa tutkimuksesta ja se etenemisestä koko tutkimusprosessin ajan. Tutkija kirjoittaa havaintojaan ja muistiinpanojaan, käyttää tietoperustalähteitä tutkimuksen tukena sekä kirjoittaa tutkimuksesta saaduista tiedoista. Tutkija voi esimerkiksi kirjoittaa tutkimuspäiväkirjaa tutkimuksen ajan, minkä avulla tutkijan on helpompi seurata tutkimuksen etenemistä. Kirjoittamisvaiheesta syntyy esimerkiksi tutkielma, artikkeli tai opinnäytetyö.[21]

Tutkimustoiminta jaetaan kahteen ryhmään, empiiriset tutkimukset ja teoreettiset tutkimukset. Empiirisessä tutkimuksessa tietoa saadaan käytännön kokemusten havainnointien ja mittaamisen avulla. Teoreettisessa tutkimuksessa taas tietoa kerätään perehtymällä tutkimuskohteen erilaisiin ajatusrakennelmiin. Empiirinen tutkimus jaetaan kahteen alaryhmään, kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään eli laadulliseen ja kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään eli määrälliseen. Laadullisessa tutkimuksessa kerätään tietoa tutkittavan asian ymmärtämistä varten, kun taas määrällisessä tutkimuksessa halutaan numeraalisesti ja yleisesti kuvata asioiden tai ihmisten muuttumista ja toimintaa.[22] Nämä tutkimusmenetelmät täydentävät toisiaan, joten niitä yhdessä käyttämällä saadaan laajempi ja kattavampi informaatio tutkimuksesta. Tätä tapaa kutsutaan monimenetelmälliseksi. Esimerkiksi yhdistelemällä laadullisesta ja määrällisestä tutkimusmenetelmistä toimintatapoja saadaan kerättyä tietoa monipuolisesti, muun muassa haastatteluiden ja kyselyiden avulla.[23]

2.3 Laadullinen ja määrällinen tutkimus

Kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella tutkitaan ihmisten tai yritysten elämää, merkitystä, päätöksiä sekä käyttäytymistä. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään siis ymmärtämään jonkin ilmiön tai asian käyttäytymistä tutkimuksen tietojen avulla. Tässä tutkimuksessa tutkittavien määrä on yleensä suppea ja harkinnanvarainen, mutta tiedon laatu varmistetaan perusteellisesti. Yleistä on, että vastattavien joukko valitaan harkinnanvaraisesti. Laadullisella tutkimuksella vastataan usein kysymyksiin kuinka, miksi, mihin ja miten.[24] Tutkimuksella tutkitaan kohdetta erityisen ja mahdollisimman kattavasti. Tämän tutkimusmenetelmän peruspiirteisiin kuuluu avoimuus, tulkinnanvaraisuus sekä johtopäätökset vastauksista. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelma ja kysymykset ovat usein avoimia ja joustavia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan ammattimaisuus nousee suuresti esille, sillä tutkijan tulee arvioida miten tietoa saadaan tarpeeksi kattavasti tutkimusongelman ratkaisemiseksi.[25]

---

[21] Hirsjärvi ym. 2007, 28-35.
[22] Vilkka 2009, 49-50.
[23] Vilkka 2009, 53-54.
[24] Heikkilä 2014, 15-16.
[25] Heikkilä 2014, 15-17.

Laadullisessa tutkimuksessa tietoperustan merkitys korostuu. Tietoperusta on tärkeä osa tutkimusta, koska sen avulla muotoillaan esimerkiksi haastattelussa käytettävät kysymykset, ja sitä kautta tietoperusta vaikuttaa myös oikeanlaisten vastausten löytämisessä, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen vastaus tutkimusongelmaan. Tietoperustaa tarvitaan laadullisessa tutkimuksessa myös tutkimuksen luotettavuuden sekä tutkimusmetodien valitsemisessa. Laadullisen tutkimuksen pääperiaatteena ja tavoitteena on luoda uutta tietoa.[26] Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään saatujen tietojen tarkkaan analysointiin.[27]

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus tutkii ilmiöitä ja toimintaa numeraalisen sekä tieteellisen tiedon pohjalta. Määrällistä tutkimusta kutsutaan myös selittäväksi ja tilastolliseksi tutkimukseksi, koska tutkimuksen tulokset perustuvat prosentuaalisiin osuuksiin ja lukumääriin. Määrällisellä tutkimuksella pyritään tilastollisiin yleistyksiin. Tutkimuksessa käytetään suurta ja ennalta valittua otantaa. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen perusperiaatteina ovat esimerkiksi aiempien teorioiden hyödyntäminen, johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista sekä hypoteesien määrittely. Käsitteiden selkeyttäminen on myös tutkijan tärkeä tehtävä, koska vastaajan tulee ymmärtää mihin tutkimuksessa vastataan. Määrällinen tutkimus vastaa kysymyksiin mikä, kuinka paljon ja missä.[28]

Määrällisessä tutkimuksessa tärkeään rooliin nousee aikaisemmat tietoperustat ja niiden käyttäminen, sekä uuden tietoperustan luominen tutkimuksesta saatujen tietojen perusteella. Määrällisessä tutkimuksessa käytetään myös hypoteeseja. Hypoteesit ovat väittämän kaltaisia perusteltuja ennakointeja, joilla pyritään arvaamaan ja ennakoimaan vastauksia ja selityksiä asetettuihin tutkimusongelmiin ja kysymyksiin. Perustelut hypoteeseille löytyy yleensä aiemmista teorioista sekä tutkimuksista. Tutkijalla voi myös olla omia niin kutsuttuja työhypoteeseja, jotka kuvaavat tutkijan omia odotuksia ja ratkaisuja tutkimusongelmaan.[29] Verrattuna laadulliseen tutkimukseen määrällisen tutkimuksen toteuttaminen on enemmän rajattua, koska tutkimus tehdään valmiin lomakkeen avulla ja tutkimus suunnataan ennalta valitulle massalle.[30]

[26] Hirsjärvi ym. 2007, 157-162.
[27] Tuomi & Sarajärvi 2009, 68.
[28] Heikkilä 2014, 15.
[29] Hirsjärvi ym. 2007, 136-154.
[30] Heikkilä 2014, 15-17.

2.4 Tutkimuksen suunnittelu

Tutkimuksen suunnittelu kiteytyy ideointivaiheeseen sekä tutkimussuunnitelman laatimiseen. Tutkimusprosessi aloitetaan tutkimusongelman ja tarkentavien tutkimuskysymysten hahmottamisella sekä tutkimuksen tavoitteiden määrittämisellä.[31] Tutkimusongelma on tutkimuksessa keskeisessä osassa oleva kysymys, johon tutkimuksella hankitaan vastaus. Tarkentavat tutkimuskysymykset on johdettu tutkimusongelmasta ja ne täydentävät sekä helpottavat tutkijaa saamaan oikeanlaisen tutkimustuloksen.[32] Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ohjaavat tutkijaa saamaan oikeanlaista tietoa. Kun tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset on määritelty, täytyy tutkijoiden suunnitella tutkimuksen kohderyhmä. Kohderyhmä voi olla joko suppea tai laaja. Kohderyhmän valitsemiseen vaikuttaa tutkimuksen tutkimusongelma, tutkimuksella haettava tieto sekä tutkimusmenetelmät.[33]

Tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten määrityksen ohella perehdytään myös tutkimuksen aiheeseen ja olemassa olevaan aineistoon tutkimuksen aiheesta. Aiempaa teoriaa ja tutkimuksia hyödynnetään määritellessä tutkimusongelmaa, jolloin tutkimuksen aihe ja tutkimusongelma voidaan määrittää täsmällisesti. Aiheen, tutkimusongelman sekä tarkentavien teoreettisten kysymysten tarkka rajaus helpottaa tutkijaa saamaan oikeanlaista ja uutta tietoa tutkimuksesta. Tarkasti määritetty tutkimusongelma on suoraan liitännäinen tutkimuksesta saatavaan hyötyyn. Aikaisempiin teorioihin tutustumisen jälkeen kvantitatiivisessa tutkimuksessa laadittaisiin mahdolliset hypoteesit, jotka perustuvat teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin.[34] Tutkimuksen suunniteluun kuuluu myös tutkimusmenetelmien valinta määrällisen tutkimuksen, laadullisen tutkimuksen tai monimenetelmällisen tutkimuksen väliltä. Tutkimusmenetelmien määrityksellä ja valinnalla on suuri merkitys siihen, millaista tietoa tutkimukselta halutaan saada.[35]

Tutkimusongelman ja aiheen määrityksen jälkeen tutkimusprosessi etenee tutkimussuunnitelman laatimiseen. Tutkimussuunnitelmaan kirjataan tutkimusongelma, tutkimuskysymykset sekä tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Tutkimussuunnitelmaan selostetaan myös miten tutkimus käytännössä toteutetaan sekä avataan tutkimuksen tavoitteet. Suunni-

[31] Heikkilä 2014, 23.
[32] Vilkka 2009, 44-47.
[33] Kananen 2014, 44-45.
[34] Heikkilä 2014, 20-21.
[35] Vilkka 2009, 49-50.

telmassa määritetään tutkimuksen aikataulu, budjetti, aineistonkeruumenetelmät sekä tutkimuksesta saatujen tulosten käsittelytapa. Kun tutkimussuunnitelma on laadittu, allekirjoittavat kaikki tutkimusryhmän jäsenet suunnitelman.[36]

Tutkimussuunnitelman valmistumisen jälkeen suunnitellaan tutkimuslomake. Tutkimuslomaketta suunnitellessa täytyy valita tutkimuksen toteuttamiskanavat. Tutkijan täytyy valita toteuttamiskanava, jolla saa suurimman hyödyn uutta tietoa hankittaessa. Tutkimuslomaketta laadittaessa tutkijan tulee perehtyä tutkimuksen tavoitteisiin, tutkimusongelmaan sekä tietoperustaan. Tutkijan on selvitettävä ja varmistettava, että tutkimuslomakkeen kysymyksillä saadaan vastaus tutkittavaan asiaan. Kun tutkittavat asiat on nimetty, suunnitellaan tutkimuslomakkeen rakenne. Hyvän tutkimuslomakkeen piirteisiin kuuluu selkeys, helppolukuisuus sekä lomakkeen houkuttelevuus.[37]

Kun lomake on laadittu rakenteen ja kysymysten osalta, testataan lomaketta koehenkilöille. Lomake toteutetaan testauksessa samalla menetelmällä kuin oikea tutkimus tullaan toteuttamaan. Lomakkeen testijoukon ei tarvitse olla suuri, kunhan heidän vastauksistaan ilmenee tutkimuslomakkeen puutteet. Testijoukon tehtävänä on selvittää kysymysten ja lomakkeen selkeys, yksiselitteisyys, vastaamiseen kuluva aika sekä onko kaikki tarvittava kysytty. Testijoukon vastauksien perusteella tehdään tarvittavat muutokset lomakkeeseen, minkä jälkeen tutkimus voidaan toteuttaa tutkimuksen kohderyhmälle.[38]

2.5 Aineistonkeruu

Hyvä aineisto takaa tutkimuksen onnistumisen. On kuitenkin tarkoituksenmukaista valita ensin tutkimuksessa käytettävä tutkimusmenetelmä.[39] Aineistot luokitellaan tutkimuksen tuottamiin aineistoihin ja luonnollisiin aineistoihin. Tutkimuksen tuottamilla aineistoilla tarkoitetaan esimerkiksi kyselystä saatuja aineistoja, kun taas luonnollisilla aineistoilla sellaista materiaalia, jotka ovat saatavilla tutkimuksen teosta riippumatta.[40] Aineistona voi käyttää myös toiseen tutkimukseen tai tarkoitukseen kerättyä aineistoa, jota kutsutaan sekundääriaineistoksi. Toteutetun tutkimuksen tuottamaa aineistoa kutsutaan primaariaineistoksi.[41]

---

[36] Heikkilä 2014, 20-22.
[37] Kananen 2014, 42-43.
[38] Heikkilä 2014, 58-59.
[39] Hakala 2015, 14.
[40] Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2013, 108.
[41] Ronkainen ym. 2013, 113.

Aineistoa tutkimukseen voidaan kerätä kyselylomakkeella, systemaattisen havainnoinnin voimin, haastattelemalla tai valmiiden rekisterien ja luotujen tilastojen avulla. Tarvittavaa aineistoa voivat tuottaa ihmiset sekä lisäksi teksti- ja kuva-aineistot.[42] Aineistonkeruuta varten tulee aina saada lupa, eli aineistoa ei voi kerätä ilman tutkittavan suostumusta. Tutkimukseen osallistumisen tulee aina olla vapaaehtoista ja osallistujan tulee tietää, mihin tarkoitukseen aineistoa kerätään.[43]

Kun tapa kerätä aineistoa on valittu, siirrytään tarkastelemaan tarvittavan tutkimusaineiston kokoa. Tutkimusaineiston tulee olla tarvittavan suuri, jotta tutkimusongelma saadaan vastaus.[44] Määrällisessä tutkimuksessa on tarkoitus pystyä yleistämään saadut tulokset perusjoukkoon, jolla tarkoitetaan kohderyhmää, jolta tietoa halutaan saada. Perusjoukosta otetaan otos, jonka on tarkoitus kuvata koko perusjoukkoa. Eli käytännössä otokseen kuuluvat ne henkilöt, joilta aineistoa kerätään. Otannan valitsemiseen on monia eri otantamenetelmiä, mutta kaikkia yhdistävä tekijä on satunnaisvalinta. Otantamenetelmiä ovat muun muassa yksinkertainen satunnaisotanta, systemaattinen otanta, ositettu otanta ja ryväsotanta.[45] Otanta on aina riippuvainen perusjoukon suuruudesta ja tutkimuksen aiheesta. Otanta on yleensä pienempi kuin 50 % perusjoukosta. Jos tutkimuksen otanta täyttää 100 % perusjoukosta, on kyseessä kokonaistutkimus.[46] Tutkittava kohde eli ihminen, tuote, kuva tai teksti kuvataan käsitteellä tilastoyksikkö eli havaintoyksikkö. Havaintoyksikkö muodostaa otoksen. Perusjoukkoon kuuluvat kaikki havaintoyksiköt, joista aineistoa halutaan kerätä. Perusjoukko on täten rajattu ja yksilöity joukko esimerkiksi ihmisiä.[47]

Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kerätään usein joko kyselyllä henkilökohtaisesti, postitse tai verkon kautta.[48] Kysely on mahdollista toteuttaa myös puhelimitse. Kyselyn muotoja voi jakaa myös siten, vastaako vastaaja kyselyyn itse vai täytetäänkö lomake hänen puolestaan. Kysely on kaikille vastaajille samanlainen ja sen toteutustapa on joko strukturoitu eli vastausvaihtoehdot sisältävä tai avoin, jolloin vastaus annetaan omin sanoin.[49] Määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumuoto on yleisimmin kyselylomake. Kyselylomakkeen muotoja ovat postikysely, informoitu kysely, gallup tai survey-tutkimus. Gallupilla tarkoitetaan joukkokyselyä ja survey-tutkimuksella vakioitua kyselyä. Kyselylomaketta käytettäessä

---

[42] Vilkka 2017, 61.
[43] Ronkainen ym. 2013, 126.
[44] Vilkka 2017, 64.
[45] Valli 2015, 95-97.
[46] Valli 2015, 94-95.
[47] Vilkka 2017, 64.
[48] Kananen 2014, 49.
[49] Ronkainen ym. 2013, 113-114.

vastaaja jää anonyymiksi ja lomake soveltuu laajaan aineistonkeruuseen. Riskinä voi kuitenkin olla tutkimusaineiston kato, joka viittaa vastaamatta jättämiseen.[50]

Kyselyn kysymykset tulee suunnitella huolellisesti ennen kyselyn toteuttamista, kuten muissakin aineistonkeruun muodoissa. Liian laajat kysymykset tai niiden epätarkkuus johtavat virheellisiin tuloksiin. Tutkijan tulee aina varmistaa kyselyn pohjautuminen tutkimuksen tavoitteisiin ja itse tutkimusongelmaan. Siten voidaan myös karsia turhat kysymykset, joista saatu aineisto on itsessään riippumaton tutkimuksesta. Mittareilla tarkoitetaan kysymyksiä. Mittareita tulisi muodostaa tietoperustan ja aiempien tutkimusten pohjalta, eli tutkimusta ei tule aloittaa aineistonkeruulla vaan aiheeseen perehtymällä. Perehtymisen ja tutustumisen jälkeen mittausmenetelmät selkiytyvät.[51]

Aineistoa voidaan kerätä kyselylomakkeella monella eri tavalla. Kysymykset voivat olla avoimia, vastausvaihtoehdot sisältäviä tai sellaisia, jossa vastaajan tulee valita oma mielipide tietyn asteikon sisällä. Tällaisia mitta-asteikkoja on hyvin monia erilaisia, joista yksi tunnetuin on Likertin asteikko. Likertin asteikko muodostuu mielipiteistä, joissa vaihtoehdot ovat aina ääripäästä toiseen. Nykyisin asteikkoon voidaan lisätä myös ”en osaa sanoa”-vaihtoehto. Muita asteikkoja ovat semanttinen differentiaali, Flechen asteikko, VAS-mittari ja yksisuuntainen intensiivisyysasteikko.[52]

Valmiita aineistoja voi löytää esimerkiksi Tilastokeskuksesta, valtionhallinnon laitoksista, kunnista ja kaupungeista, yrityksistä, yhdistyksistä tai järjestöistä. Saatuja aineistoja joudutaan kuitenkin muokkaamaan käsillä olevan tutkimusongelman ja tutkimustavoitteen tarkoituksiin, tietenkään itse aineistoa muuttamatta. Valmiita aineistoja voi hyödyntää myös vertailumateriaalina. Aineistojen käyttö voi olla luvanvaraista, eli aineiston käyttö riippuu haltijan myöntämästä luvasta. Luvanvaraisuuden lisäksi valmiin aineiston käyttöä ennen on selvitettävä aineiston alkuperäinen tarkoitus, tekijä, aineistonkeruun tapa, perusjoukko, otantamenetelmä, kato, luotettavuus, pätevyys sekä lähdekritiikki ja käytetyt lähteet.[53]

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat dokumentit, havainnointi ja haastattelut erinäisine muotoineen.[54] Havainnointi toteutetaan tarkkailemalla ja

[50] Vilkka 2017, 61.
[51] Valli 2015, 85.
[52] Valli 2015, 98.
[53] Vilkka 2017, 63.
[54] Kananen 2014, 49.

keräämällä tietoa tutkittavasta ilmiöstä sen luonnollisessa ympäristössä. Havainnointi luokitellaan ulkopuoliseen ja osallistuvaan havainnointiin.[55] Laadullisessa tutkimuksessa ei otoksia tehdä kuten määrällisessä tutkimuksessa. Myöskään laadullisen tutkimusaineiston koolla ei ole yhtä suurta merkitystä kuin määrällisessä tutkimuksessa.[56] Laadullinen tutkimus tavoittelee ennemmin aineiston sisällöllistä laajuutta kuin saatua määrää kappaleina.[57] Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmien etuna on niiden joustavuus. Esimerkiksi haastatteluissa haastattelijan on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä sekä keskustelemalla haastateltavan kanssa hankkia lisää tietoa.[58]

Aineistonkeruu tapahtuu yleisimmin haastattelun muodossa puheena, mutta se ei kuitenkaan tarkoita, että vain esimerkiksi syvähaastattelu olisi ainoa aineistonkeruutapa. Laadullisen tutkimuksen tutkimushaastattelut voidaan toteuttaa lomakehaastatteluna, teemahaastatteluna tai avoimena haastatteluna. Haastattelu voi olla joko yksilöhaastattelu, mutta myös pari- tai ryhmähaastattelu. Yksilöhaastattelu avaa omakohtaisia kokemuksia, kun taas ryhmähaastattelu yksilön käsitystä. Lomakehaastattelua on suositeltava käytettävän silloin, kun aineistonkeruun kohde on rajattu tiettyyn kohteeseen, kuten mielipide, näkemys, käsitys tai kokemus.[59]

Haastattelun tapoja on monia erilaisia, kuten strukturoitu haastattelu ja puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu noudattaa ennalta päätettyä aihetta tai teemaa, kun taas avoin haastattelu kulkeutuu normaalin keskustelun tavoin. Avoin haastattelu käydään tietystä aiheesta ja lomakehaastattelu etenee aina lomakkeen ja sen ohjeiden mukaisesti.[60] Ryhmähaastattelu voidaan yleisen keskustelun sijaan toteuttaa esimerkiksi aivoriihenä tai työpajana.[61]

Tutkimushaastatteluun, kuten myös koko tutkimukseen, liittyy omat ongelmansa. Ongelmat voivat olla ennakoitavissa, mutta kaikkia mahdollisia riskejä tai niiden tekijöitä ei aina voida ratkaista tai poistaa. Tulkintaongelmat koskevat aineistonkeruuta toteutettaisiin se missä muodossa tahansa. Teemahaastattelussa ja avoimessa haastattelussa on kuitenkin mahdollisuus keskustella kysymyksen tarkoituksesta vastaamisen yhteydessä. Tällaista tilaisuutta ei lomakehaastattelussa ole, joten siksi onkin tärkeää varmistua lomakkeen ymmärrettävyydestä

[55] Ronkainen ym. 2013, 114-116.
[56] Vilkka 2017, 96.
[57] Vilkka 2017, 83.
[58] Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.
[59] Vilkka 2017, 78-79.
[60] Eskola & Vastamäki 2015, 29.
[61] Vilkka 2017, 80.

etukäteen. Kysymykset tulisi myös toteuttaa neutraaliin sävyyn, eikä niissä tulisi paljastua tutkijan mahdollinen käsitys asiasta tai aiheesta. Siksi kysymyksiä joihin vastaus on joko ”kyllä” tai ”ei” tulisi välttää. Kysymyksen voi muotoilla avoimeksi, jolloin vastaajan tulee kertoa tarkemmin kysymyksen aiheesta.[62]

Laadullisen tutkimuksen kuten myös haastateltavien valinnassa vaikuttaa tutkimuksen tavoite, eli mitä ollaan tutkimassa ja mitä halutaan tutkimuksella saavuttaa. Haastateltavat tulisi siis valita joko asiantuntemuksen tai kokemuksen perusteella, jotta tutkimusongelma saadaan selvitettyä. Tällöin aineistoa ei ole aiheellista kerätä ihmisiltä, joilla ei ole tietoa tai kokemusta aiheesta.[63]

Hyvä tutkimus alkaa vastaajan taustan eli kokemuksen ja käsityksen selvittämisellä. Taustakysymykset voivat liittyä esimerkiksi vastaajan ikään, sukupuoleen tai ammattiin. Taustakysymykset auttavat ymmärtämään saatuja tuloksia paremmin. Taustatekijät eivät kuitenkaan aina esiinny samassa muodossa, vaan ne muuttuvat tutkimusongelman mukaan.[64]

Aineistonkeruulle tulee aina valita toteutuspaikka. Paikan valinta ei ole yhdentekevää, sillä se vaikuttaa myös aineistonkeruun onnistumiseen, eli kyselyn tai haastattelun toteutumiseen. Valitun paikan tulisi olla mahdollisimman neutraali, mikä helpottaa kyselyyn tai haastatteluun vastaamista.[65]

2.6 Tulosten analysointi

Kerätty aineisto tulee muuttaa rakenteeltaan sellaiseksi, että sen analysointi onnistuu. Kyselylomaketta käytettäessä tämä tarkoittaa aineiston muuttamista sähköiseksi ja siten hallittavaksi.[66] Aineistosta saatuihin tuloksiin tulisi aina tutustua ilman ennakkoluuloja. Analysointi alkaa selvittämällä saatu aineisto ja sen kattavuus, kuten onko kaikkiin kysymyksiin vastattu. Määrällisessä tutkimuksessa analyysin ensiaskeleet ovat jakaumat ja prosentit vastauksien kesken. Laadullisessa tutkimuksessa analysointi tulisi aloittaa tarkastelemalla saatua aineistoa ja sen sisältämiä aiheita. Analysointi voidaan kuvata kolmella eri vaiheella, joita ovat havainnointi, tulkinta ja luenta. Havainnointi tutustuttaa tulokset ja tutkijan toisiinsa. Tulkinta tarkoittaa yhtäläisyyksien ja mahdollisten eroavaisuuksien etsimistä tuloksien ja tietoperustan

[62] Vilkka 2017, 81-82.
[63] Vilkka 2017, 88.
[64] Vilkka 2017, 85.
[65] Eskola & Vastamäki 2015, 30-31.
[66] Ronkainen ym. 2013, 118.

välillä. Luennassa tuloksia tarkastellaan tulkintaideoiden näkökulmasta, jotta analysointi ei olisi vain aineistokeskeistä.[67]

Määrällisestä ja laadullisesta tutkimuksesta riippumatta aineisto tulisi muuttaa numerolliseksi, vaikka tarkoitus ei olisikaan taulukoiden, kaavioiden tai tilastoiden käyttö. Laadullisen tutkimuksen koodaus ja numerointi auttaa hahmottamaan saatujen aineistojen teemoja.[68] Taulukon avulla tuloksia on laajempi tarkistella ja ne ovat yksityiskohtaisempia, kun taas kuviointi on visuaalinen kokonaisuus tuloksista, mikä miellyttää silmiä ja on helppolukuista. Tunnuslukujen käytössä esimerkiksi keskiarvo tai keskihajonnan esittäminen ovat yleisiä tapoja.[69]

Määrällisessä tutkimuksessa tulokset esitetään taulukoina ja tunnuslukuina. Yleisimmät muodot näistä ovat suorat jakaumat ja ristiintaulukointi. Suora jakauma tarkoittaa esimerkiksi yhden kyselylomakkeen kysymyksen vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtoihin. Tässä on käytössä sekä numerollinen että prosentuaalinen kuvaus. Ristiintaulukointi taas kuvaa kahden eri kysymyksen tuloksia yhtä aikaa, esimerkkinä sukupuoli ja asuinpaikkakunta. Ristiintaulukointi esitetään aina prosenttimuodossa.[70] Tulosten tulkinnassa kiinnitetään huomiota saatujen vastausten eroihin tai säännönmukaisuuksiin. Tutkimusongelman tutkimuskysymykset antavat suunnan tulosten tulkintaan. Yleensä ensin tarkastellaan kaikkien vastanneiden tuloksia, joista syvennytään mahdollisiin poikkeamiin ja niiden syihin. On erittäin tärkeä muistaa, että tulosten analysointi ja tulkinta tehdään puhtaasti vain tutkimusaineistosta.[71] Ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista, että tulokset esitetään vain numeroina. Tulokset tulisi muuttaa helposti luettavaan ja visuaalisesti miellyttävään muotoon. Analyysissä olisi hyvä käyttää myös vertailuja.[72]

Laadullisen tutkimuksen analysointimenetelmiä ovat esimerkiksi diskurssianalyysi, narratiivinen analyysi, semioottinen analyysi, fenomenografia ja delfoi.[73] Myös sisällönanalyysi ja hermeneuttinen metodi ovat analysointitapoja.[74] On kuitenkin aineistosta riippuvaa, millaista analysointimenetelmää on suositeltava käyttää. Laadullisen aineiston analyysi vaatii luokittelua, vertailua ja tulkintaa, eli koodaamista ja muistiinpanojen kirjoitusta. Laadullisen aineiston käsittely on kuitenkin koodaukselta ja muistiinpanojen teolta sama, ja se tulee tehdä, oli

---

[67] Ronkainen ym. 2013, 124.
[68] Valli 2015, 226.
[69] Valli 2015, 230.
[70] Kananen 2010, 103-105.
[71] Kananen 2010, 107-109.
[72] Kananen 2014, 216.
[73] Hakala 2015, 16.
[74] Vilkka 2017, 104-118.

käytössä mikä analyysimenetelmä tahansa. Koodaus on eräänlaista jäsentelyä, joka tuo aineiston viimeistään siinä vaiheessa sähköiseen muotoonsa. Se ei kuitenkaan tarkoita pelkästään lukuja, vaan myös sanoja tai muutamia lauseita. Loppujen lopuksi käytettävän menetelmän ja lähestymistavan kertoo tutkimuskysymys ja tutkijalla on vapaus valita itselleen sopiva analyysimuoto.[75]

Laadullisen tutkimuksen aineiston analysointi tapahtuu hieman eri tavalla määrälliseen tutkimukseen verrattuna. Esimerkiksi teemahaastattelun aineistossa on tutkimusongelman vastaus. Tärkeää on lukea aineistoa ja pohtia mitä aineisto tarkoittaa. Aineistosta tulisi karsia ylimääräiset eli toisin sanoen turhat tekstit pois. Tässä apuna käytetään tiivistämistekniikkaa, joka tarkoittaa lauseiden ja kappaleiden tiivistämistä sanoiksi, eli teksti segmentoidaan.[76]

Laadullisen tutkimuksen aineisto tulee litteroida, eli muuttaa teksti- tai kuvamuotoon. Litterointi tuo tutkijan lähemmäs aineistoa ja auttaa aineiston läpikäynnissä, ryhmittelyssä ja luokittelussa. Litterointi on aikaa vievää ja tutkija voi päättää litteroidaanko aineisto kokonaan vain osittain. On hyvin tärkeää, ettei litterointi muuta saatua aineistoa ja täten vaikuta saatuun tulokseen ja koko tutkimuksen luotettavuuteen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita vain nauhoitetun puheen muuttamista tekstiksi. Litterointi voidaan toteuttaa myös ulkopuolisella palveluntarjoajalla, mikä vaatii rahoitusta mutta säästää itsessään tutkijan aikaa.[77] Litteroinnin eri tapoja ovat sanatarkka litterointi, yleiskielinen litterointi ja propositiotason litterointi. Tavat ovat tarkkuusjärjestyksessä, josta sanatarkka litterointi tarkoittaa kaiken muuttamista tekstiksi, myös taukojen ja hengähdysten. Yleiskielinen litterointi karsii pois puhekielen tai murteellisen puheen, kun taas propositiotason litterointi tarkoittaa ainoastaan sanoman tai havainnon ydinsäännön kirjoittamista tekstiksi.[78] Aineiston litteroinnin jälkeen on tulkinnan vuoro. Tulkinta nostaa esille aineiston sanoman, eli mitä aineistosta nousee esille. Analyysitapana voidaan käyttää sisällönanalyysia, jonka tarkoitus on kertoa tekstin ydin ja antaa siitä tiivistetty kuvaus.[79] Aineistosta etsitään kertomusta, toiminnan logiikkaa, samankaltaisuutta, erilaisuutta sekä selitystä ilmiölle.[80]

---

[75] Rantala 2015, 110-111.
[76] Kananen 2012, 112-113.
[77] Vilkka 2017, 88-91.
[78] Kananen 2012, 209-111.
[79] Kananen 2012, 115-116.
[80] Kananen 2014, 120.

2.7 Tutkimuksen arviointi ja raportointi

Tutkimusta arvioidaan kokonaisuudessaan, eikä vain saatujen tulosten perusteella. Täten arviointiin vaikuttavat muun muassa tutkimuksen lähtökohdat, tutkimusprosessi kokonaisuudessaan sekä tutkimuksen lopputulokset ja niiden päätelmät.[81]

Tutkimuksen vastaajat arvioivat tutkimusta esimerkiksi saatekirjeen ja kyselyn perusteella. Kielioppi, kyselyn visuaalinen muotoilu, sisältö ja pituus vaikuttavat muun muassa siihen halutaanko kyselyyn vastata. Siksi esimerkiksi saatekirjeen selkeys ja viehättävyys vaikuttavat koko tutkimuksen onnistumiseen. Sen tulee vakuuttaa, motivoida ja innostaa vastaajaa kyselyn aiheesta ja siihen vastaamiseen.[82] Kyselyyn vastaajien lisäksi tutkimusta arvioivat myös tutkimuksen tekijät ja tutkimuksen lukijat. Heidän arviointinsa perustuu käytettäviin termeihin, joita tutkimuksen pätevyys eli validiteetti ja tutkimuksen luotettavuus eli reliabiliteetti. Nämä muodostavat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuuden.[83]

Validiteetilla tarkoitetaan kuinka oikeellisesti tutkimus tai sen mittari kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Validiteetti käsitteenä tarkoittaa sisäistä ja ulkoista validiteettia. Sisäinen validiteetti kattaa tutkimuksen sisäisen logiikan ja johdonmukaisuuden, kun taas ulkoinen validiteetti kattaa tutkimuksesta saatujen tulosten siirtoa toiseen asiayhteyteen. Näiden käsitteiden lisäksi validiteettia voidaan jakaa moneen muuhun eri osa-alueeseen, kuten sisältövaliditeettiin, rakennevaliditeettiin, käsitevaliditeettiin, kriteerivaliditeettiin, ennustevaliditeettiin sekä ekologiseen validiteettiin. Validiteetti eli pätevyys tarkoittaa myös arvioitavuutta, seurattavuutta, uskottavuutta, vakuuttavuutta, perusteltavuutta, luotettavuutta, käyttövarmuutta sekä vahvistettavuutta.[84]

Reliabiliteetti arvioi mittauksen täsmällisyyttä ja tarkkuutta. Reliabiliteetti kuvaa tutkimuksen mittauksen luotettavuutta eli suoritetun mittauksen toimivuutta, johdonmukaisuutta ja tarkkuutta. Mittaus tuo mukanaan satunnaisia ja systemaattisia virheitä. Satunnaisvirhe tarkoittaa mittaustuloksessa ilmenevää virhettä, jota on mahdotonta välttää. Satunnaisvirheet voivat kuitenkin kumota toinen toisensa, jos kyselyyn vastaajat on valikoitu sattumanvaraisesti ja vastauksia on tarpeeksi. Tällöin saatujen tulosten tulisi olla tasapainossa. Systemaattinen virhe on esimerkiksi väärään aikaan toteutettu kyselytutkimus. Reliabiliteetti kulkee

[81] Ronkainen ym. 2013, 140-141.
[82] Vilkka 2017, 120-121.
[83] Vilkka 2017, 123.
[84] Ronkainen ym. 2013, 135.

koko tutkimuksen ajan mukana ja sen voisi luonnehtia kuvaavan kaiken tutkimukseen liittyvän läpinäkyvyyttä sekä virheiden välttämistä.[85]

Määrällisessä tutkimuksessa validiteetilla tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, ovatko tutkittavat ymmärtäneet käytetyn mittarin eli kyselylomakkeen sekä esitetyt kysymykset oikein. Kyselyn tulee olla ymmärrettävissä samalla tavalla kaikille ja olla sellainen kuten tutkija on siitä suunnitellutkin. Jos tämä ei toteudu, tulokset ovat virheellisiä. Tutkimuksen validiteetti kulkee mukana koko tutkimuksen ajan aina suunnittelusta raportointiin. Reliabiliteetilla eli luotettavuudella tarkoitetaan tutkimustulosta, joka saataisiin samoilta vastaajilta tutkijasta riippumatta. Kyseessä on toistettavuus eli se, että tutkimuksen otos kuvaa itsessään perusjoukkoa. Ei ole kuitenkaan mahdollista yleistää tuloksia eri perusjoukkoon tai toiseen aikakauteen.[86]

Laadullista tutkimusta tutkija arvioi itse tietoperustan, analyysitavan, tutkimusaineiston ryhmittelyn, luokittelun, tutkimisen, tulkinnan, tulosten ja johtopäätösten avulla. Kun tutkijan käsitteellistäminen ja tulkinnat vastaavat tutkittavan käsitystä, on tutkimusprosessi luotettava.[87] Laadullista tutkimusta ei voida arvioida täysin samalla tavalla kuin määrällistä tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus tuleekin huomioida jo alusta alkaen, heti tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Luotettavuus liittyy täten tutkimukseen kokonaisuudessaan, eikä luotettavuutta voi esimerkiksi aineistonkeruun jälkeen parantaa. Voisikin sanoa, että laadullisen tutkimuksen arviointi tapahtuu dokumentaatiolla ja valittujen menetelmien perustelulla. Arviointiin vaikuttaa myös kuka arviointia tekee. Luotettavuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista ja tutkimusongelmista, mutta samaan tutkimusongelmaan ei voida saada kovin eriäviä tulkintoja. Luotettavuutta voidaan parantaa antamalla aineisto luettavaksi sitä koskevalle henkilölle, joka omalla tulkinnallaan vahvistaa tutkimuksen paikkansa pitävyyden. Laadullinen tutkimus on luotettava, kun sen tulokset pitävät paikkaansa myös vastaavanlaisissa tapauksissa.[88]

Tutkimus itsessään voi olla hyvä, mutta erinomaisen siitä saa oikein tehdyllä ja huolitellulla raportilla. Tutkimuksen onnistumista arvioidaan myös raportin pohjalta. Raporttia kirjoittaessa on hyvä tutustua muista tutkimuksista tuotettuihin raportteihin, jotta mahdolliset virheet tai vinkit voidaan havaita.[89] Raportin sisällön tulee aina olla perusteltu. Perustelu tapah-

[85] Ronkainen ym. 2013, 130-133.
[86] Vilkka 2017, 123-124.
[87] Vilkka 2017, 125.
[88] Kananen 2012, 172-175.
[89] Heikkilä 2014, 72-73.

tuu viittaamalla käytettyihin lähteisiin ja tutkimustietoon. Raportti kirjoitetaan puolueettomasti ja se on objektiivinen, kun tulokset esitetään numeroina. Raportti esittää tutkimuksen kuvaillen, selittäen ja argumentoiden.[90]

Raportointi ei ole vain yleinen asiakirja, joka sisältää tutkimuksen kaiken aineiston, vaan se suunnataan yleensä tietylle yleisölle. Kyseessä voi olla raportti, artikkeli, kirja tai opinnäytetyö. Raportti sisältää koko tutkimusprosessin itse tutkimuksesta ja tehdyistä havainnoista. Myös raportointiin vaikuttavat tutkimuseettiset säännöt, jotka edellyttävät tutkittavien ja tutkimuspaikkojen tunnistamattomuutta. Raportista ei myöskään saa jättää kirjaamatta tutkimustulosten arviointiin vaikuttavia tietoja, eikä esimerkiksi ristiriitaisia tuloksia.[91]

Määrällisen tutkimuksen raporttia kutsutaan tutkimusraportiksi. Raportti toteutetaan IMRD-rakenteella. Lyhenne muodostuu sanoista introduction, methods, result ja discussion eli johdanto, käsittelyosa, tulokset ja niiden tarkastelu. Laadullisen tutkimuksen raportti on tutkimusteksti, joka on tutkimusraporttia vapaamuotoisempi, mutta sisältää silti IMRD-rakenteen. Yhtenäistä kuitenkin molemmille on, että niissä esitellään tutkimuksen nimi, tiivistelmä, sisällysluettelo, tekijät ja mahdolliset rahoittajat, aikataulut, taustat, tutkimusongelmat, tietoperustat lähteineen, käsitteet, käytetyt mittarit eli kyselylomake, otantamenetelmä ja otos, mittaamisajankohta vastausprosentti, aineiston mahdollinen kato, aineiston edustavuus, tulosten analysointi ja esittäminen, yhteenvedot ja vertailut, tutkimuksen arviointi, lähdeluettelo, viitteet sekä tarvittavat liitteet. Tutkimus julkaistaan sovitulla tavalla sekä siitä tiedotetaan esimerkiksi yhteistyökumppaneille ja rahoittajille.[92]

Opinnäytetyön kannalta raportointi vaatii tarkkuutta ja tiettyjen korkeakoulun tavoitteiden ja vaatimusten täyttämistä. Raportin tulee sisältää kaikki tieteellisen työn vaatimukset, joita ovat muun muassa tutkimusongelman ratkaisu, tulosten esittäminen ja johtopäätökset sekä opinnäytetyön laadun ja arvioinnin luotettavuus. Opinnäytetyön tulee täten olla riittävän dokumentoitu eli sisältäen tarpeellisen aineiston ja niiden perustelut. Opinnäytetyön tulee myös olla kieleltään ja rakenteeltaan ohjeiden mukainen, eikä tietoa saa plagioida.[93]

---

[90] Vilkka 2007, 159-161.
[91] Ronkainen ym. 2013, 47-48.
[92] Vilkka 2017, 128-129.
[93] Kananen 2012, 193-194.

Opinnäyteyön lainsäädännöllinen osuus alkaa arvopaperimarkkinalaista. Koska Suomi on yksi Euroopan unionin jäsenmaista, on Suomessa noudatettava muun muassa Euroopan unionin direktiivejä ja asetuksia. Ennen arvopaperimarkkinalakia opinnäytetyössä käsitellään Euroopan unionin oikeutta ja sen suhdetta kansalliseen oikeuteen.

3 Euroopan unionin oikeus ja kansallinen oikeus

Euroopan unionin (EU) asetukset ovat jäsenvaltioita suoraan sellaisenaan velvoittavia. Asetukset tulevat voimaan heti, kun ne on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä. Asetuksia käytetään jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaisuuden varmistamiseen. Direktiiveillä saavutetaan lainsäädäntöjen yhtenäisyys niiden tulosten osalta. Direktiivejä voi täten muokata tietyissä rajoissa kansalliseen lainsäädäntöön sopivaksi sen tarkoittamaa tulosta muuttamatta. EU:n osoittamat päätökset tulevat voimaan heti tiedoksiannon jälkeen. Päätökset koskevat vain niitä, joille ne on osoitettu. Yleisimmin päätökset osoitetaan valtioille eikä yksityisille toimijoille.[94] EU:n on mahdollista antaa myös oikeudellisesti sitomattomia normeja, joita ovat muun muassa suositukset ja lausunnot.[95]

EU:n oikeus on osa kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmää. EU:n oikeus on suoraan sovellettavaa, välittömän oikeusvaikutuksen omaavaa ja etusijainen kansalliseen lainsäädäntöön nähden.[96] Lojaliteettiperiaate on EU:n oikeuden yleinen periaate, jonka mukaan EU:n oikeuden täytäntöön panemiseksi on jäsenvaltioiden toteutettava aiheelliset yleis- ja erityistoimenpiteet. Niiden avulla EU:n oikeuden rikkomisesta aiheutuva lainvastainen seuraus voidaan poistaa.[97] EU:n jäsenvaltiolla on velvollisuus noudattaa kansainvälisiä sopimuksia ja valtioille kuuluvia velvoitteita. Oikeuskirjallisuuden mukaan tämä voidaan nähdä kahdessa eri ulottuvuudessa. Ensinäkin jäsenvaltio ei voi säätää lakia, joka olisi kansainvälisoikeudellisten velvoitteiden vastainen. Tämä nähdään negatiivisena ulottuvuutena. Toiseksi jäsenvaltioilla on velvollisuus huolehtia kansallisten lainsäädäntöjen yhdenmukaisuudesta kansainvälisoikeudellisten velvoitteiden osalta. Jäsenvaltion on täytettävä kansainväliset velvoitteensa, mikä nähdään positiivisena ulottuvuutena.[98]

Dualismi ja monismi ovat käsitteitä, jotka yhdistetään kansainvälisen oikeuden ja valtionsisäisen oikeuden väliseen suhteeseen. Dualismilla tarkoitetaan, että kansallinen oikeusjärjestys

---

[94] Penttinen & Talus 2017, 18-19.
[95] Penttinen & Talus 2017, 23.
[96] Penttinen & Talus 2017, 55.
[97] Penttinen & Talus 2017, 65-66.
[98] Ojanen 2016, 59.

ja kansainvälinen oikeus ovat toisistaan erillisiä normijärjestelmiä. Tästä johtuen kansainvälinen oikeus saatetaan voimaan voimaansaattamissäädöksen avulla. Vasta kun säädös on tullut voimaan, on kansainvälinen oikeus osa kansallista oikeutta. Dualismista poiketen monismi käsittää kansainvälisen ja kansallisen oikeuden samaan normikokonaisuuteen. Kun valtio on kansainvälisesti sitoutunut, tulee kansainvälinen velvoite voimaan kansalliseen oikeuteen. Valtion parlamentin hyväksyminen tai muu kansallinen päätöksenteko on kuitenkin usein edellytyksenä.[99]

Kansallisen oikeuden ja kansainvälisen oikeuden asemasta määrää EU:n oikeus, mikä onkin yksi sen ominaispiirteistä. Yksi esimerkki tällaisesta tilanteesta on jäsenvaltiota suoraan velvoittava EU:n asetus. Vaikka EU:n toimivalta on rajoitettua, menee EU:n oikeus ristiriitatilanteessa kansallisen lainsäädännön edelle.[100] EU:n oikeuden suhde kansalliseen lainsäädäntöön ei ole aina samanlainen, vaan jokainen yksittäinen tilanne vaatii silloisen oikeudellisen ongelman hahmottamista. Perimmäisenä kysymyksenä tässä on se, kenellä on lopulta toimivalta päättää EU:n oikeuden pätevyydestä ja unionin yleisestä toimivallasta.[101]

Seuraavissa luvuissa käsitellään arvopaperimarkkinalakia ja osakeyhtiölakia, joihin vaikuttavat EU:n asetukset ja direktiivit. Koska EU:n oikeus ohjaa kansallista lainsäädäntöä, luvuissa esitellään ensin niihin vaikuttavat EU:n asetukset ja direktiivit. Sen jälkeen tarkastellaan lain taustaa. Viimeisenä käsitellään ajantasaista lainsäädäntöä, jota tukee oikeuskirjallisuus ja lain esityöt. Arvopaperimarkkinalain jälkeinen luku käsittelee osakeyhtiölakia, joka etenee samalla periaatteella kuin arvopaperimarkkinalain luku.

4 Arvopaperimarkkinalaki

Euroopan unionin toimeenpanoelimenä Euroopan komissiolla on neljä tehtävää, joista yksi on lainsäädäntöesityksien laatiminen.[102] EU:n lainsäädännön kolme keskeistä välinettä ovat asetukset joita jäsenmaat soveltavat sellaisenaan, direktiivit joiden tarkoituksena on olla lainsäädäntäohjeistuksina jäsenmaiden kansallisiin lainsäädäntöihin sekä päätökset, jotka ovat sitova velvoite niille, joille ne on osoitettu.[103]

Rahoituspalveluiden toimintasuunnitelma on Euroopan komission vuonna 1998 antama suunnitelma, jolla oli tarkoitus luoda sekä saavuttaa yhtenäisen rahan tukkumarkkinat, avoimet ja

[99] Ojanen 2016, 60.
[100] Ojanen 2016, 61-62.
[101] Ojanen 2016, 65.
[102] Euroopan unioni 2017a.
[103] Euroopan unioni 2017b.

turvalliset vähittäiskaupan markkinat sekä toiminnan vakauden valvontaa varten asetettujen sääntöjen vahvistaminen. Toimintasuunnitelma on tuottanut 2000-luvun alussa monia kattavia yhdenmukaisuuteen tähdänneitä direktiivejä ja komission asetuksia.[104]

Arvopaperimarkkinalakiin vaikuttaneita direktiivejä ja asetuksia ovat esitedirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/71/EY arvopapereiden yleisölle tarjoamisen tai kaupankäynnin kohteeksi ottamisen yhteydessä julkistettavasta esitteestä ja direktiivin 2001/34/EY muuttamisesta) ja markkinoiden väärinkäyttödirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/6/EY sisäpiirikaupoista ja markkinoiden manipuloinnista).[105]

Markkinoiden väärinkäyttödirektiivin nojalla annettiin kolme täytäntöönpanodirektiiviä ja yksi täytäntöönpanoasetus, joita ovat komission määritelmädirektiivi (Komission direktiivi 2003/124/EY Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/6/EY täytäntöönpanosta sisäpiiritiedon määritelmän ja julkistamisen sekä markkinoiden manipuloinnin määritelmän johdosta), komission sijoitusdirektiivi (Komission direktiivi 2003/125/EY Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/6/EY täytäntöönpanosta sijoitussuositusten asianmukaisen esittämisen ja eturistiriitoja koskevien tietojen julkistamisen osalta), komission takaisinostoasetus (Komission asetus (EY) N:o 2273/2003 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/6/EY täytäntöönpanosta takaisinosto-ohjelmille ja rahoitusvälineiden vakauttamiselle myönnettävien poikkeusten osalta) sekä komission kolmas direktiivi (Komission direktiivi 2004/72/EY Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/6/EY täytäntöönpanosta hyväksyttyjen markkinakäytäntöjen, hyödykejohdannaisia koskevan sisäpiiritiedon määrittelemisen, sisäpiiriluettelojen laatimisen, johtohenkilöiden arvopaperikaupoista ilmoittamisen ja epäilyttävistä arvopaperikaupoista ilmoittamisen osalta).[106]

Edellä mainittujen lisäksi annettiin avoimuusdirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/109/EY säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettavien arvopaperien liikkeeseenlaskijoita koskeviin tietoihin liittyvien avoimuusvaatimusten yhdenmukaistamisesta ja direktiivin 2001/31/EY muuttamisesta), avoimuusdirektiivin täytäntöönpanodirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/14/EY säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettavien arvopaperien liikkeeseenlaskijoita koskeviin tietoihin liittyvien avoimuusvaatimusten yhdenmukaistamisesta annetun direktiivin 2004/109/EY tiettyjen säännösten täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä), komission direktiivi 2006/73/EY (Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi ja sen täytäntöönpanodirektiivi

[104] HE 32/2012 vp, 29.
[105] HE 32/2012 vp, 29-30.
[106] HE 32/2012 vp, 29-30.

2006/79/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/39/EY täytäntöönpanosta sijoituspalveluyritysten toiminnan järjestämistä koskevien vaatimusten, toiminnan harjoittamisen edellytysten ja kyseisessä direktiivissä määriteltyjen käsitteiden osalta), rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin täytäntöönpanoasetus N:o 1287/2006 (täytäntöönpanoasetus N:o 1287/2006, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/39/EY täytäntöönpanosta tietojen kirjaamista koskevien sijoituspalveluyritysten velvoitteiden, liiketoimista ilmoittamisen, markkinoiden avoimuuden, rahoitusvälineiden kaupankäynnin kohteeksi ottamisen sekä direktiivissä määriteltyjen käsitteiden osalta) sekä ostotarjousdirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/25/EY julkisista ostotarjouksista). [107]

Nykyisen arvopaperimarkkinalain (746/2012) 1 luvun 5 § säätää Euroopan unionin lainsäädännöstä. Sen mukaan laissa viitataan avoimuusdirektiiviin, esitedirektiiviin, markkinoiden väärinkäyttö-asetukseen, ostotarjousdirektiiviin, rahoitusvälineiden markkinat -direktiiviin, komission esiasetukseen, rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin täytäntöönpanoasetukseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 236/2012. Pykälästä on myös kumottu yksi kohta L:lla 519/2016. Alla oleva luettelo helpottaa arvopaperimarkkinalakiin liittyvän EU:n lainsäädännön hahmottamista.

[107] HE 32/2012 vp, 30.

Kuvio 1: Arvopaperimarkkinalakiin vaikuttava EU:n lainsäädäntö AML 1 luvun 5 §:n mukaan.

4.1 Lain taustaa

Hallitus esitti arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistusta esityksessään 32/2012. Uudistettavan lainsäädännön tarkoituksena oli toteuttaa arvopaperimarkkinalain ymmärrettävyys sekä lainsäädännön soveltamisalan ja tavoitteiden selkeyden parantaminen. Näin poissuljettaisiin vanhan lainsäädännön epäselvyydet ja tulkintaongelmat ja pystyttäisiin tarkastamaan EU:n sääntely ja keventämään siitä johtuvaa hallinnollista taakkaa.[108] Oikeudellisen sääntelyn puuttuminen estäisi arvopaperimarkkinoiden tehokkaan toiminnan.[109]

Hallituksen esityksen yleisperusteluista käy ilmi, ettei arvopaperimarkkinalakia oltu tarkasteltu kokonaisuutena lain säätämisen jälkeen. Muutoksia lakiin on tehty sen voimaantulon jälkeen enemmän kuin kaksikymmentä ja sen rinnalle on syntynyt yksittäisiä erillislakeja. Nämä muutokset ja erillislait ovat seuraus markkinoiden muuttumiselle sekä EU:n ja Euroopan komission antaman rahoituspalvelujen toimintasuunnitelmaan sisältyneiden direktiivien täytäntöönpano. Näin ollen lainsäädännöstä kehittyi vaikeasti ymmärrettävä ja hajotettu kokonaisuus.[110]

Aiempaan arvopaperimarkkinalakiin (495/1989, VAML) nähden uuden lainsäädännön ydintavoitteet olivat luoda selkeä ja ymmärrettävä lainsäädäntö, arvopaperimarkkinalainsäädännön kilpailukyvyn lisääminen, arvopapereiden säilytys- sekä selvitystoiminnan vahvistaminen, listayhtiöiden hallinnollisen taakan helpottaminen, vahingonkorvausvastuuseen liittyvien säännösten kiteyttäminen, arvopaperimarkkinoiden valvonnan ja hallinnollisen seuraamusjärjestelmän vahvistaminen sekä sijoittajansuojan parantaminen.[111]

Uudistuksen merkittävimpiä muutoksia oli arvopaperimarkkinalain jakaminen useampaan lakiin, kuten esimerkiksi laki rahoitusvälineiden kaupankäynnistä, laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta, sijoituspalvelulaki sekä laki arvopaperitileistä.[112] Useampaan lakiin jakamisesta huolimatta arvopaperimarkkinaoikeudellisen sääntelyn ydinlaki on arvopaperimarkkinalaki.[113]

---

[108] HE 32/2012 vp, 1.
[109] Norros 2009, 1.
[110] HE 32/2012 vp, 9.
[111] HE 32/2012 vp, 61.
[112] HE 32/2012 vp, 1.
[113] Parkkonen & Knuts 2014, 7.

Valtiovarainministeriö on antanut asetuksia arvopaperimarkkinalain säädösten nojalla. Asetuksia ovat valtiovarainministeriön asetus arvopaperimarkkinalain 3-5 luvussa tarkoitetusta esitteestä (VMa 1019/2012), valtiovarainministeriön asetus arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisestä tiedonantovelvollisuudesta (VMa 1020/2012), valtiovarainministeriön asetus huomattavien omistus- ja ääniosuuksien ilmoittamisesta (VMa 1021/2012) sekä valtiovarainministeriön asetus tarjousasiakirjan sisällöstä ja julkistamisesta sekä sisällöstä myönnettävistä poikkeuksista ja Euroopan talousalueella hyväksytyn tarjousasiakirjan vastavuoroisesta tunnustamisesta (VMa 1022/2012).

Lakia ja sen säädöksiä tulee noudattaa ja noudattamista valvoa. Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) perustamisesta annettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1095/2010. ESMA on yksi osa Euroopan mikrotason finanssivalvontajärjestelmää ja sen muut osat ovat Euroopan pankkiviranomainen ja Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen, jotka on myös perustettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksilla. Nämä valvontaviranomaiset toimivat yhteistyössä keskenään ja niistä jokaisessa on edustettuna myös jäsenvaltioiden kansalliset viranomaiset. Näiden kolmen viranomaisen tehtävä on valmistella standardeja, ohjeita ja suosituksia finanssimarkkinoita ja niiden valvontaa varten. Myös näiden soveltamisen yhdenmukaisuus, valvontainformaation saatavuus valvojien kesken, näkemyserojen ratkominen sekä kriisinhallinnan koordinointi ovat viranomaisten tehtäviä. ESMAn perustamisesta huolimatta varsinainen valvonta perustuu silti kansalliseen valvontaan.[114] Yksinomaan ESMAn tehtäviä ovat sisämarkkinoiden toiminnan parantaminen sekä yleisten arvojen suojeleminen. Arvoja ovat muun muassa finanssijärjestelmän eheys ja vakaus, sijoittajan suojaaminen ja avoimuus markkinoilla ja finanssituotteilla.[115]

Kansallisesta valvonnasta huolehtii Finanssivalvonta. Finanssivalvonnan toiminnan tavoite on Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008, FivaL) 1 luvun 1 §:n mukaan finanssimarkkinoiden vakauden edellyttämä luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten ja muiden valvottaviksi säädettyjen vakaa toiminta, vakuutettujen etujen turvaaminen sekä yleinen luottamus finanssimarkkinoiden toimintaan. Finanssivalvonta kuitenkin edellyttää, että ensisijainen vastuu toiminnasta on valvottavalla itsellään. Viranomaisvalvonta pitää huolen valvottavan ammattitaitoisesta johtamisesta, riittävästä riskienhallintajärjestelmän käytöstä sekä eettisten ja ammatillisesti ta-

[114] HE 32/2012 vp, 30-31.
[115] ESMA-asetuksen 11 artikla.

sokkaiden liiketoimintaperiaatteiden ja liiketoimintakäytäntöjen käytöstä. Finanssivalvontalain lisäksi valvontaa ohjaa valvontastrategia sekä valvottavista ja niiden toimintaympäristöistä kerättävä tieto.[116]

4.2 Lainsäädäntö

Arvopaperimarkkinalaki (746/2012, AML) koostuu kuudesta osasta ja sisältää yhteensä 19 lukua. Opinnäytetyön kannalta esitellään tarkemmin vain työhön liittyvät luvut ja niiden pykälät.

Lain ensimmäinen osa säätää yleisistä asioista ja sisältää kaksi lukua. Lain 1 luku sisältää yleiset säännökset, kuten lain yleisen soveltamisalan, hyvän arvopaperimarkkinatavan vastaisen menettelyn kiellon, totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojenannon kiellon, riittävien tietojen tasapuolisen saatavilla pitämisen, Euroopan unionin lainsäädännön ja valvonnan.

Arvopaperimarkkinalain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan laissa säädetään yleisestä soveltamisalasta arvopaperien yleiseen liikkeeseen saattamisesta, tiedonantovelvollisuudesta arvopaperimarkkinoilla, julkisista ostotarjouksista, arvopaperimarkkinoiden väärinkäytön estämisestä ja valvonnasta. Tällä säädetään lain yleisestä soveltamisalasta, kuitenkin siten, että jokaisessa luvussa olevat tarkemmat lukukohtaiset soveltamissäännökset ja määritelmät täsmentävät soveltamisalaa tarkemmin. Säännös on informatiivinen, joka helpottaa lain ymmärrettävyyttä.[117] Kun lakia sovelletaan kaikkien laissa tarkoitettujen arvopapereiden yleisölle tarjoamiseen ja vaihdantaan, on lain soveltamisala hyvin laaja.[118]

Kolme keskeisintä yleissäännöstä arvopaperimarkkinalaissa ovat hyvän arvopaperimarkkinatavan vastaisen ja sopimattoman menettelyn sekä totuudenvastaisten ja harhaanjohtavien tietojen antamisen kiellot sekä riittävien tietojen tasapuolinen pitäminen saatavilla. Yleissäännöksistä on tehty lain uudistuksen myötä kattavampia ja helpommin ymmärrettäviä.[119]

Hyvällä arvopaperimarkkinatavalla tarkoitetaan hyvän markkinatavan mukaisia ja sopusoinnussa lainsäädännön kanssa käytettäviä menettely- ja toimintatapoja. Hyvä arvopaperimarkkinatapa koskee markkinoilla toimivia ja toimintaan osallistuvia luonnollisia henkilöitä sekä oikeushenkilöitä. Tapa määräytyy oikeuskäytännössä, mutta sitä ohjaavat myös Helsingin pörssin säännöt, listayhtiöiden hallinnointikoodi, ostotarjouskoodi sekä Finanssialan keskusliitto

---

[116] Finanssivalvonta 2017. FIVA:n antamat lausunnot löytyvät osoitteesta http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Lausunnot/Pages/Default.aspx
[117] HE 32/2012 vp, 30-31.
[118] Parkkonen & Knuts 2014, 4.
[119] HE 32/2012 vp, 1.

ry:n suositukset ja ohjeet.[120] Arvopaperimarkkinalain 1 luvun 2 § kieltää hyvän arvopaperimarkkinatavan vastaisen toiminnan. Tällä kiellolla tuodaan esiin se, ettei yksikään arvopaperimarkkinoilla toimiva ole oikeutettu toimimaan hyvästä tavasta poiketen tai lainsäädännön vastaisesti. Finanssivalvonta valvoo ja edistää finanssivalvonnasta annetun lain mukaan finanssimarkkinoiden hyvien menettelytapojen noudattamista ja valvoo siten myös hyvän arvopaperimarkkinatavan noudattamista.[121] Arvopaperimarkkinayhdistys on vuonna 2006 perustettu toimielin, jonka tehtävänä on edistää ja määrittää hyvän arvopaperimarkkinatavan mukainen toiminta, hallinnointikoodin ja ostotarjouskoodin ylläpito sekä arvopaperimarkkinoilla tapahtuvan itsesääntelyn kehittäminen. Arvopaperimarkkinayhdistys perustettiin Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:n, Keskuskauppakamarin ja Nasdaq Helsinki Oy:n (Pörssi) toimesta.[122]

Arvopaperimarkkinalain 1 luvun 3 § sääntelee kiellosta antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Sen mukaan arvopaperien ja muiden rahoitusvälineiden markkinoinnissa ja vaihdannassa, joka tapahtuu elinkeinotoiminnassa, sekä täytettäessä AML mukaista tiedonantovelvollisuutta, ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Jos tieto on ollut esitettäessä totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa ja sillä saattaa olla olennaista merkitystä sijoittajalle, on se viivytyksettä oikaistava tai täydennettävä riittävällä tavalla. Tätä pykälää sovelletaan koko lainsäädäntöön sekä kaikkiin arvopaperimarkkinoilla toimiviin tahoihin kuten myös arvopaperien hankkimiseen ja luovuttamiseen. Tiedonantovelvollisuus on täten sekä ensi- että jälkimarkkinoilla. Totuudenvastaisella tiedolla tarkoitetaan virheellisesti tai vääristävällä tavalla esitettyä seikkaa, kun taas harhaanjohtava tieto voi olla totuudenmukainen, mutta puutteellisuuden, esittämistavan tai muotoilun takia aiheuttaa tiedon vastaanottajalle virheellisen käsityksen. Ollakseen totuudenvastainen tai harhaanjohtava, tiedon on vaikutettava sijoittajan sijoituspäätökseen. Tätä arvioidaan aina tiedon vastaanottajan näkökulmasta.[123] Pykälässä mainittu oikaiseminen tai tiedon täydentäminen on osa oikaisuvelvollisuutta, joka koskee jokaista harhaanjohtavan tiedon antanutta arvopaperin liikkeeseenlaskijaa.[124]

AML 1 luvun 4 §:n mukaan arvopapereiden tarjoajan, kaupankäynnin kohteeksi säännellylle markkinalle hakijan tai AML 3-9 tai 11 luvun mukaan tiedonantovelvollisen on annettava sijoittajille riittävät, tasapuoliset ja johdonmukaiset tiedot seikoista jotka vaikuttavat olennai-

[120] Parkkonen & Knuts 2014, 20.
[121] HE 32/2012 vp, 95-96.
[122] Arvopaperimarkkinayhdistys 2017a.
[123] HE 32/2012 vp, 97-98.
[124] Parkkonen & Knuts 2014, 23.

sesti arvopaperin arvoon. Tätä täsmennettiin myöhemmässä hallituksen esityksessä ja täsmennys liittyi siten tiedonantovelvollisuuteen.[125] Muutos säädettiin L:lla 1278/2015. Pykälän vaatimuksella on tarkoitus edistää sijoittajien yhtenäistä kohtelua ja täten tuoda esiin arvopaperimarkkinoiden läpinäkyvyys.[126]

Euroopan unionin lainsäädäntö vaikuttaa arvopaperimarkkinalakiin. 1 Luvun 5 § esittelee keskeisimmät direktiivit, joihin arvopaperimarkkinalaissa viitataan. Säädökset ovat kokonaisuudessaan pitkiä, joten tällä säännöksellä helpotetaan laissa viitattavien direktiivien selkeyttä.[127] Kohtia on yhteensä seitsemän ja ne on esitelty aiemmassa EU:n lainsäädäntöä käsittelevässä kappaleessa.

Arvopaperimarkkinalain 1 luvun 6 §:n mukaan arvopaperimarkkinalain säännösten ja määräysten valvontaa harjoittaa Finanssivalvonta. Valvonta ei kuitenkaan kata Suomen Pankin arvopapereilla ja muilla rahoitusvälineillä käyvää kauppaa, joka suoritetaan rahapoliittisten tehtävien hoitamiseksi. Finanssivalvonta toimii yhteystyössä Kuluttajaviraston kanssa valvontaa koskevissa asioissa ja siitä säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008). Finanssivalvonta valvoo näin ollen arvopaperimarkkinoilla toimivien pörssiyhtiöiden toiminnan lainmukaisuutta. Pörssiyhtiöiden velvoitteena on tuottaa vuosittain selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästään. Selvityksen tekeminen perustuu arvopaperimarkkinalakiin ja on siten osa Finanssivalvonnan toimintaan kuuluvaa valvontaa ja seuraamustoimia.[128]

Arvopaperimarkkinalain 2 luku säätää määritelmistä, joita ovat arvopaperi, rahoitusväline, liikkeeseenlaskija, määräysvallassa oleva yhteisö, säännelty markkina ja säännellyn markkinan ylläpitäjä, pörssi, pörssiyhtiö, kohdeyhtiö, monenkeskinen kaupankäyntijärjestelmä ja monenkeskisen kaupankäynnin järjestäjä, sijoituspalvelun tarjoaja, julkistaminen, yleisölle tarjoaminen, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen sekä ETA-valtio ja kolmas maa.

Arvopaperilla tarkoitetaan aiemmin mainitun lain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan arvopaperia, joka on vaihdantakelpoinen, ja joka on saatettu tai saatetaan yleiseen liikkeeseen useiden saman sisältöisistä oikeuksista annettujen arvopaperien kanssa. Arvopaperilla tarkoitetaan esimerkiksi osakeyhtiön osaketta, muttei kuitenkaan arvopaperia, joka oikeuttaa huoneiston, muun tilan, kiinteistön tai sen osan hallintaan. Tässä pykälässä arvopaperi on määritelty rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin mukaan.[129] Arvopaperin määritelmä kertoo lain

[125] HE 11/2015 vp, 36.
[126] Parkkonen & Knuts 2014, 23.
[127] HE 32/2012 vp, 100.
[128] Arvopaperimarkkinayhdistys 2017b.
[129] HE 32/2012 vp, 101.

soveltamisalan piiriin kuuluvista toimijoista ja transaktioista, ja määritelmä on siksi keskeinen arvopaperimarkkinalain soveltamisalan kannalta.[130]

Määritelmä liikkeeseenlaskijasta tarkoittaa arvopaperimarkkinalain 2 luvun 3 §:n mukaan arvopaperin liikkeeseen laskenutta yhteisöä, joka voi olla joko suomalainen tai ulkomainen yhteisö. Pörssiyhtiö käsitteenä tarkoittaa lain 2 luvun 7 §:n mukaan osakeyhtiölain (624/2006) mukaista julkista osakeyhtiötä, jonka yhtiöoikeudellinen kotipaikka on Suomessa, ja jonka liikkeeseen laskema osake on kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla. Liikkeeseenlaskijan ja pörssiyhtiön määritelmät parantavat lain selkeyttä.[131] Julkistamisella tarkoitetaan lain 2 luvun 11 §:n mukaan laissa säänneltyjen tietojen toimittamista sijoittajien saataville, Finanssivalvonnalle ja asianomaiselle säännellylle markkinalle AML 10 luvun 3 ja 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Julkistamisen määritelmä viittaa täten arvopaperimarkkinalain lukuun, jossa säädetään tarkemmin säänneltyjen tietojen julkistamista ja saatavilla pitoa.[132]

Arvopaperimarkkinalain toinen osa säätää esitteestä sisältäen luvut 3-5, jotka käsittelevät soveltamisalaa ja määritelmiä, esitteen julkaisemista ja sisältöä sekä Finanssivalvonnan toimivaltaa ja menettelyä esitteen hyväksymisessä. Tässä osassa oleva sääntely perustuu suurimmaksi osaksi esitedirektiiviin.[133]

Edellä mainitun lain kolmas osa tiedonantovelvollisuudesta sisältää luvut 6-10, jotka käsittelevät jatkuvaa tiedonantovelvollisuutta, säännöllistä tiedonantovelvollisuutta, muita tiedonanto- ja erityisiä velvollisuuksia, huomattavien omistus- ja ääniosuuksien ilmoittamista sekä säänneltyjen tietojen julkistamista ja saatavilla pitoa. Tämän perusteella liikkeeseenlaskijalla on velvollisuus tuottaa riittävät, oikeat ja ajantasaiset tiedot sijoittajille sijoituspäätösten tekemiseksi. Tiedonantovelvollisuuden ansiosta yhtiön osakkeenomistajat pystyvät hyödyntämään osakkeenomistajan oikeuksiaan.[134]

Arvopaperimarkkinalain 8 luvun 6 a §:n mukaan arvopaperin liikkeeseenlaskijan on viipymättä julkistettava liikkeeseen laskemiinsa arvopapereihin liittyviä oikeuksia koskevat muutokset. Pykälä perustuu avoimuusdirektiiviin[135] ja se asetettiin L:lla 1278/2015.

---

[130] Häyrynen & Kajala 2013, 64.
[131] HE 32/2012 vp, 103-104.
[132] Häyrynen & Kajala 2013, 79.
[133] HE 32/2012 vp, 106.
[134] Häyrynen & Kajala 2013, 159.
[135] HE 11/2015 vp, 40.

Säännellyillä tiedoilla tarkoitetaan arvopaperimarkkinalain 10 luvun 2 §:n mukaan laissa liikkeeseenlaskijan julkistettaviksi säädettyjä tietoja, jotka löytyvät luvuista 7-9 ja 11, sekä markkinoiden väärinkäytösasetuksen 17 artiklan 1 kohdassa säädettyjä tietoja. Kyseinen pykälä määrittää näin ollen arvopaperimarkkinalain 10 luvun soveltamisalaan kuuluvista säännellyistä tiedoista.[136] Lain 10 luvun 3 §:n mukaan säännellyt tiedot on julkistettava nopeasti ja tasapuolisesti sekä toimitettava tiedot keskeisille tiedotusvälineille ja asetettava ne liikkeeseenlaskijan internetsivuilta saataviksi kuten myös valtiovarainministeriön nimeämään tiedotevarastoon, Finanssivalvonnalle sekä asianomaiselle säännellyn markkinan ylläpitäjälle. Tiedot julkistetaan arvopaperimarkkinalain 10 luvun 4 §:n mukaan joko suomen tai ruotsin kielellä, ellei Finanssivalvonnalta saada lupaa muulla kielellä julkaisemiseen. Edellä mainitut pykälät perustuvat avoimuusdirektiiviin.[137] Säännellyt tiedot arvopaperimarkkinalain lukujen 7-9 ja 11 tarkoittamana tulee pitää liikkeeseenlaskijan internetsivuilla yleisön saatavilla vähintään viiden vuoden ajan, kuten lain 10 luvun 5 §:ssä säädetään.

Tietojen jakelu, saatavilla pito ja toimittaminen toimivaltaiselle viranomaiselle ovat tietojen julkistamisen kolme tarkoitusta. Tietojen jakelu on täsmällistä tietojen toimittamista sijoittajille sekä medialle tietojen julkistamisen yhteydessä. Saatavilla pito tarkoittaa, että tiedot ovat löydettävissä verkkosivuilta ja kansallisesta tiedotevarastosta myös sijoittajille ja medialle toimittamisen jälkeen. Tiedonantovelvollisuuksien valvontaan kuuluu, että tiedot toimitetaan myös viranomaisille.[138]

Arvopaperimarkkinalain neljäs osa julkisesta ostotarjouksesta ja tarjousvelvollisuudesta kattaa luvun 11, julkinen ostotarjous ja tarjousvelvollisuus. Lain viides osa on markkinoiden väärinkäytöstä sisältäen luvut 12-14. Luku 12 on markkinoiden väärinkäytöstä. Markkinoiden väärinkäyttöön liittyy sisäpiirisääntely, joka on keskeinen osa arvopaperimarkkinaoikeutta. Sääntely muun muassa tehostaa arvopaperimarkkinoita ja lisää markkinatoimijoiden luottamusta sen toimintaan.[139] Luvut 13 ja 14 on kumottu myöhemmin L:lla 519/2016.[140] Lain kuudes osa on seuraamuksista, muutoksenhausta ja erinäisistä säännöksistä sisältäen luvut 15-19. Luvut säätävät hallinnollisista seuraamuksista, vahingonkorvauksesta, valvontavaltuuksista, muutoksenhausta ja rangaistuksista sekä voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä.

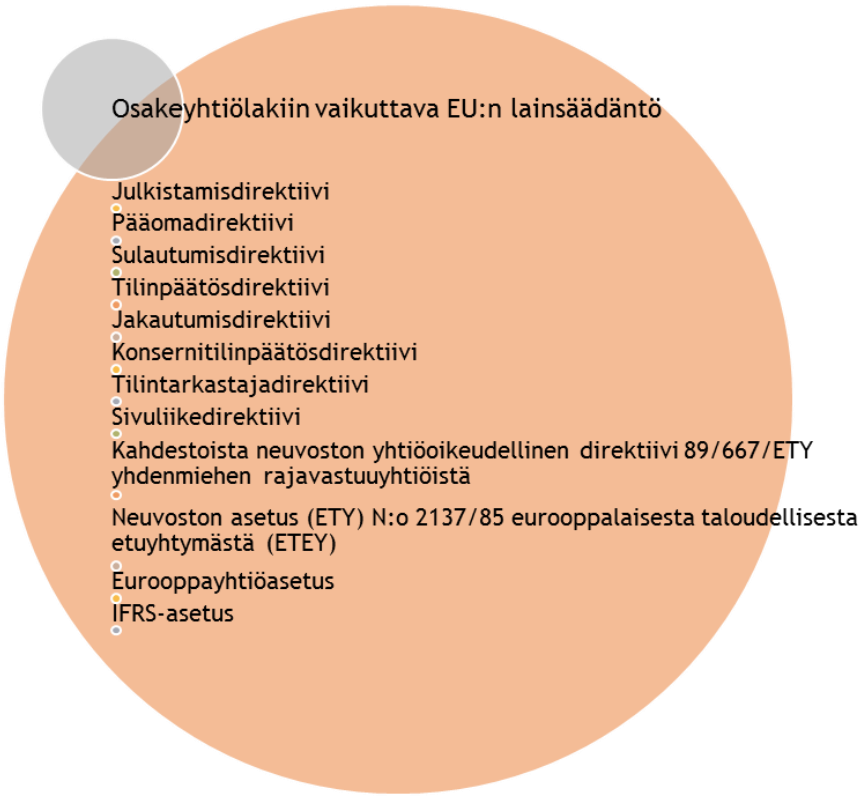
---

[136] Häyrynen & Kajala 2013, 279.
[137] HE 32/2012 vp, 133-134.
[138] Häyrynen & Kajala 2013, 278.
[139] Knuts 2011, 1. Katso myös: Knuts, M. 2011. Sisäpiirisääntely arvopaperimarkkinoilla. Helsinki: Talentum.
[140] Perustuu hallituksen esitykseen HE 65/2016 vp, 32.

5 Osakeyhtiölaki

EU:n lainsäädännöllä, eritoten direktiiveillä, on EU:n jäsenmaiden yhtiölainsäädännön yhdenmukaistaminen mahdollista.[141] Näitä vaikuttavia yhteisöoikeudellisia direktiivejä ja asetuksia ovat julkistamisdirektiivi (Ensimmäinen neuvoston direktiivi 68/151/ETY, niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä ja niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi), pääomadirektiivi (Toinen neuvoston direktiivi 77/91/ETY, niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi osakeyhtiöitä perustettaessa sekä niiden pääomaa säilytettäessä ja muutettaessa), sulautumisdirektiivi (Kolmas neuvoston direktiivi 78/855/ETY, perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, osakeyhtiöiden sulautumisesta), tilinpäätösdirektiivi (Neljäs neuvoston direktiivi 78/660/ETY, perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden tilinpäätöksistä, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston direktiivillä 90/604/ETY ja neuvoston direktiivillä 90/605/ETY), jakautumisdirektiivi (Kuudes neuvoston direktiivi 82/891/ETY, 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, osakeyhtiöiden jakautumisesta), konsernitilinpäätösdirektiivi (Seitsemäs neuvoston direktiivi 83/349/ETY, perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, konsolisoiduista tilinpäätöksistä, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston direktiivillä 90/604/ETY ja neuvoston direktiivillä 90/605/ETY), tilintarkastajadirektiivi (Kahdeksas neuvoston direktiivi 84/253/ETY, perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, lakisääteisten tilintarkastusten suorittamisesta vastuussa olevien henkilöiden hyväksymisestä), sivuliikedirektiivi (Yhdestoista neuvoston direktiivi 89/666/ETY, julkistamisvaatimuksista, jotka koskevat toisen valtion lainsäädännön alaisten, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaamia sivuliikkeitä), kahdestoista neuvoston yhtiöoikeudellinen direktiivi 89/667/ETY yhdenmiehen rajavastuuyhtiöistä, neuvoston asetus (ETY) N:o 2137/85 eurooppalaisesta taloudellisesta etuyhtymästä (ETEY), eurooppayhtiöasetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2157/2001 eurooppayhtiön säännöistä) sekä IFRS-asetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (ETEY) N:o 1606/2002 kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta).[142] Alla oleva luettelo helpottaa osakeyhtiölakiin liittyvän EU:n lainsäädännön hahmottamista.

[141] Immonen & Nuolimaa 2017, 22.
[142] HE 109/2005 vp, 9-11.

Kuvio 2: Osakeyhtiölakiin vaikuttava EU:n lainsäädäntö hallituksen esityksen 109/2005 mukaan.

5.1 Lain taustaa

Hallitus antoi esityksen uudesta osakeyhtiölaista vuonna 2005. Esityksessä huomioitiin muutokset yritysten toimintaympäristössä ja muussa lainsäädännössä. Uusi lainsäädäntö paransi suomalaisten osakeyhtiöiden toimintamahdollisuuksia sekä yleisiä yhtiön toimintaedellytyksiä kuten myös suhdetta kilpailijoihin. Oikeustilan selkeys ja oikeustilan varmuuden lisäys saavutettiin uudella lainsäädännöllä. Myös vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojien oikeussuojaa vahvistettiin säännöksillä.[143]

Oikeusministeriön julkistamalla muistiolla vuodelta 2000 ”Osakeyhtiölain uudistaminen – tavoitteena kilpailukykyisempi yhtiöoikeus” ehdotettiin osakeyhtiölain uudistusta ja lausunnonantajien puoltamana lain kokonaisuudistus aloitettiin muistion esityksen pohjalta. Hallituksen esityksestä käy ilmi, ettei esimerkiksi arvopaperimarkkinalakia ollut voimassa aiemman osake-

[143] HE 109/2005 vp, 1.

yhtiölain säätämisen aikaan. Vanhaan osakeyhtiölakiin (734/1978, VOYL) nähden uuden lainsäädännön tavoite oli luoda sopeutumiskykyinen ja kilpailukykyinen osakeyhtiölaki, joka tuottaisi riittävän turvan vähemmistöosakkeenomistajille sekä velkojille. Uudella osakeyhtiölailla haluttiin antaa avaimet rehellisen yritystoiminnan harjoittamiseen. Luvut päätettiin erotella väliotsikoilla ja kaikki pykälät nimetä pykäläotsikoilla.[144]

Osakeyhtiölain nojalla annettiin valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä osakeyhtiölain soveltamista koskevissa riita-asioissa (VNa 753/2006), mikä myöhemmin kumottiin valtioneuvoston asetuksella (VNa 1772/2009).

Osakeyhtiölainsäädännön tarpeellisuus ilmenee siinä, ettei toiminnan peruspiirteitä voida sopimusmenettelyin saavuttaa. Yhtiön oikeushenkilöllisyyteen tarvitaan julkisen vallan hyväksyntä.[145] Osakeyhtiön toiminnan sääntely on kattavaa. Sääntelyn ymmärtäminen tarkoittaa monien oikeudenalojen, kuten osakeyhtiösääntelyn, kirjanpitosääntelyn ja verosääntelyn yhteensovittamista.[146] Suomalaisiin yhtiöihin vaikuttavista säädöksistä osakeyhtiölaki on keskeisin.[147]

Osake on yksi tekijä, jonka seurauksena osakeyhtiö eroaa henkilöyhtiöistä, eli avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä, sekä osuuskunnasta. Täten osake on myös osakeyhtiömuodon ominaispiirre.[148] Osakkeella tarkoitetaan osuutta osakeyhtiöstä johon kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet osakkeeseen.[149]

Osaketta pidetään myös osakeyhtiön rahoitusinstrumenttina, joka syntyy sijoittajan ja yhtiön välille. Sijoittaja investoi yhtiöön omalla pääomallaan ja saa siten osakeyhtiölaissa ja yhtiöjärjestyksessä tarkemmin määriteltyjä oikeuksia ja velvollisuuksia yhtiöön. Osakkeesta ei kuitenkaan voi irrottautua muuten kuin luopumalla omistuksestaan yhtiössä. Luopumista seuraa vapaaehtoinen saanto eli kauppa, vaihto tai lahja. Osakkeen lunastaminen tarkoittaa tapahtumaa, jossa osakkeenomistaja tai osakkeen siirronsaaja ei ole tahtonut osakkeen siirtymistä. Tällöin kyseessä on pakkoon perustuva saanto.[150]

---

[144] HE 109/2005 vp, 15-17.
[145] Mähönen & Villa 2015, 36-37.
[146] Immonen, Ossa & Villa 2014, 1.
[147] Reinikainen, Pelkonen & Lydman 2007, 13.
[148] Pönkä 2015, 3.
[149] Kyläkallio, Iirola & Kyläkallio 2012, 177.
[150] Pönkä 2015, 4.

Osakeyhtiön hallituksen, hallituksen puheenjohtajan sekä toimitusjohtajan on tunnettava osakeyhtiölaki, eivätkä hallitus tai yhtiön toimitusjohtaja voi toimia ohi yhtiökokouksen tai yhtiöjärjestyksen. Lainsäädännön tunteminen on myös vastuumielistä toimintaa, sillä lain vastaista toimintaa voidaan pitää osakeyhtiörikoksena tai -rikkomuksena. Lain vastainen toiminta mielletään yleensä tuottamukseksi, jonka seurauksena on vahingonkorvausvastuu.[151]

5.2 Lainsäädäntö

Osakeyhtiölaki (624/2006, OYL) sisältää seitsemän osaa ja yhteensä 26 lukua. Esittelemme opinnäytetyön kannalta tarkemmin vain merkittävät luvut ja niiden pykälät.

Osakeyhtiölain ensimmäinen osa on yleisistä periaatteista, perustamisesta ja osakkeista sisältäen luvut 1-4. Luku 1 on osakeyhtiön toiminnan keskeisistä periaatteista ja lain soveltamisesta sisältäen soveltamisalan, oikeushenkilöllisyyden ja osakkeenomistajan rajoitetun vastuun, pääoman ja sen pysyvyyden, osakkeen luovutettavuuden, toiminnan tarkoituksen, enemmistöperiaatteen, yhdenvertaisuuden, johdon tehtävän sekä tahdonvaltaisuuden. Luvussa säädetään keskeiset periaatteet osakeyhtiön toiminnasta. Näin lakia luettaessa ymmärretään, mihin periaatteisiin laki pohjautuu ja mitkä ovat laissa suojeltavat oikeushyvät.[152] Lain yleisperiaatteet voidaan jakaa neljäksi osakeyhtiöoikeuden pääpiirteeksi, joita ovat voitontuottamistarkoitus, yhtiön varallisuus ja osakkeenomistajien rajoitettu vastuu, enemmistövalta ja vähemmistönsuoja sekä sopimusvapauden laajuus.[153]

Osakeyhtiölain 1 luvun 1 §:n mukaan osakeyhtiölakia sovelletaan Suomen lain mukaan rekisteröityihin osakeyhtiöihin, jollei osakeyhtiölaissa tai muussa laissa säädetä toisin. Osakeyhtiö voi olla yhtiömuodoltaan joko yksityinen tai julkinen. OYL soveltaminen erityisiin osakeyhtiöihin, esimerkiksi liikepankkeihin on vain siltä osalta mitä erityislaeissa ei toisin säädetä. Lain 1 luvun 2 §:n mukaan osakeyhtiö on erillinen oikeushenkilö osakkeenomistajistaan ja oikeushenkilöllisyys syntyy rekisteröimisellä. Osakkeenomistajat eivät ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista, mutta yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä osakkeenomistajan velvollisuudesta suorittaa erityisiä maksuja yhtiölle. Oikeushenkilöllisyyden myötä osakeyhtiöllä on oikeuskelpoisuus sekä oikeustoimikelpoisuus. Oikeuskelpoisuus tarkoittaa yhtiön mahdollisia oikeuksia ja velvollisuuksia, ja oikeustoimikelpoisuus tarkoittaa osakeyhtiön oikeuksien ja velvollisuuksien itsemääräämistä.[154]

---

[151] Hannula, Kari & Mäki 2014, 83.
[152] HE 109/2005 vp, 17.
[153] Immonen & Nuolimaa 2017, 10.
[154] HE 109/2005 vp, 37-38.

Osakeyhtiöllä on lain 1 luvun 3 §:n mukaan osakepääoma, joka on yksityisen osakeyhtiön osalta vähintään 2 500 euroa ja julkisen osakeyhtiön osalta 80 000 euroa. Yhtiön varoja voidaan jakaa vain siten kuin osakeyhtiölaissa säädetään.

Osakeyhtiölain 1 luvun 4 §:n mukaan osake voidaan rajoituksitta luovuttaa ja hankkia, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Edellä mainitun lain 1 luvun 5 § säätää toiminnan tarkoituksesta, jonka mukaan yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että yhtiön olisi tuotettava lyhyellä aikavälillä mahdollisimman suuri määrä voitonjakokelpoisia varoja, vaan myös yhtiön ja osakkeenomistajien edun mukaisia toimenpiteitä.[155] Edellä mainitut pykälät ovat osakeyhtiölakiin kuuluvia tärkeitä periaatteita, kuten myös OYL 1 luvun 6 ja 7 §:t, jotka esitellään seuraavaksi.[156]

Enemmistöperiaatteen mukaan osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa. Päätökset tehdään annettujen äänten enemmistöllä, jollei osakeyhtiölaissa säädetä tai yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Tästä säätää osakeyhtiölain 1 luvun 6 §. Tämä pykälä on informatiivinen, koska tarkempi sääntely sisältyy lain 5 lukuun. Yhdenvertaisuudesta säädetään osakeyhtiölain 1 luvun 7 §:ssä, jonka mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja tai hallintoneuvosto ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Tämä pykälä on yksi osakeyhtiöoikeuden keskeisistä periaatteista.[157] Yhdenvertaisuusperiaatteella suojataan jokaisen osakkeenomistajan etua.[158]

Johdon tehtävänä on OYL 1 luvun 8 §:n mukaan huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Tällä huolellisuusvelvoitteella arvioidaan johdon jäsenen vahingonkorvausvastuuta.[159] Yhtiön johtoa ohjaa lojaliteettivelvoite ja esteellisyyssäännökset, joita ovat muun muassa kilpailevan toiminnan kielto, lähipiiriliiketoimia koskevat säännökset, johdon vaitiolovelvollisuuden periaatteet sekä sisäpiiritiedon väärinkäytön kielto.[160] Johdon tehtävistä säädetään lain 6 luvussa. Tahdonvaltaisuudella tarkoitetaan osakeyhtiölain 1 luvun 9 §:n mukaan periaatetta, jossa osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta. Yhtiöjärjestykseen ei voida ottaa määräystä, joka on osakeyhtiölain tai muun lain pakottavan säännöksen

---

[155] HE 109/2005 vp, 38-39.
[156] Mähönen & Villa 2015, 53.
[157] HE 109/2005 vp, 39.
[158] Mähönen & Villa 2015, 354.
[159] HE 109/2005 vp, 40.
[160] Lautjärvi 2017, 129.

taikka hyvän tavan vastainen. Pykälä on informatiivinen.[161] Tahdonvaltaisuus mahdollistaa osakkeenomistajien päätösvallan yhtiön pelisääntöjen luomiseksi, kuitenkin lainsäädäntöä noudattaen.[162]

Osakeyhtiölain 2 luku säätää osakeyhtiön perustamisesta ja luku sisältää väliotsikoina yleiset säännökset, osakkeen maksamisen, rekisteröimisen ja sen oikeusvaikutukset ja julkisia osakeyhtiöitä koskevat erityiset säännökset. Luku 2 sisältää yhteensä 14 pykälää.

Edellä mainitun lain 3 luku säätää osakkeista. Luku on jaettu väliotsikoihin yleiset säännökset, osakkeen tuottama äänivalta, osakkeen kirjanpidollinen vasta-arvo ja nimellisarvo, osakkeen luovutettavuus, osakekirja ja muut osakeoikeuksiin liittyvät todistukset, arvo-osuusjärjestelmään kuuluvat osakkeet ja osakasluettelo. Luvun säännökset vastasivat niiden säätämisen aikaan suurimmaksi osaksi vanhempaa osakeyhtiölakia, mutta niiden järjestystä muutettiin ja kirjoitusasua selkeytettiin.[163]

Osakeyhtiölain 3 luvun 1 §:n mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, joita voidaan yhtiöjärjestyksellä kuitenkin määrätä oikeuksiltaan tai velvollisuuksiltaan toisistaan poikkeaviksi osakkeiksi. Yhtiöjärjestyksen tulee tällaisessa tapauksessa sisältää osakkeiden väliset erot. Pykälän mukaan erilajisia osakkeita ovat sellaiset, jotka poikkeavat toisistaan osakkeen tuottaman äänimäärän tai yhtiön varoja jaettaessa tuottaman oikeuden suhteen tai osakkeet, jotka yhtiöjärjestyksessä määrätään erilajisiksi. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä edellytyksistä ja menettelyistä, joita noudattaen osakkeita voidaan muuntaa toisenlajisiksi. Osakkeiden toisenlajisuus vaatii muuntolausekkeen. Muuntaminen on viivytyksettä ilmoitettava rekisteröitäväksi. Kun ilmoitus on rekisteröity, muuntaminen astuu voimaan. Muutoksista ilmoitetaan kaupparekisteriin sähköisen yritys- ja yhteisötietojärjestelmän avulla.[164]

Edellä mainitun lain 3 luvun 2 § sisältää säännökset osakeoikeuksien käyttämisestä.[165] Sen mukaan osakkeen saajalla ei ole oikeutta käyttää osakkeenomistajalle yhtiössä kuuluvia oikeuksia ennen kuin hänet on merkitty OYL 3 luvun 15 §:n tarkoittamaan osakasluetteloon tai hän on ilmoittanut saantonsa yhtiölle ja esittänyt siitä luotettavan selvityksen. Tämä ei kuitenkaan koske sellaista osakkeeseen perustuvaa oikeutta, jota käytetään esittämällä tai luovut-

[161] HE 109/2005 vp, 41.
[162] Villa 2013, 212-213.
[163] HE 109/2005 vp, 50.
[164] Patentti- ja rekisterihallitus 2017a.
[165] HE 109/2005 vp, 51.

tamalla osakekirja, lippu tai muu yhtiön antama erityinen todistus. Jos osakkeen omistaa useampi henkilö, he voivat käyttää oikeuksiaan vain yhteisen edustajan kautta. Yhtiölle itselleen kuuluva osake ei tuota oikeuksia yhtiössä. Osakkeenomistajat, jotka ovat yhtiötä perustettaessa, uusia osakkeita annettaessa tai osakepääomaa korotettaessa tulleet yhtiön osakkaiksi, eivät ole riippuvaisia osakkeenomistajanasemansa merkitsemisestä osakeluetteloon. Heille kuuluvat osakkeenomistajien oikeudet merkinnästä huolimatta.[166]

Osakkeen tuomasta äänivallasta säädetään OYL 3 luvun 3 ja 4 §:ssä. Luvun 3 § sisältää yleiset säännökset koskien osakkeeseen kuuluvaa äänivaltaa.[167] 3 §:n mukaan osake tuottaa yhden äänen kaikissa yhtiökokouksessa käsiteltävissä asioissa. Tätä voidaan muuttaa yhtiöjärjestyksessä määräämällä osakkeille erisuuruinen äänimäärä. Tämän lisäksi 3 § säätää, että yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, ettei osake tuota lainkaan äänioikeutta tai ei oikeuta äänestämään joissain yhtiökokouksessa käsiteltävistä asioista. Määräys voi kunkin yhtiökokouksessa käsiteltävän asian osalta koskea vain osaa yhtiön osakkeista. Lain 3 luvun 4 § säätää äänivallattomasta osakkeesta. Äänivallattomalla osakkeella ei ole äänioikeutta, eikä sillä voi äänestää yhtiökokouksissa käsiteltävistä asioista.[168]

Osakeyhtiölain 3 luvun 5 § säätää osakkeen kirjanpidollisesta vasta-arvosta ja nimellisarvosta. Sen mukaan osakkeesta yhtiötä perustettaessa ja uusia osakkeita annettaessa osakepääomaan merkittävästä määrästä säädetään OYL 2 luvun 4 §:ssä, 9 luvun 6 §:n 1 momentissa ja 10 luvun 7 §:n 1 momentissa. Kirjanpidollinen vasta-arvo voi olla eri osakkeilla erisuuruinen. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä yhtiön osakkeille nimellisarvo, jolloin kaikilla yhtiön osakkeilla on oltava sama nimellisarvo. 3 momentin mukaan, jos yhtiön osakkeilla on nimellisarvo, yhtiötä perustettaessa osakepääomaan on merkittävä kunkin osakkeen osalta vähintään nimellisarvon määrä. Vastaavasti, kun annetaan uusia osakkeita osakeannilla tai optio-oikeuksien nojalla, osakepääomaa on samalla korotettava vähintään annettavien osakkeiden nimellisarvon määrällä. Osakepääomaa ei saa alentaa niin, että se olisi vähemmän kuin osakkeiden yhteenlaskettu nimellisarvo. Osakeyhtiölaki pohjautuu nimellisarvottoman pääomajärjestelmän systematiikkaan, vaikka osakkeilla voi silti olla nimellisarvo. Nimellisarvoa koskevat säännökset soveltuvat vain, jos yhtiöjärjestyksessä on määräys osakkeen nimellisarvosta.[169]

Osakeyhtiölain 3 luvun 9-14 §:t koskevat osakekirjaa ja muita osakeoikeuksiin liittyviä todistuksia. 9 §:n 1 momentin mukaan yhtiön hallitus voi antaa yhtiön osakkeista osakekirjat, jos

---

[166] Kyläkallio ym. 2012, 301.
[167] HE 109/2005 vp, 52.
[168] Kyläkallio ym. 2012, 200.
[169] Mähönen & Villa 2012, 107.

osakkeita ei ole liitetty arvo-osuusjärjestelmään. Osakekirjan antamista edellyttää yhtiön ja osakkeen rekisteröiminen. Osakekirja saadaan antaa vain osakasluetteloon merkitylle osakkeenomistajalle. Pykälää on täsmennetty voimassa olevan käytännön mukaiseksi turvaamaan pantinhaltijan ja ulosottoviranomaisen oikeuksien toteutumista yhtiön osakekirjoja annettaessa[170] ja se on asetettu voimaan L:lla 349/2017.

Osakekirjan sisällöstä säädetään osakeyhtiölain 3 luvun 10 §:ssä. Sen mukaan osakekirja voidaan asettaa vain nimetylle henkilölle. Osakekirjassa on oltava yhtiön toiminimi sekä yritys- ja yhteisötunnus, osakkeiden järjestysnumerot taikka osakkeiden lukumäärä sekä osakekirjan järjestysnumero ja osakkeen laji, jos yhtiössä on osakekirjaa annettaessa erilajisia osakkeita. Jos yhtiöjärjestyksessä on määräys, niin maininnat velvollisuudesta suorittaa erityisiä maksuja yhtiölle, muuntolauseke, lunastuslauseke, suostumuslauseke, hankkimisehdot tai lunastamisehdot on sisällytettävä osakekirjaan, kuten osakeyhtiölaissa säädetään. Näiden lisäksi osakekirjassa on päiväys sekä hallituksen tai hallituksen valtuuttaman henkilön allekirjoitus. Oikeuskirjallisuuden mukaan osakekirjan fyysisestä muodosta ei ole varsinaisia säännöksiä. Kuitenkin osakekirja sanana viittaa jo siihen, että kyseessä on kirjallinen muoto. Osakekirjat on yleensä painatettu kirjapainossa, mutta tämä ei poissulje käsinkirjoitetun osakekirjan mahdollisuutta.[171]

Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvista osakkeista säädetään osakeyhtiölain 3 luvun 14 a-14 c §:ssä. Kyseiset pykälät ovat uusia ja astuneet voimaan L:lla 349/2017. 14 a §:n mukaan yhtiön osakkeiden kuulumisesta arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (348/2017) tarkoitettuun arvo-osuusjärjestelmään määrätään yhtiöjärjestyksessä. Yhtiökokouksen päätöksessä yhtiöjärjestyksen muuttamisesta on määrättävä aika, jonka kuluessa osakkeet liitetään arvo-osuusjärjestelmään eli ilmoittautumisaika, tai valtuutettava hallitus päättämään siitä. Päätöksestä ja sen ajankohdasta on ilmoitettava rekisteröitäväksi viivytyksettä. Osakkeenomistajien oikeuksien kirjaamiseen arvo-osuusjärjestelmään sovelletaan arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 6 luvun 3-5 §:liä. Jollei arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 6 luvun 3 §:ssä tarkoitettua kirjaamista ole vaadittu kymmenen vuoden kuluessa ilmoittautumisajan päättymispäivästä, yhtiökokous voi päättää, että oikeus arvo-osuusjärjestelmään kuuluvaan osakkeeseen ja siihen perustuvat oikeudet on menetetty. Menetettyyn osakkeeseen sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Hallituksen esityksen perusteella yhtiöjärjestyksessä ei ole tarvittavaa yksilöidä, mihin arvo-osuusjärjestelmään yhtiön osakkeet kuuluvat. Päätös osakkeiden

[170] HE 28/2016 vp, 54.
[171] Kyläkallio ym. 2012, 268.

siirtämisestä arvo-osuusjärjestelmästä toiseen ei saa tuottaa osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle osakkeenomistajan kustannuksella epäoikeudenmukaista etua. Päätöksenteossa on huomioitava säännökset myös osakasluettelosta ja osakkaan oikeuksien käyttämisestä.[172]

Osakeyhtiölain 3 luvun 14 b § säätää päätöksestä ilmoittamisesta. Sen mukaan yhtiön on ilmoitettava arvo-osuusjärjestelmään liittämistä koskevasta päätöksestä osakkeenomistajille viimeistään kolme kuukautta ennen ilmoittautumisajan päättymistä. Tämän lisäksi yhtiön on annettava ohjeet osakkeenomistajalle tai osakekirjan hallussa pitäjälle siitä, miten on meneteltävä saadakseen oikeuden osakkeeseen kirjatuksi arvo-osuustilille ja miten osakkeeseen kohdistuvat muut oikeudet voidaan kirjata. Ilmoitus on toimitettava samalla tapaa kuin kutsu yhtiökokoukseen. Ilmoitus on yhtiöjärjestyksen määräysten lisäksi lähetettävä kirjallisena jokaiselle osakkeenomistajalle, jonka nimi ja osoite ovat yhtiön tiedossa, sekä julkaistava ilmoitus ohjeineen virallisessa lehdessä. Ilmoitus ja ohjeet lähetetään myös arvopaperikeskukselle ja arvopaperikeskuksen osapuolille. Pykälä vastaa osaltaan aiemman osakeyhtiölain 4 luvun 7 ja 11 §:ssä olevia säännöksiä, ja siitä korvattiin esimerkiksi tilinhoitaja arvopaperikeskuksen osapuolet- sanalla.[173]

Aiemmin mainitun lain 3 luvun 14 c § säätää osakeoikeuksista arvo-osuusjärjestelmässä. Sen mukaan arvo-osuusjärjestelmään kuuluvan osakkeen saajalla ei ole oikeutta käyttää osakkeenomistajalle yhtiössä kuuluvia oikeuksia ennen kuin hänet on merkitty lain 3 luvun 15 §:ssä tarkoitettuun osakasluetteloon. Hallintarekisteröidyn osakkeen tuottamien oikeuksien käyttämisestä säädetään arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa. Osakkeenomistajan oikeudet olivat myös aiemmin voimassa olleessa laissa riippuvaisia osakasluettelomerkinnästä.[174]

Osakeyhtiölain 3 luvun 15-17 § säätävät osakasluettelosta. Kyseisiin pykäliin on tehty muutoksia, jotka on asetettu voimaan L:lla 349/2017. 15 §:n mukaan yhtiön, jonka osakkeita ei ole liitetty arvo-osuusjärjestelmään, hallituksen on pidettävä osakkeista ja niiden omistajista luetteloa eli osakasluetteloa. Osakasluetteloon merkitään kunkin osakkeenomistajan nimi ja osoite sekä yksilöityjen osakkeiden tai osakekirjojen lukumäärä osakelajeittain ja osakkeiden antamispäivä. Osakasluetteloon on merkittävä myös muut erot osakkeiden tuottamissa oikeuksissa ja velvollisuuksissa. Jos osakkeista ei ole annettu osakekirjaa, osakasluetteloon on lisäksi merkittävä yhtiölle ilmoitettu osaketta rasittava panttioikeus tai muu vastaava oikeus.

---

[172] HE 28/2016 vp, 54-55.
[173] HE 28/2016 vp, 55-56.
[174] HE 28/2016 vp, 56.

Tästä poiketen hallituksen on pidettävä arvo-osuusjärjestelmään liitetyistä osakkeista ja niiden omistajista arvo-osuustilikirjauksiin perustuvaa ajantasaista osakasluetteloa, johon merkitään osakkeenomistajan tai hallintarekisteröinnin hoitajan nimi, henkilötunnus tai muu yksilöintitunnus, yhteys-, maksu- ja verotustiedot, osakkeiden lukumäärä osakelajeittain sekä arvopaperikeskuksen osapuoli, jonka hoidossa olevalle arvo-osuustilille osakkeet on kirjattu. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että osakasluetteloon merkitään osakkeenomistajan osoitteen sijasta kotikunta ja syntymäaika. Osakasluettelo on laadittava viivytyksettä yhtiön perustamisen jälkeen ja luetteloa on pidettävä luotettavalla tavalla. Pykälää muutettiin esimerkiksi siten, ettei arvo-osuusjärjestelmään kuulumattoman yhtiön tarvitsisi pitää erillisiä osake- ja osakasluetteloita. Myös vaatimus yksilöidä osakkeet luetteloon numerojärjestyksessä poistettiin, mutta yhtiön tuli kuitenkin edelleen numeroida osakkeensa siten, että olisi selvää, mitkä osakkeet kukin osakkeenomistaja omistaa. Muutosten myötä yhtiön hallituksen vastuulle tuli osakasluettelon pito, jota pidettiin ennen arvopaperikeskuksessa. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä, että näin yhtiön olisi helpompi liittää osakkeensa myös ulkomaalaiseen arvo-osuusjärjestelmään.[175]

Osakeyhtiölain 3 luvun 16 § säätää saannon merkitsemisestä osakasluetteloon. Sen mukaan, jos yhtiön osakkeita ei ole liitetty arvo-osuusjärjestelmään, osakkeen saajan yhtiölle ilmoittama saanto sekä muu osakasluetteloon merkittyä seikkaa koskeva yhtiölle ilmoitettu muutos on viivytyksettä merkittävä osakasluetteloon. Ennen merkintää saannosta ja varainsiirtoveron suorittamisesta on esitettävä luotettava selvitys ja sen lisäksi merkintä on päivättävä. Säännöstä selvennettiin muuttamalla esimerkiksi entinen osakeluettelo- sana nykyiseen osakasluetteloon ja tuomaan esiin se, että pykälä koskee arvo-osuusjärjestelmään kuulumattomia yhtiöitä.[176] Muutokset astuivat voimaan L:lla 349/2017.

Edellä mainitun lain 3 luvun 17 § on osakasluettelon julkisuudesta. Sen mukaan osakasluettelo on pidettävä jokaisen nähtävänä yhtiön pääkonttorissa. Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvan yhtiön osakasluetteloa voidaan pitää nähtävänä arvopaperikeskuksen toimipaikassa Suomessa. Jokaisella on oikeus saada jäljennös osakasluettelosta kokonaisuudessaan tai vain osasta sitä ja jäljennöksen saaminen on maksullista. Tätä sovelletaan myös arvo-osuusjärjestelmään liitetyistä osakkeista pidettävään odotusluettelon julkisuuteen. Osakasluettelossa ei kuitenkaan ole julkista henkilötunnuksen tunnusosa, maksu- tai verotustiedot ja tieto siitä, mille kaupintatilille osakkeenomistajan myytäväksi antamat osakkeet on kirjattu. Maistraatti voi myös määrätä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun

[175] HE 28/2016 vp, 56-57.
[176] HE 28/2016 vp, 58.

lain (661/2009) perusteella osakkeenomistajan tietojen luovutusrajoituksesta. Kun rajoituksesta on ilmoitettu yhtiölle, osakkeenomistajasta osakasluetteloon merkityn kotikunnan, osoitteen ja muun yhteystiedon saa luovuttaa vain viranomaiselle. Osakasluetteloon merkityn osakkeenomistajan yhteysosoite voidaan luovuttaa myös muille kuin viranomaisille. Aiemmin OYL mukaan osakasluettelossa oleva henkilötunnus oli kokonaisuudessaan salainen.[177] Edellä mainitun lain 3 luvun pykälät 2, 9, 14 a-17 on muutettu hallituksen esityksen 28/2016 perusteella ja ne on asetettu voimaan L:lla 349/2017. Samalla kumottiin lain 4 luku, mikä sääti arvo-osuusjärjestelmiin kuuluvista osakkeista.[178]

Osakeyhtiölain toinen osa säätää hallinnosta ja tilinpäätöksestä sisältäen luvut 5-8. 5 luku säätää yhtiökokouksesta sisältäen yleiset säännökset, yhtiökokoukseen osallistumisen, yleistä päätöksenteosta, kokousmenettelystä, päätöksentekovaatimuksista ja muista säännöksistä. Osakeyhtiölain uudistuksen myötä lain 5 luvun merkittäviä muutoksia olivat aiempaan lainsäädäntöön verrattuna yhtiökokouksen toimivallan sääntelyn tarkentaminen sekä sääntely hallituksen tehtävien siirtämisestä yhtiökokoukselle.[179]

Edellä mainitun lain 5 luvun 1 § säätää osakkeenomistajien päätöksenteosta. Sen mukaan osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa. Osakkeenomistajat voivat myös yhtiökokousta pitämättä yksimielisinä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta, jolloin päätös on kirjattava, päivättävä, numeroitava ja allekirjoitettava. Jos yhtiössä on useampi kuin yksi osakkeenomistaja, vähintään kahden heistä on allekirjoitettava päätös. Kirjattuun päätökseen sovelletaan sitä, mitä yhtiökokouksen pöytäkirjasta säädetään. Kirjattu päätös on täten toimiva todisteluasiakirjana muttei osoita lopullisen päätöksen sisältöä.[180] Yhtiökokous päättää asioista koskien yhtiötä ja sen osakkeenomistajia ja kokousta voitaisiin luonnehtia osakkeenomistajien kokoukseksi.[181]

Pörssiyhtiöllä tarkoitetaan osakeyhtiölain 5 luvun 1 a §:n mukaan osakeyhtiötä, jonka osake on kaupankäynnin kohteena kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa (748/2012) tarkoitetulla säännellyllä markkinalla. Pykälää muutettiin viittaamaan lakia kaupankäynnistä rahoitusvälineillä, aiemmin viittaus koski arvopaperimarkkinalaissa tarkoitettuun julkiseen kaupankäyntiin[182] ja se asetettiin voimaan L:lla 756/2012.

---

[177] HE 28/2016 vp, 58.
[178] HE 109/2005 vp, 59.
[179] HE 109/2005 vp, 65.
[180] HE 109/2005 vp, 65.
[181] Immonen & Nuolimaa 2017, 71.
[182] HE 32/2012 vp, 288.

Osakeyhtiölain 5 luvun 2 § säätää toimivallasta ja sen mukaan yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain nojalla kuuluvista asioista. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhtiökokous päättää toimitusjohtajan ja hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvasta asiasta. Jäljempänä OYL 6 luvun 7 §:ssä säädetään yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan asian saattamisesta yhtiökokouksen päätettäväksi. Osakkeenomistajat voivat yksimielisinä muutenkin tehdä yksittäistapauksessa päätöksen hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa. Vaikka yhtiökokous päättäisikin toimitusjohtajan tai hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvasta asiasta, se ei kuitenkaan vaikuta yhtiön edustamiskelpoisuuteen.[183]

Varsinainen yhtiökokous on pidettävä osakeyhtiölain 5 luvun 3 §:n mukaan kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Varsinaisessa yhtiökokouksessa on päätettävä tilinpäätöksen vahvistamisesta, taseen osoittaman voiton käyttämisestä, vastuuvapaudesta hallituksen jäsenille, hallintoneuvoston jäsenille ja toimitusjohtajalle, hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten ja tilintarkastajan valinnasta, jollei osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksessä säädetä tai määrätä toisin näiden toimikaudesta ja valinnasta sekä muista yhtiöjärjestyksen mukaan varsinaisessa yhtiökokouksessa käsiteltävistä asioista. Osakkeenomistajalla on oikeus saada lain 5 luvun 5 §:n mukaan yhtiökokoukselle osakeyhtiölain nojalla kuuluva asia yhtiökokouksen käsiteltäväksi, jos hän vaatii sitä kirjallisesti hallitukselta hyvissä ajoin niin, että asia voidaan sisällyttää kokouskutsuun. Pörssiyhtiössä tämä tarkoittaa hallitukselle toimitettavasta ilmoituksesta viimeistään neljä viikkoa ennen kokouskutsun toimittamista. Tämä liittyy direktiivin 6 artiklan 3 kohtaan, jossa soveltamisalan pörssiyhtiöiden osalta oli annettava osakkeenomistajille ajankohta, mihin mennessä he voivat käyttää oikeuttaan saada asioita yhtiökokouksen listalle.[184] Muutos asetettiin voimaan L:lla 585/2009.

Jokaisella osakkeenomistajalla on oikeus osakeyhtiölain 5 luvun 6 §:n nojalla osallistua yhtiökokoukseen. Tämä edellyttää sitä, että osakkeenomistaja on lain vaatimalla tavalla merkitty osakasluetteloon tai hän on ilmoittanut saantonsa yhtiölle ja esittänyt siitä luotettavan selvityksen. Hallintarekisteröintiä vastaavalla tavalla säilytettyjen osakkeiden osalta yhtiökokoukseen osallistumisen edellytyksenä on, että osakkeenomistaja on ilmoitettu merkittäväksi tilapäisesti osakasluetteloon yhtiökokoukseen osallistumista varten lain 5 luvun 6 a §:ssä säädettyä vastaavalla tavalla. Pykälästä poistettiin pörssiyhtiötä koskenut säännös, jonka osakkeet

[183] HE 109/2005 vp, 66.
[184] HE 52/2009 vp, 29.

oli liitetty arvo-osuusjärjestelmää vastaavaan ulkomaalaiseen järjestelmään. Säännös oli tarpeeton, sillä osakeyhtiölakia sovelletaan myös yhtiöön jonka osakkeet ovat ulkomaisessa arvo-osuusjärjestelmässä.[185]

Jos yhtiön osakkeet on liitetty arvo-osuusjärjestelmään, noudatetaan osakkeenomistajan osallistumisoikeudessa osakeyhtiölain 5 luvun 6 a §:ä. Sen mukaan oikeus osallistua yhtiökokoukseen on vain osakkeenomistajalla, joka on ollut kahdeksan arkipäivää ennen yhtiökokousta, eli yhtiökokouksen täsmäytyspäivä, merkittynä osakasluetteloon. Lisäksi hallintarekisteröidyn osakkeen omistaja voidaan ilmoittaa tilapäisesti merkittäväksi osakasluetteloon yhtiökokoukseen osallistumista varten, jos osakkeenomistajalla on osakkeiden perusteella oikeus olla merkittynä osakasluetteloon yhtiökokouksen täsmäytyspäivänä. Tilapäistä merkintää koskeva ilmoitus on tehtävä viimeistään yhtiökokouskutsussa ilmoitettavana ajankohtana, jonka on oltava yhtiökokouksen täsmäytyspäivän jälkeen. Osakkeenomistuksessa yhtiökokouksen täsmäytyspäivän jälkeen tapahtuneet muutokset eivät vaikuta oikeuteen osallistua yhtiökokoukseen eivätkä osakkeenomistajan äänimäärään. 6 a § vastaa aiemmin voimassa olleen osakeyhtiölainsäädännön 4 luvun 2 § 2 momenttia[186], joka kumottiin L:lla 349/2017.

Osakkeen tuomasta äänioikeudesta huolimatta osakeyhtiölain 5 luvun 9 § säätää yhtiön omista osakkeista. Sen mukaan yhtiölle tai sen tytäryhteisölle kuuluvalla osakkeella ei voi osallistua yhtiökokoukseen. Yhtiön omia osakkeita eikä myöskään oteta lukuun, kun pätevän päätöksen syntymiseen tai tietyn oikeuden käyttämiseen vaaditaan kaikkien osakkeenomistajien suostumus tai suostumus osakkeenomistajilta, joilla on määräosa yhtiön osakkeista. Tytäryhteisöllä tarkoitetaan yhtiön määräysvallassa olevia säätiöitä.[187]

Myös yhtiön hallituksella, hallintoneuvoston jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oikeus olla läsnä yhtiökokouksessa, jollei yhtiökokous yksittäistapauksessa päätä toisin. Tästä säädetään osakeyhtiölain 5 luvun 10 §:ssä. Pykälää muutettiin eduskunnan päätöksen mukaisesti.[188] Edellä mainitun lain 5 luvun 11-15 §:t säätävät yleisestä päätöksenteosta. Yhtiökokouksessa saadaan 11 §:n mukaan päättää vain asiasta, joka on mainittu kokouskutsussa tai joka yhtiöjärjestyksen mukaan on käsiteltävä kokouksessa. 13 §:n mukaan yhtiökokouksessa ei saa tehdä osakeyhtiölain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista päätöstä. Pykälän on tarkoitus olla selventävä ja yhdenvertaisuusperiaatetta korostava.[189]

---

[185] HE 28/2016 vp, 59.
[186] HE 28/2016 vp, 59.
[187] HE 109/2005 vp, 69.
[188] HE 254/2014 vp, 125.
[189] HE 109/2005 vp, 70.

Osakeyhtiölain 5 luvun 17 §:n mukaan hallitus kutsuu yhtiökokouksen koolle. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä, että hallintoneuvosto kutsuu yhtiökokouksen koolle. Aiemmin pykälässä tarkoitettu lääninhallitus muutettiin aluehallintovirastoksi[190] L:lla 1413/2009.

Päätöksentekovaatimuksista säädetään osakeyhtiölain 5 luvun 26-29 §:ssä. 26 §:n mukaan enemmistöpäätöksestä säädetään, että yhtiökokouksen päätökseksi tulee ehdotus, jota on kannattanut yli puolet annetuista äänistä, jollei osakeyhtiölaissa toisin säädetä. Vaalissa tulee valituksi eniten ääniä saanut. Yhtiökokous voi ennen vaalia päättää, että valitaan se, joka saa yli puolet annetuista äänistä. Äänten mennessä tasan vaali ratkaistaan arvalla ja muu äänestys puheenjohtajan äänellä, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Enemmistövaatimusta voidaan lieventää vain vaalien osalta yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Enemmistöperiaatteella päätöksenteko on mahdollisissa myös ristiriitatilanteissa. Tätä tukee osakkeen tuottamat oikeudet ja vähemmistöoikeudet.[191]

Määräenemmistöpäätöksestä säädetään osakeyhtiölain 5 luvun 27 §:ssä, ja sen mukaan, jos päätös on tehtävä määräenemmistöllä, yhtiökokouksen päätöksesi tulee ehdotus, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista. Määräenemmistöllä tehtäviä päätöksiä ovat, jollei muualla osakeyhtiölaissa säädetä tai yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin, yhtiöjärjestyksen muuttaminen, suunnattu osakeanti, optio-oikeuksien ja muiden osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antaminen, omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen julkisessa osakeyhtiössä, suunnattu omien osakkeiden hankkiminen, sulautuminen, jakautuminen ja yhtiön asettaminen selvitystilaan ja selvitystilan lopettaminen. Määräenemmistövaatimusta ei voida lieventää yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Pykälä säätää määräenemmistöllä tehtävistä päätöksistä, mutta vielä suurempi määräenemmistövaatimus on 5 luvun 28 §:ssä.[192] Määräenemmistövaatimuksella toteutetaan osakkeenomistajademokratiaa päätöksissä, joissa osakkeenomistajien omat tavoitteet ovat erilaiset keskenään.[193]

Osakeyhtiölain 5 luvun 28 §:n mukaan päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta siten, että osakelajeja yhdistetään tai koko osakelajin oikeudet muuten vähenevät, on tehtävä edellä esitellyllä määräenemmistöpäätöksellä. Pätevää päätöstä edellyttää lisäksi se, että päätöstä kannattaa määräenemmistö kunkin osakelajin kokouksessa edustetuista osakkeista sekä se, että saadaan kaikkien sellaisten osakelajien osakkeiden enemmistön suostumus, joiden oikeudet

[190] HE 161/2009 vp, 34.
[191] Immonen & Nuolimaa 2017, 8.
[192] HE 109/2005 vp, 76.
[193] Pönkä 2012, 146.

vähenevät. Pykälä perustuu OYL 1 luvun 7 §:n yhdenvertaisuusperiaatteeseen.[194] Yhdenvertaisuusperiaatteen tarkoitus on osakeoikeuksien- ja velvollisuuksien pysyvyyden suojaaminen.[195]

Osakeyhtiölain 6 luku säätää osakeyhtiön johdosta ja edustamisesta. Lukua selkeytettiin esittämällä säännökset toimielin kerrallaan alkaen toimielimen tehtävästä.[196] Yhtiöllä on lain 6 luvun 1 §:n mukaan oltava hallitus ja sillä voi olla myös toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto. Hallituksen tulee huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä eli yleistoimivallasta. 2 §:n mukaan hallitus vastaa valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon osalta. Pykälä sisältää yhtiön hallituksen valvontavastuun mikä tarkoittaa seurantaa ja arviota yhtiön ja konsernin taloudellisesta asemasta sekä arvioinnin raportointia.[197]

Aiemmin mainitun lain 6 luvun 3 § säätää hallituksen päätöksenteosta. Sen mukaan hallituksen päätökseksi tulee enemmistön mielipide, jollei yhtiöjärjestyksessä edellytetä määräenemmistöä. Äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee. Hallitus on päätösvaltainen, kun paikalla on yli puolet jäsenistä, jollei yhtiöjärjestyksessä edellytetä suurempaa määrää. Määrä lasketaan valituista hallituksen jäsenistä. Määrää laskettaessa esteellisten jäsenten ei katsota olevan paikalla. Päätöstä ei saa tehdä, ellei kaikille hallituksen jäsenille ole mahdollisuuksien mukaan varattu tilaisuutta osallistua asian käsittelyyn. Jos hallituksen jäsen on estynyt, tilaisuus on varattava varajäsenelle. Jos päätös tehdään pitämättä varsinaista kokousta, päätös on kirjattava, allekirjoitettava, numeroitava ja säilytettävä kuten hallituksen kokouksen pöytäkirjasta lain 6 luvun 6 §:ssä säädetään. Pykälän selventämiseksi varsinaista kokousta pitämättä voidaan järjestää puhelinkokous, tehdä päätös sähköpostitse tai päätöspöytäkirjan lähettäminen jokaiselle jäsenelle allekirjoitettavaksi.[198]

Osakeyhtiölain 7 luku säätää tilintarkastuksesta ja erityisestä tarkastuksesta. Luku 8 säätää omasta pääomasta, tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja konsernista. Lain kolmas osa on rahoituksesta sisältäen luvut 9-12. Lain 9 luku säätää osakeannista. Sen 1 §:n mukaan yhtiö voi antaa uusia osakkeita tai luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeitaan, jolla tarkoitetaan osakeantia. Osakeannissa voidaan antaa osakkeita merkittäväksi maksua vastaan, jolla tarkoitetaan maksullista osakeantia tai antaa osakkeita maksutta, jolla tarkoitetaan maksutonta

[194] HE 109/2005 vp, 77.
[195] Pönkä 2012, 131.
[196] HE 109/2005 vp, 78.
[197] HE 109/2005 vp, 80.
[198] HE 109/2005 vp, 80.

osakeantia. Pykälä kattaa osakeannin perussäännökset.[199] Osakeannista päätetään yhtiökokouksessa kuten lain 9 luvun 2 §:ssä säädetään.

Maksuttomasta osakeannista säädetään osakeyhtiölain 9 luvun 17-20 §:ssä. Maksutonta osakeantia koskevassa päätöksessä on mainittava 17 §:n mukaan annettavien osakkeiden lukumäärä tai enimmäismäärä osakelajeittain ja se, annetaanko uusia vai yhtiön hallussa olevia osakkeita sekä se, kenellä on oikeus saada osakkeita ja suunnatussa maksuttomassa osakeannissa lisäksi perustelut sille, että osakkeenomistajien etuoikeudesta poikkeamiseen on osakeyhtiölaissa tarkoitettu erityisen painava syy. Pykälää ehdotettiin muutettavaksi koskemaan annettavien osakkeiden lukumäärän sijasta annettavien osakkeiden enimmäismääräksi, sillä suunnatussa maksuttomassa osakeannissa ei voida ennustaa osakkeiden lukumäärää[200] ja siitä säädettiin L:lla 585/2009.

Osakkeen menettämisestä säädetään osakeyhtiölain 9 luvun 19 §:ssä. Jos maksuttomassa osakeannissa annettavan osakkeen saaminen edellyttää saajalta erityisiä toimia, kuten osakekirjan tai osakeantinipun esittämistä, eikä osaketta ole näin vaadittu, vaikka kymmenen vuotta on kulunut osakeantipäätöksen rekisteröimisestä, yhtiökokous voi päättää, että oikeus osakkeeseen ja siihen perustuvat oikeiden on menetetty. Menetettyyn osakkeeseen sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Aiemmin voimassa olleen osakeyhtiölainsäädännön mukaan menettämisseuraamuksen aikaraja oli lyhyempi, ja uusi pidempi aikaraja tuotti osakkeenomistajalle enemmän aikaa vaatia osakkeita ennen menettämisseuraamuksen syntymistä.[201] Menettämisseuraamus voi toteutua vain, jos siitä on tehty erillinen päätös yhtiökokouksessa, ja kun siihen vaadittavat edellytykset ovat täyttyneet. Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvat osakkeet kirjataan nykyään suoraan arvo-osuustilille, joten menettämisseuraamuksen toteutuminen on harvinaisempaa tällaisessa tapauksessa.[202]

Osakeyhtiölain 10 luku säätää optio- ja muista erityisistä oikeuksista osakkeisiin. Luku 11 säätää osakepääoman korottamisesta ja luku 12 pääomalainasta. Lain neljäs osa yhtiön varojen jakamisesta sisältää luvut 13-15. Luku 13 varojen jakamisesta, luku 14 osakepääoman alentaminen ja luku 15 yhtiön omista osakkeista.[203]

---

[199] HE 109/2005 vp, 99.
[200] HE 52/2009 vp, 38.
[201] HE 109/2005 vp, 111.
[202] Mähönen & Villa 2012, 333
[203] Katso myös: Blomqvist, A. & Malmivaara, T. 2016. Osakeyhtiön varojenjako ja verotus. Helsinki: Talentum Pro: Lakimiesliiton Kustannus.

Osakeyhtiölain 13 luvun 1 §:n mukaan yhtiön varoja voidaan jakaa osakkeenomistajille vain sen mukaan, mitä osakeyhtiölaissa säädetään voitonjaosta eli osingosta ja varojen jakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentamisesta, osakkeiden hankkimisesta ja lunastamisesta sekä yhtiön purkamisesta ja rekisteristä poistamisesta. Varoja ei kuitenkaan saa jakaa ennen yhtiön rekisteröimistä. Pykälä listaa lailliset varojenjakotavat sekä osakkeenomistajille että muille mahdollisille varojen saajille.[204]

Edellä mainitun lain 13 luvun 5 §:n mukaan, jollei yhtiön maksukykyä koskevasta 2 §:stä muuta johdu, yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat sekä määrä, joka on kehitysmenona merkitty taseeseen kirjanpitolain mukaisesti. Pykälään sisällytettiin viittaus kirjanpitolain 5 luvun 8 §:n 3 momenttiin[205] ja se asetettiin voimaan L:lla 1622/2015. Varojen jakamisesta päätetään yhtiökokouksessa kuten osakeyhtiölain 13 luvun 6 §:ssä säädetään.

Vähemmistöosingosta säätää osakeyhtiölain 13 luvun 7 §. Pykälän mukaan osinkoa on jaettava vähintään puolet tilikauden voitosta, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät määrät, jos sitä varsinaisessa yhtiökokouksessa ennen voiton käyttämistä koskevan päätöksen tekemistä vaativat osakkeenomistajat, joilla on vähintään yksi kymmenesosa osakkeista. Osakkeenomistaja ei kuitenkaan voi vaatia voittona jaettavaksi enempää kuin ilman velkojien suostumusta on mahdollista jakaa, eikä enempää kuin kahdeksan prosenttia yhtiön omasta pääomasta. Jaettavasta määrästä vähennetään tilikaudelta ennen varsinaista yhtiökokousta mahdollisesti jaetut osingot. Vähemmistöosingosta voidaan määrätä toisin yhtiöjärjestyksessä ja oikeutta vähemmistöosinkoon voidaan rajoittaa vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Pykälä on yksi lakiin perustuva vähemmistöoikeus, jonka tarkoitus on esimerkiksi tehostaa vähemmistöosakkeenomistajan päätöksentekoon osallistumista ja turvata taloudelliset intressit.[206]

Osakeyhtiölain viides osa on yhtiörakenteen muuttamisesta ja yhtiön purkamisesta sisältäen luvut 16-20. Luku 16 on sulautumisesta, luku 17 jakautumisesta, luku 18 vähemmistöosakkeiden lunastamisesta, luku 19 yritysmuodon muuttamisesta ja luku 20 yhtiön purkamisesta. Lain kuudes osa on seuraamuksista ja oikeussuojasta sisältäen luvut 21-25. Luku 21 on päätöksen moitteesta, luku 22 vahingonkorvauksesta, luku 23 vaikutusvallan väärinkäyttöön perustuvasta

[204] HE 109/2005 vp, 123.
[205] HE 89/2015 vp, 141.
[206] Pönkä 2012,139.

lunastusvelvollisuus ja yhtiön purkaminen, luku 24 riitojen ratkaiseminen ja luku 25 rangaistussäännökset. Lain seitsemäs osa on erinäisistä säännöksistä sisältäen luvun 26 lain voimaantulosta.

Yli kaksikymmentä vuotta sitten aloitettiin arvo-osuusjärjestelmän käyttö, mikä korvasi esimerkiksi paperiset osakekirjat siirtämällä ne sähköiseen muotoon. Tähän järjestelmään siirtyminen on syy sille, miksi kadonneiden Sampo osakekirjojen kuoletusta jouduttiin hakemaan käräjäoikeudelta. Seuraava luku kertoo enemmän arvo-osuusjärjestelmään siirtymisestä.

6 Arvo-osuusjärjestelmään siirtyminen

Arvo-osuusjärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1992. Järjestelmän myötä osakkeiden omistukset siirrettiin elektroniseen järjestelmään, joka korvasi konkreettiset arvopaperit. Suomessa on tällä hetkellä yhteensä noin 1,4 miljoonaa arvo-osuustiliä. Arvo-osuustili on omistajan henkilökohtainen tili, johon kirjataan tilin omistajan tiedot, omistukseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä rajoitukset, sekä arvo-osuuksien laji ja lukumäärä.[207] Päätöksen arvo-osuusjärjestelmään siirtymisestä tekee yhtiökokous. Yhtiöjärjestykseen sisällytetään määräys yhtiön osakkeiden siirtämisestä arvo-osuusjärjestelmään. Yhtiötä perustettaessa voidaan tehdä jo päätös, että osakkeet liitetään arvo-osuusjärjestelmään.[208]

Yhtiön päättäessä liittymisestä arvo-osuusjärjestelmään tulee yhtiön määrätä ilmoitusaika, jonka aikana osakkeet tulee kirjata arvo-osuusjärjestelmään. Poistuessaan arvo-osuusjärjestelmästä tulee yhtiön poistaa määräys järjestelmään liittymisestä yhtiöjärjestyksestä. Samalla määrätään päivä, johon mennessä osakkeet poistetaan järjestelmästä.[209] Yhtiön päätökset osakkeiden liittämisestä sekä poistamisesta järjestelmään sekä päätös ilmoitusajasta kirjataan kaupparekisteriin.[210] Arvo-osuusjärjestelmää sekä sen selvitystoimintaa ohjaa laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta (348/2017, AOJL).

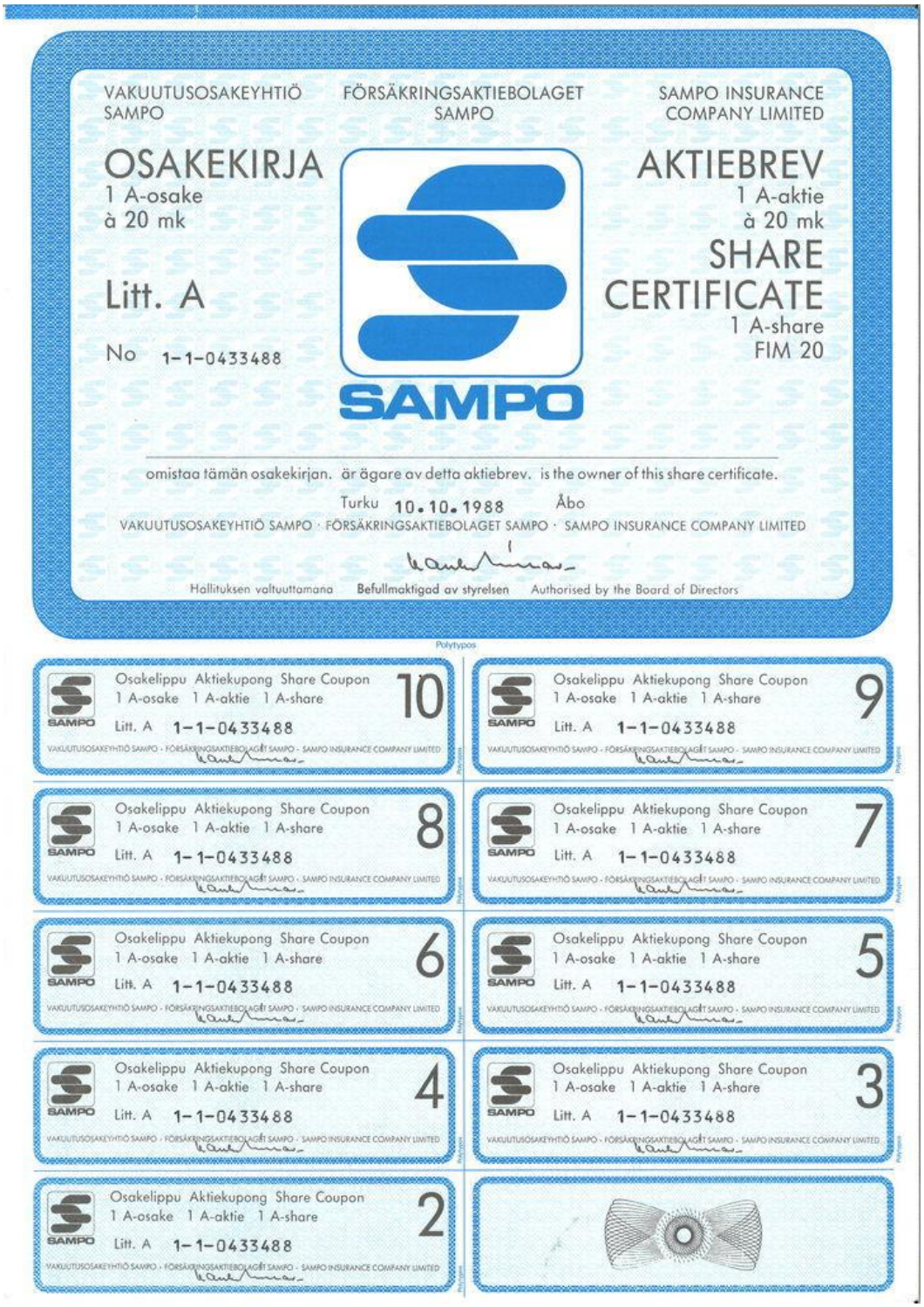
Arvo-osuusjärjestelmää ylläpitää arvopaperikeskus eli Euroclear Finland Oy. Euroclear Finland Oy:n tehtävänä on valvoa arvo-osuustileille tehtäviä merkintöjä arvo-osuuksista sekä tileihin kohdistuvia oikeuksia ja velvollisuuksia. Euroclear Finland Oy ylläpitää myös arvo-osuustileistä ajantasaista luetteloa. Jokaisella yhtiöllä, joka on liittynyt arvo-osuusjärjestelmään, on oma osakasluettelo, jota Euroclear Finland Oy ylläpitää. Järjestelmän avulla yhtiön osakasluettelo

[207] Euroclear Finland Oy 2017.
[208] Euroclear Finland Oy 2015, 5.
[209] Patentti- ja rekisterihallitus 2017b.
[210] Euroclear Finland Oy 2015, 5.

muuttuu digitaaliseksi, jonka myötä osakkeenomistajien tietojen ja omistuksien hallinta helpottuu. Tämä luettelo korvaa yhtiön oman osake- sekä osakasluettelon. Yhtiön osakkeiden ollessa arvo-osuusjärjestelmässä tekevät tilinhoitajat merkinnät osakkeisiin ja omistuksiin. Nämä merkinnät päivittyvät suoraan Euroclear Finland Oy:n osakasluetteloon.[211]

Alla oleva kuva on paperisesta Sammon osakekirjasta. Kuvan tarkoituksena on luoda helpommin ymmärrettävyys sille, miltä paperinen osakekirja näytti. Kyseiset osakekirjat siirrettiin sähköiseen arvo-osuusjärjestelmään.

[211] Euroclear Finland Oy 2017.

Kuva 1: Sammon paperinen osakekirja (Iltalehti/Sampo Oy).

Jos paperinen Sampo osakekirja oli osakkeenomistajalta kadonnut, tuli osakeoikeuden menettämisen välttämiseksi hakea osakekirjan kuoletusta käräjäoikeudesta. Seuraava luku sisältää ajantasaisen lainsäädännön asiakirjain kuolettamisesta.

7 Asiakirjan kuolettaminen

Kuoletuskelpoisia asiakirjoja ovat erinäiset arvopaperit, kuten osakekirjat, panttikirjat, velkakirjat sekä talletustodistukset. Asiakirjojen perustama oikeus, jonka voi saattaa voimaan vain asiakirjan hallussapitäjä, on edellytys asiakirjan kuolettamiselle. Asiakirjan haltija tai muu asiakirjaan oikeutettu voi hakea asiakirjan kuolettamista. Muuna asiakirjaan oikeutettuna voidaan mainita esimerkiksi kuolinpesä.[212]

Laki asiakirjain kuolettamisesta (34A/1901, KuolL) sääntelee asiakirjan kuolettamismenettelyjä. Asiakirjasta riippuen laillinen tuomioistuin vaihtelee. Esimerkiksi osakekirjan kuoletusta haetaan osakeyhtiön kotipaikan käräjäoikeudesta, kun taas panttikirjan kuoletusta haetaan siitä käräjäoikeudesta, jossa kiinteistö sijaitsee.[213]

Kuolettaminen tapahtuu toimittamalla hakemus käräjäoikeuteen. Laki asiakirjain kuolettamisesta ei edellytä kirjallista kuolettamishakemusta, vaikka sellainen yleisimmin laaditaan. Hakemuksessa tai sen liitteistä tulee ilmetä, että hakija on oikeutettu hakemaan asiakirjan kuolettamista ja että asiakirja on kadonnut. Hakemuksessa tulee olla myös selvitys kyseisestä asiakirjasta, tai siitä oikeaksi todistettu jäljennös.[214]

7.1 Laki asiakirjain kuolettamisesta

KuolL sääntelee asiakirjan kuolettamismenettelyä sekä nimensä mukaan asiakirjan kuolettamista. Lain pykälistä käsitellään tiivistetysti opinnäytetyön kannalta oleellisimmat. Laki asiakirjain kuolettamisesta sisältää 20 pykälää. Lain 1 §:ssä säädetään mitä asiakirjoja ja niiden kuolettamista laki koskee. 1 §:n mukaan osakekirja, talletustodistus, vakuutuskirja tai muu asiakirja, joka on turmeltunut tai tuhoutunut tulee kuolettaa laissa jäljempänä mainitulla tavalla.[215] Lain 2 § säätää, että asiakirjan kuolettamista saa hakea asiakirjan viimeinen omistaja tai joku muu, jolla on oikeus asiakirjaan. 3 § käsittelee asiakirjan kuolettamisen kotipaikkaa. Asiakirja tulee kuolettaa sen paikkakunnan alioikeudessa eli käräjäoikeudessa, missä sitoumus on täytettävä. Lain 4 § säätää, että joka asiakirjaa hakee kuoletettavaksi, täytyy hakijan esittää jäljennös asiakirjasta tai selvitys sen sisällöstä sekä katoamisesta ja varmistus, että on oikeutettu saamaan asiakirjan kuoletetuksi.

---

[212] Räike 2010, 162.
[213] Räike 2010, 162.
[214] Räike 2010, 162.
[215] HE 26/1937 vp.

Lain 6 ja 7 §:t koskevat asiakirjan kuuluttamista virallisessa lehdessä. 6 § säätää, että tuomioistuimen on kuuluttamalla kutsuttava se, kenen hallussa asiakirja on, tuomaan asiakirja tuomioistuimen nähtäville ja esittää vaatimuksensa siihen viimeistään määräajan viimeisenä päivänä, muuten asiakirja kuoletetaan tuomioistuimen toimesta. Edellä mainitun lain 6 §:n sisältöä on muutettu myös aiemmilla hallituksen esityksillä 57/1940 ja 155/1953. Aiemmin pykälä sisälsi säädöksen, jonka mukaan kello 12 mennessä tuli näyttää asiakirja tuomioistuimelle, sekä esittää vaatimukset siihen. Hallituksen esityksellä 187/2002 muutettiin lain 6 § nykyaikaisemmaksi sekä yksinkertaisemmaksi poistamalla pykälästä säädökset kellonajasta, johon mennessä vaatimus oli esitettävä tuomioistuimelle. Hallituksen esityksellä poistettiin pykälästä myös epäselvä maininta laillisesta esteestä.

Lain 7 § säätää tuomioistuimen velvollisuudesta julkaista kuulutus virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää. Hallituksen esityksellä 187/2002 nykyaikaistettiin lain 7 §:n kieliasu. 7 § sisältöön lisättiin säädös kuulutuksen vähimmäispituudesta sekä määräajan laskemisesta. Säädöksessä määräaika laskettaisiin kuulutuksen julkaisusta. 8 §:n mukaan viimeistään kuukautta ennen kuulutuksen määräpäivää on ilmoitettava tieto kuulutuksesta velvoitetulle sekä sille, jolla asiakirja on viimeksi ollut hallussa. Lain 8 §:n lisättiin hallituksen esityksellä 187/2002 säädös kuulutuksen julkaisemisesta jokaisen kuun ensimmäisessä lehdessä.[216]

Edellä mainitun lain 10 §:n mukaan, ellei kuulutuksen aikana asiakirja ole tullut näytetyksi tai muuta asiaa hakemusta vastaan ei ole näytetty, voi oikeus ratkaista asiakirjan kuoletuksen. 11 § mukaan, jos asiakirja tuodaan näytille tuomioistuimeen määräajan kuluessa, tulee siitä antaa tieto kuoletusta hakeneelle. Jos hakemusta vastaan annetaan jokin muu väite, tulee se antaa tiedoksi asianomistajille. Jos väite tehdään esittämättä asiakirjaa, tulee oikeuden ilmoittaa asianomistajille määräajan puitteissa sekä ilmoittaa riita-asian käsittelemisestä. Tällaisissa tapauksissa oikeus voi siirtää hakemuksenratkaisun antamista. 13 § mukaan oikeus voi, jos tarpeelliseksi katsoo, selvittää ja hankkia selvitystä hakemukseen liittyen.

15 §:n mukaan, ellei asianosallinen ole tyytyväinen tuomioistuimen ratkaisuun asiakirjan kuolettamisesta tai hakemuksen hylkäämisestä, tulee tämän hakea muutosta valittamalla. Asianosainen voi hakea muutosta ratkaisuun ilmoittamalla tyytymättömyyttä 14 päivän kuluessa

[216] HE 187/2002 vp, 87-88.

ratkaisusta, ja tämän jälkeen toimittamalla hovioikeudelle osoitetun valituskirjelmän 30 päivän kuluessa käräjäoikeuteen.[217] Lain 16 §:ssä säädetään, että se, joka on kuolettanut asiakirjan, olkoon yhtä lailla oikeutettu saattamaan voimaan asiakirjan oikeuden, kuten olisi sen haltija. Tällä on oikeus maksaa asiakirjan kustannukset sekä vaatia uutta asiakirjaa. Lain viimeisimmät pykälät koskevat panttikirjan, vekselin, talletustodistuksen, korko- tai osinkokupongin sekä vastakirjan kuoletuksia.

Seuraavat opinnäytetyön luvut käsittelevät Sampo osakekirjoja, Helsingin käräjäoikeuden roolia sekä median uutisointia osakekirjojen kuolettamisesta. Tarkoituksena on selventää, miten Sammon asiakkaat saivat aikanaan yhtiön osakekirjoja ja mitkä olivat niiden arvot silloin ja mikä niiden arvo on tänä päivänä. Myös käräjäoikeuden roolia prosessissa arvioidaan ja kerrotaan, miten käräjäoikeus tiedotti asianosaisia prosessin etenemisestä. Sampo osakekirjojen kuolettamisesta kirjoitettiin myös monessa eri mediassa, joten näitä uutisointeja on tarpeellista käsitellä opinnäytetyössä.

7.2 Sampo Oyj:n osakekirjat

Sampo Vakuutusyhtiö muuttui vuonna 1987 osakeyhtiöksi. Osakeyhtiöksi muuttuminen toteutettiin niin, että Sammon asiakkaille jaettiin maksutta Sammon osakkeet. Oikeus osakkeisiin oli niillä asiakkailla, joiden vakuutussopimus oli tehty ennen vuotta 1987, ja joiden vakuutussuhde jatkui ilman katkoksia vuonna 1987 tapahtuneeseen osakeyhtiömuutokseen. Asiakassuhteen katketessa asiakas menetti oikeudet osakkeisiin. Asiakkaiden saama osakkeiden määrä laskettiin vuoden 1986 maksuunpantujen vakuutusmaksujen pohjalta. Maksuunpantu vakuutusmaksu tarkoitti vuonna 1986 veloitettuja vakuutusmaksuja. Jokainen asiakas sai yhden osakkeen ja tämän lisäksi yhden lisäosakkeen jokaiselta alkavalta 1000 markan vakuutusmaksulta. Esimerkiksi jos maksettuja vakuutusmaksuja oli 0,01-1000 markkaa oli asiakas oikeutettu kahteen osakkeeseen. Jos maksuja oli 1000,01–2000 markkaa oli asiakas oikeutettu kolmeen osakkeeseen. Asiakkailla saattoi olla myös Samposopimuksia. Samposopimus oli sopimus, jossa asiakkaan vakuutukset olivat koottu yhteen. Sopimukseen kuului esimerkiksi koti-, auto-, vene- sekä liikennevakuutuksia. Samposopimuksia ja niiden kautta saatua oikeutta osakkeisiin tarkasteltiin aina erillisinä.[218] Sammon osakekirjoja jaettiin yhteensä noin 800 000:lle Sammon asiakkaalle.[219]

---

[217] Oikeus.fi 2017.
[218] Sampo 1986.
[219] Rämö 2016.

Asiakkaille jaettaessa osakkeiden nimellisarvo oli 20 markkaa. Sampo ilmoitti tiedotteessaan, että on erittäin todennäköistä, että osakkeiden arvo tulee nousemaan ja kehottikin asiakkaita olematta myymättä osakkeita, ennen kuin niiden kurssi on luotettavalla tavalla määritelty. Sampo muuttui osakeyhtiöksi syksyllä 1987. Osakekirjat jaettiin asiakkaille joulukuussa 1987 tai viimeistään alkuvuonna 1988. Osakekirjat jaettiin säästöpankkien avulla. Osakkeenomistajien tuli hakea osakekirjat henkilökohtaisesti pankista tai valtuuttaa toinen henkilö valtakirjalla hakemaan osakekirjat. Sampo tiedotti lehti-ilmoituksella osakkeenomistajilleen, kun oli osakekirjojen jakamisen aika.[220]

Syksyllä 2016 Sampo lähetti 75 000 osakkeenomistajalleen kirjeen, jossa kerrottiin, että Sammon yhtiökokous voi osakeyhtiölain nojalla päättää osakeoikeuksien menettämisestä isännättömien osakkeiden osalta, kun kymmenen vuotta on kulunut osakeyhtiölain voimaantulosta ja yhtiön liittymisestä arvo-osuusjärjestelmään. Osakkeenomistajat, joille kirje lähetettiin, olivat merkitty osakkeenomistajiksi 12.9.1997 päivättyyn Sammon osakasluetteloon, ja heillä oli hallussaan paperisia Sampo osakekirjoja, tai yhtiön väliaikaistodistus liittyen vuoden 1988 osakeanteihin. Uuden osakeyhtiölain tullessa voimaan vuonna 2006, Sammon yhtiökokouksella 27.4.2017 oli ensimmäistä kertaa oikeus päättää isännättömien osakekirjojen oikeuksien menettämisestä. Yhtiökokouksen päättäessä isännättömien osakekirjojen oikeuksien menettämisestä, oikeudet osakkeisiin menetettäisiin heti yhtiökokouksen päätöksen jälkeen. Kirjeessä pyydettiin osakkeenomistajia siirtämään paperiset osakekirjat arvo-osuusjärjestelmään. Paperiset osakkeet siirrettiin arvo-osuusjärjestelmään vaatimalla kirjaamista sekä esittämällä osakkeenomistajan omistamat osakekirjat pankissa. Kadonneiden tai tuhoutuneiden osakekirjojen kuoletusta tuli hakea käräjäoikeudesta.[221] Sammolla oli noin 7 miljoonaa osaketta, joita ei ollut merkitty arvo-osuusjärjestelmään. Osuus on noin 1,2 % Sammon koko osakekannasta.[222]

Sampo tiedotti 25.11.2016 verkkosivuillaan toimintaohjeita osakekirjojen kuoletukseen liittyen. Jos paperiset osakekirjat olivat kadonneet tai tuhoutuneet, tuli kuolettamista hakea Helsingin käräjäoikeudesta tai osakkeenomistajan kotipaikan käräjäoikeudesta. Jos kuolettamista haettiin muusta käräjäoikeudesta, kuin Helsingin käräjäoikeudesta, tuli käsittely varmistaa käräjäoikeuden kansliasta. Osakekirjan kuolettamishakemuksen tuli olla kirjallinen. Hakemuksesta tuli ilmetä, että kyseessä on nimenomaan Vakuutusosakeyhtiö Sammon osakekirjat, katoamisen tai tuhoutumisen syy sekä perusteet osakkeen omistukselle. Hakemuksen

[220] Sampo 1986.
[221] Sampo Oyj 2016.
[222] Räikkönen 2017.

liitteenä tuli toimittaa Sammon osakaspalvelusta saatu rekisteriote, josta ilmeni osakekirjojen numerot. Rekisteriotteella pystyttiin yksilöimään osakkeenomistaja sekä osakenumerot. Osakekirjojen ollessa toisen henkilön nimissä, tuli hakijan osoittaa omistusoikeus osakekirjoihin esimerkiksi kauppakirjan, lahjakirjan, lainvoimaisen osituskirjan, lainvoimaisen testamentin tai vahvistetun perukirjan avulla.[223]

Sammon osakkeille on tehty vuosina 1997 ja 2001 nimellisarvon muutokset. Muutoksien myötä alkuperäisiin paperisiin osakekirjoihin merkittyjen osakkeiden määrä voidaan kertoa kahdellakymmenellä. Tavanomaisin osakkaille jaettu osakemäärä oli kaksi osaketta, eli tänä päivänä osakesplittauksien jälkeen se vastaisi noin 40 Sammon osaketta. 40 osakkeen arvo oli noin 1700-1800 euroa.[224] Kun osakkeet olivat kirjattu arvo-osuusjärjestelmään, pystyi osakkeenomistaja saada takautuvasti osinkoja kolmelta edelliseltä vuodelta.[225]

Jos osakkeenomistajalla ei ollut vielä nimellään arvo-osuustiliä, kehotettiin omistajia avaamaan tili nopeuttaakseen asian käsittelyä. Jos hakemuksessa ei ollut puutteita, käräjäoikeus otti asian käsiteltäväkseen ja antoi julkisen kuulutuksen Virallisessa lehdessä. Jos kukaan muu ei esittänyt vaatimuksia osakekirjasta, käräjäoikeus antoi kuoletuspäätöksen kolmen kuukauden jälkeen kuulutuksen julkaisusta. Kuoletuspäätös ja vaatimus osakeoikeuksien kirjaamisesta arvo-osuustilille tuli toimittaa ennen yhtiökokousta 27.4.2017 Danske Bank Oyj:lle tai osakkeenomistajan omaan pankkikonttoriin. 25.11.2016 päivitettyjen toimintaohjeiden mukaan kuoletushakemus tuli jättää käräjäoikeuteen viimeistään 14.12.2016, jotta kuoletuspäätös voidaan antaa ennen Sammon yhtiökokousta 27.4.2017. Kuoletuspäätös lähetettiin joko postitse hakijalle, jonka tuli toimittaa päätös Sammolle, tai sähköisesti hakijalle ja Sammolle. Sampo teki merkinnän päätökseen tiedoksisaannista ja toimitti päätöksen takaisin hakijalle. Hakijan tuli toimittaa merkitty kuoletuspäätös pankkiin osakkeiden siirtämiseksi arvo-osuusjärjestelmään, kuitenkin viimeistään 26.7.2017.[226]

Sampo päivitti verkkosivujensa toimintaohjeita useaan otteeseen. Sammon verkkosivuilla 8.12.2016 päivitetyn toimintaohjeen mukaan osakkeenomistajan tuli toimittaa kuolettamishakemus käräjäoikeuteen niin, että osakkeenomistaja sai ilmoituksen Virallisen lehden kuulutuksesta ajoissa tehdäkseen vaateen omistusoikeuksien siirtämisestä arvo-osuusjärjestelmään ennen yhtiökokousta 27.4.2017. Vaade omistusoikeuksien siirtämisestä tuli tehdä henkilökohtaisesti omassa pankkikonttorissa. Vaateessa tuli esittää yhteystiedot, pankkitunnukset, arvo-

[223] Sampo Oyj 25.11.2016.
[224] Turkki 2016.
[225] Lammassaari 2016.
[226] Sampo Oyj 25.11.2016.

osuustilin numero sekä alkuperäinen tai oikeaksi todistettu jäljennös käräjäoikeuden kuulutuksesta sekä rekisteriote. Vaatimuksessa tuli myös ilmoittaa, että kuolettamispäätös ja Sammon osakaspalveluiden siihen tehdyt merkinnät toimitetaan jälkikäteen. Kuolettamispäätös tuli toimittaa niin, että Danske Bank Oyj tai oma pankkikonttori vastaanottaa ne viimeistään 26.7.2017.

Ennen yhtiökokousta osakkeenomistajan on täytynyt toimittaa osakekirjojen kuolettamishakemus käräjäoikeuteen. Jos osakkeenomistaja oli toimittanut kuolettamishakemuksen käräjäoikeuteen viimeistään 14.12.2016, tuli osakkeenomistajan tehdä jälkivaihtovaatimus omaan pankkiinsa ja liittää vaatimukseen käräjäoikeuden kuoletuspäätös. Jos kuoletushakemus oli toimitettu käräjäoikeuteen 14.12.2016 jälkeen, tuli osakkeenomistajan hakea jälkivaihtovaatimusta ennen kuoletuspäätöksen antamista. Vaatimukseen tuli liittää Sammon Osakaspalveluista saatu rekisteriote ja käräjäoikeudesta saatu kuulutusilmoitus. Viimeisinä päivinä ennen yhtiökokousta osakkeenomistajan tuli vaatia jälkivaihtoa ja liittää vaatimukseen vireilläoloilmoitus tai diaarinumero. Yhtiökokouksen alkamisen jälkeen 27.4.2017 kello 14.00 ei jälkivaihtovaatimusta voitu enää vaatia.[227]

Yhtiökokous päätti 27.4.2017, että isännättömien osakkeiden oikeudet menetetään, eli jos vaadetta arvo-osuustilille siirtämisestä tai jälkivaihtovaatimusta ei ollut tehty ennen yhtiökokousta, menetettiin oikeudet osakkeisiin. Jos kuolettamista oli haettu Helsingin käräjäoikeudesta, sai Sampo kuolettamispäätöksen sieltä. Jos kuolettamista haettiin muusta käräjäoikeudesta, tuli osakkeenomistajan toimittaa oikeaksi todistettu jäljennös päätöksestä Sammolle. Jälkivaihtovaatimusta tuli täydentää 31.10.2017 mennessä tarvittavilla asiakirjoilla ja tiedoilla. Osakkeenomistajan tulee täydentää jälkivaihtovaatimustaan oikeaksi todistetulla jäljennöksellä kuolettamispäätöksestä.[228]

7.3 Helsingin käräjäoikeuden rooli

Käräjäoikeuden ja Sammon tiedotteet olivat linkittyneet toisiinsa. Käräjäoikeus tiedotti osakekirjojen kuolettamiseen liittyvistä asioista verkkosivuillaan. Tiedotteet koskivat toimintaohjeita käräjäoikeudessa sekä osakekirjojen kuoletuksen käsittelytilannetta. Helsingin käräjäoikeus oli Sampo osakekirjojen pääasiallinen kuoletuspaikka. Helsingin käräjäoikeuteen saapui Sampo osakekirjojen kuoletushakemuksia noin 7500 kappaletta. Osakekirjojen kuoletuksesta perittiin käräjäoikeudessa 250 euron hakemusmaksu sekä Virallisen lehden kuulutusmaksu.

[227] Sampo Oyj 8.12.2016.
[228] Sampo Oyj 27.4.2017.

Seuraavissa kappaleissa käsitellään Helsingin käräjäoikeuden kahta ohjeistusta, jotka on julkaistu oikeus.fi sivustolla, sekä yksi tiedote Sammon kuolettamishakemusten käsittelytilanteesta.

Helsingin käräjäoikeuden 21.12.2016 julkaiseman ohjeen mukaan kuoletushakemuksen tuli sisältää Sammon Osakaspalveluista pyydetty rekisteriote, selostus asiakirjan katoamisesta tai tuhoutumisesta, osakkaan oikeus asiakirjaan sekä tieto kenelle kuulutus on annettava tiedoksi Sammon lisäksi. Sammolta saatava rekisteriote yksilöi hakemuksen täsmällisesti. Rekisteriotteesta ilmenee myös osakekirjojen numerot. Hakijan oikeus asiakirjaan voidaan näyttää esimerkiksi rekisteriotteella. Ohjeessa neuvotaan toimittamaan kirjallinen hakemus käräjäoikeuden asiakaspalveluun mahdollisimman pian. Kun hakemuksessa mahdolliset puutteet olivat korjattu, kuulutettiin asia Virallisessa lehdessä. Kuulutusajan umpeuduttua, eli kolmen kuukauden päästä, käräjäoikeus teki kuoletuspäätöksen mahdollisimman nopeasti kuulutuksen jälkeen. Kuoletuspäätös voitiin tehdä, ellei kukaan ollut esittänyt vaatimuksia asiakirjasta. Käräjäoikeus lähetti päätöksestä oikeaksi todistetun jäljennöksen hakijalle. Ohjeessa mainittiin myös, että perittävät maksut olivat 250 euron hakemusmaksu sekä Virallisen lehden kuulutusmaksu. Jos hakija peruutti hakemuksen ennen Viralliseen lehteen lähetystä, ei maksuja peritty.[229]

Helmikuussa käräjäoikeus tiedotti lisää asian käsittelystä käräjäoikeudessa. Ohjeessa mainittiin samat edellytykset hakemuksen sisällölle kuin 21.12.2016 julkaistussa ohjeistuksessa. Ohje poikkesi 21.12.2016 julkaistusta ohjeistuksesta siten, että uudessa ohjeistuksessa ilmoitettiin, että hakijalle lähetetään kuulutusilmoitus sähköpostitse tai postitse. Kuulutusilmoituksen kanssa osakkeenomistajat pystyivät vaatimaan jälkivaihtoa. Helmikuun ohjeistuksessa ilmoitettiin, että käräjäoikeus lähettää Sammolle lukukappaleen kuolettamispäätöksestä päätöspäivänä, ja hakijoille aloitetaan päätösten toimitus vasta kun tyytymättömyydenilmoitusaika on kulunut ja päätös on lainvoimainen. Maksujen kohdalla ohjeistus on samanlainen, kuin joulukuun tiedote.[230]

Ohjeistusten lisäksi käräjäoikeus julkaisi tiedotteita kuolettamishakemusten käsittelytilanteesta. 14.12.2016 julkaistussa tiedotteessa Helsingin käräjäoikeus tiedottaa, että kuolettamishakemuksia on saapunut lyhyen ajan sisällä noin 2500 kappaletta. Hakemukset olivat saapuneet noin kuukauden aikana. Käräjäoikeus ilmoitti vertailun vuoksi, että käräjäoikeuteen

[229] Helsingin käräjäoikeus 15.12.2016.
[230] Helsingin käräjäoikeus 7.2.2017.

saapuu vuoden aikana noin 3400 erilaista hakemusasiaa. Hakemusasioiden käsittelyn ruuhkautumisen vuoksi käräjäoikeus ryhtyi eritystoimenpiteisiin. Silti käräjäoikeus pyrki kuuluttamaan kaikki 14.12. mennessä saapuneet hakemukset tammikuun ensimmäisessä Virallisen lehden julkaisussa. Helsingin käräjäoikeus ilmoitti tiedotteessaan, etteivät he pysty vastaamaan hakemusten käsittelyyn liittyviin tiedusteluihin.[231]

Kuva 2: Vuoden 2017 Virallisen lehden painoksia eri kuukausilta.

[231] Helsingin käräjäoikeus 15.12.2016.

Yllä olevan kuvan tarkoituksena selkeyttää saapuneiden kuoletushakemusten määrää Helsingin käräjäoikeudessa. Alimpana kuvassa on vuoden 2017 tammikuun ensimmäinen Virallinen lehti, tämän jälkeen helmikuun, maaliskuun, huhtikuun, kesäkuun ja heinäkuun lehdet. Pystyssä oleva lehti on marraskuulta. Tammikuun lehdessä oli sivuja yhteensä 993. Tavallisesti Virallisen lehden kuun ensimmäisessä numerossa on noin pari kymmentä sivua.

Virallinen lehti on Suomen vanhin asialehti, joka ilmestyy kolme kertaa viikossa. Virallisessa lehdessä julkaistaan ilmoituksia ja kuulutuksia, jotka laki sekä asetukset määräävät julkaistavaksi lakisääteisen ilmoitusvelvoitteen täyttämiseksi. Virallisen lehden julkaisuja säätelee laki virallisesta lehdestä (268/1931). Erikseen säädetään myös niistä kuulutuksista ja ilmoituksista, jotka tulee julkaista Virallisessa lehdessä.[232]

7.4 Uutisointi mediassa

Talouselämä julkaisi uutisen paperisten osakkeiden siirtämisestä arvo-osuusjärjestelmään 26.10.2016. Uutisessa käsitellään eduskunnan talousvaliokunnan puheenjohtajan Kaj Turusen toimenpidealoitetta. Aloitteessa Turunen käsittelee arvo-osuusjärjestelmään kirjaamattomien pörssiyhtiöiden osakeomistusten siirtämisestä arvo-osuusjärjestelmään. Turusen mukaan Suomessa on vielä miljoonien edestä paperisia osakkeita, joita ei ole siirretty sähköiseen rekisteriin. Turusen mukaan määräaikaa arvo-osuusjärjestelmään siirtämisestä tulisi pidentää sekä pörssiyhtiöiden lisätä tiedotustaan. Turunen on vaatinut, että valtion tulisi osallistua ja huolehtia etteivät paperiosakkeiden omistajat menettäisi oikeuksiaan osakkeisiin.[233]

Arvopaperi-lehti uutisoi 25.11.2016 toimintaohjeita Sammon osakkeenomistajille, jotka eivät olleet siirtäneet osakkeitaan arvo-osuusjärjestelmään. Näillä osakkeenomistajilla oli joko paperinen osake tallessa tai kadonnut. Arvopaperi-lehti kertoo uutisessaan, että lehti on saanut kyselyitä, miten osakkeenomistajien tulee toimia. Uutisessa kerrotaan tarkat toimintaohjeet osakkeenomistajille. Arvopaperi-lehti neuvoo osakkeenomistajia, joilla paperiset osakekirjat ovat tallessa, menemään pankkiin osakekirjojen kanssa ja avaamaan arvo-osuustilin. Jos osakekirja oli kadonnut tai tuhoutunut, tuli osakkeenomistajan toimittaa kuoletushakemus käräjäoikeuteen rekisteriotteen kanssa. Uutisessa kerrotaan myös, että epäselvissä tilanteissa tulisi ottaa yhteyttä Sammon osakaspalveluihin. Uutisessa huomautetaan myös 27.4.2017 määräpäivästä, jolloin arvo-osuusjärjestelmän siirtymisaika päättyy.[234] Myös Kauppalehti julkaisi 26.11.2016 Arvopaperi-lehden julkaisemat toimintaohjeet verkkosivuillaan.

---

[232] Virallinen lehti 2017.
[233] Talouselämä 2016.
[234] Arvopaperi 25.11.2016.

Arvopaperi-lehti uutisoi myös 4.1.2017 Sampo osakekirjojen käsittelytilanteesta. Uutisen yhteydessä on kuva, jossa on kuvattuna kaksi Virallisen lehden painosta. Kuvassa on tammikuun ensimmäinen numero, jossa oli 900 sivua. Tammikuun Virallisen lehden painos kuvaa erittäin hyvin kuoletushakemusten määrää. Uutisessa mainitaan myös osakeyhtiölain muutoksesta vuonna 2006, minkä vuoksi pörssiyhtiöt määrättiin siirtymään arvo-osuusjärjestelmään sekä 10 vuoden siirtymisaika. Uutisessa kerrotaan myös Sampo osakekirjojen kuolettamiseen liittyvät toimintaohjeet osakkeenomistajille tiivistetysti.[235]

Yle julkaisi 11.4.2017 uutisen koskien Sampo osakekirjojen aiheuttamaa ruuhkaa Helsingin käräjäoikeudessa. Uutinen on julkaistu juuri sinä päivänä, kun Helsingin käräjäoikeus antoi noin 3400 kuoletuspäätöstä Sammon osakekirjoista. Uutisessa todetaan, että Sampo osakekirjojen kuoletusprosessi oli huhtikuussa noin puolessa välissä. Uutisessa ohjeistetaan hakijoita olemaan soittamatta käräjäoikeuteen, sillä soittaminen käräjäoikeuden asiakaspalveluun ei nopeuttaisi asian etenemistä. Huhtikuun päätökset postitettiin uutisen mukaan asiakkaille viimeistään huhtikuun viimeisellä viikolla. Uutisen lopussa on, yhteenvedon omaisesti, kerrottu miksi Sampo osakekirjoja kuoletetaan niin suuri määrä.[236]

Opinnäytetyön lainopilliseen tutkimukseen kuuluvat kysely ja haastattelu, jotka suoritettiin Helsingin käräjäoikeudessa. Tulosten analysointiin ja raportointiin käytetään tutkimusmenetelmien mukaisia tapoja. Seuraavassa luvussa esitellään kyselystä saatuja tuloksia ja sen jälkeinen luku esittelee haastattelun tuottamia vastauksia.

8 Kysely käräjäoikeuteen

Opinnäytetyön yksi keskeisin osa on kyselyn suorittaminen Helsingin käräjäoikeudessa. Kysely oli tarkoitettu niille käräjäsihteereille, jotka työskentelivät Sampo osakekirjojen kuoletushakemusten parissa. Kysely toteutettiin 17.10-27.10.2017 aikana. Vastaajille lähetettiin myös yksi muistutusviesti 24.10.2017. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, ja kyselyä tehdessä sekä sen tuloksia raportoidessa noudatettiin tutkimuseettisiä ohjeita ja muita hyvän tutkimuskäytännön periaatteita. Vastaaminen oli luottamuksellista, eikä yksittäistä kyselyyn vastaajaa voitu tunnistaa vastausten perusteella. Kysely toteutettiin sähköisesti E-lomakkeen avulla, jotta tulosten analysointi onnistuisi helpommin verrattuna paperiseen kyselylomakkeeseen.

[235] Räikkönen 2017.
[236] Parviainen 2017.

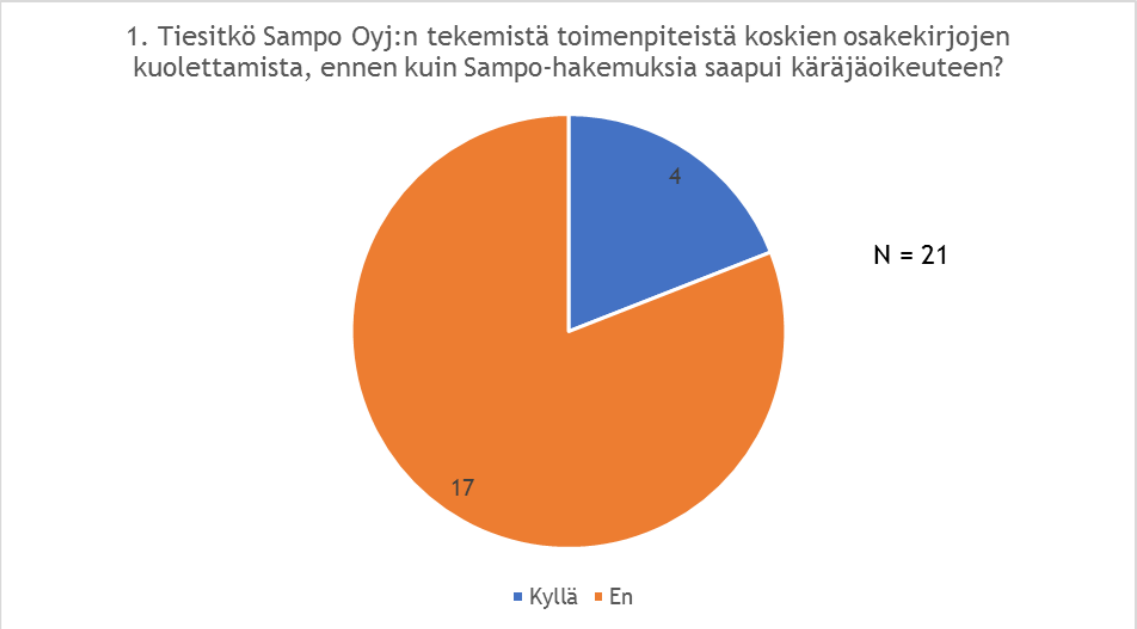
Kyselyn perimmäinen tarkoitus oli saada tietoa Sampo osakekirjojen kuolettamisesta Helsingin käräjäoikeudessa. Kyselyn tuloksien avulla oli tarkoitus saada tutkittua kuoletusprosessin kulkua sekä mahdollisia kehittämisehdotuksia vastaavanlaisiin projekteihin. Tuloksista haluttiin myös saada ymmärrystä, miten kaikki tapahtui prosessin osalta. Kun kysely oli suunnattu Sampo-hakemuksia käsitelleille käräjäsihteereille, oli tulosten seurauksena mahdollista tutkia prosessin kulkua juuri heidän näkökulmastaan. Näin myös konkreettisten kehittämisehdotusten saaminen oli mahdollista.

Kysely toimitettiin vastaajille Helsingin käräjäoikeuden sisäistä viestintää käyttäen. Kysely toimitettiin kansliaesimiehen sijaiselle, joka välitti kyselyn eteenpäin vastaajille. Kysely toimitettiin yhteensä 31 vastaajalle ja vastauksia saatiin yhteensä 21. Näin ollen vastausprosentti oli 68 %. Kysely sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Joitakin strukturoituja kysymyksiä tarkennettiin avoimilla kysymyksillä. Kysely sisälsi myös mielipidekysymyksiä. Kysely löytyy kokonaisuudessaan liitteistä (liite 1). Kyselyn otannan ollessa pieni, avoimien kysymysten vastaukset ovat analysoitu niin, ettei yksittäistä vastaajaa voi vastauksien perusteella tunnistaa.

8.1 Kyselyn tulokset ja niiden analysointi

Kyselyn tuloksia analysoidessa käytettiin ympyräkaaviota, joka helpottaa vastauskokonaisuuksien hahmottamista. Kun vastaajia oli 21, päätettiin prosenttien sijaan tulokset ilmaista henkilömäärissä.

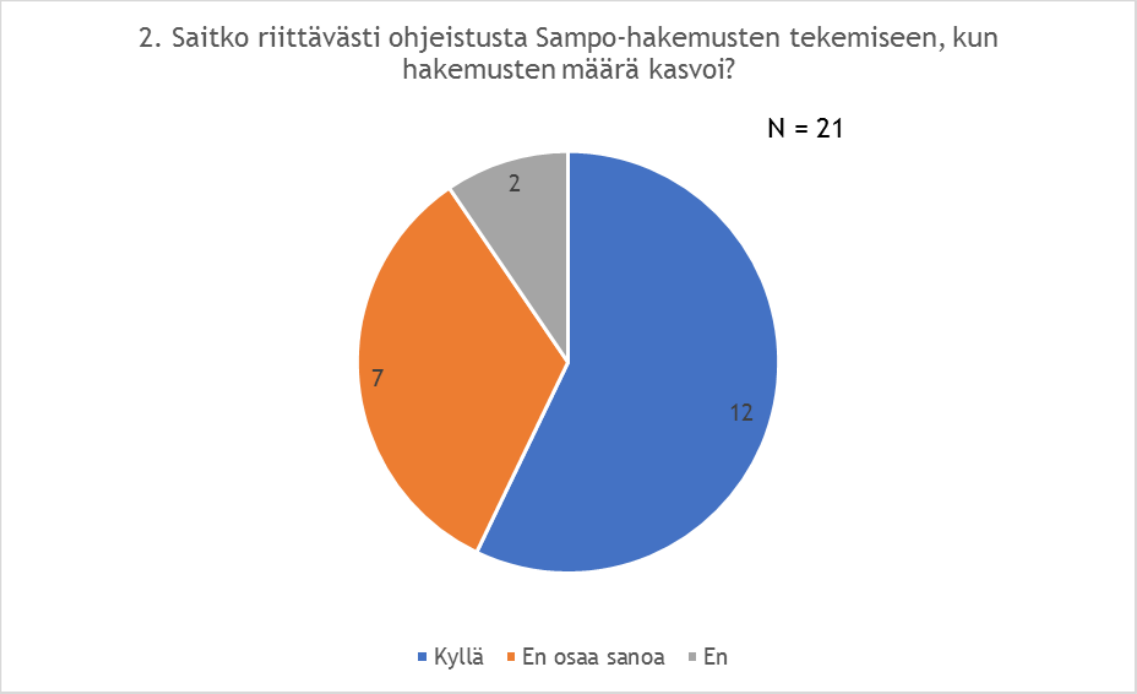
Ensimmäisen kysymyksen tarkoitus oli kartoittaa vastaajan mahdollista tietämystä tulevista Sampo osakekirjojen kuolettamishakemuksista ennen, kuin koko prosessi käräjäoikeudessa oli alkanut.

Vastaus ensimmäiseen kysymykseen saatiin kaikilta vastaajilta. Tulosten mukaan neljä henkilöä kaikista vastaajista tiesi Sampo osakekirjojen kuolettamisesta etukäteen.

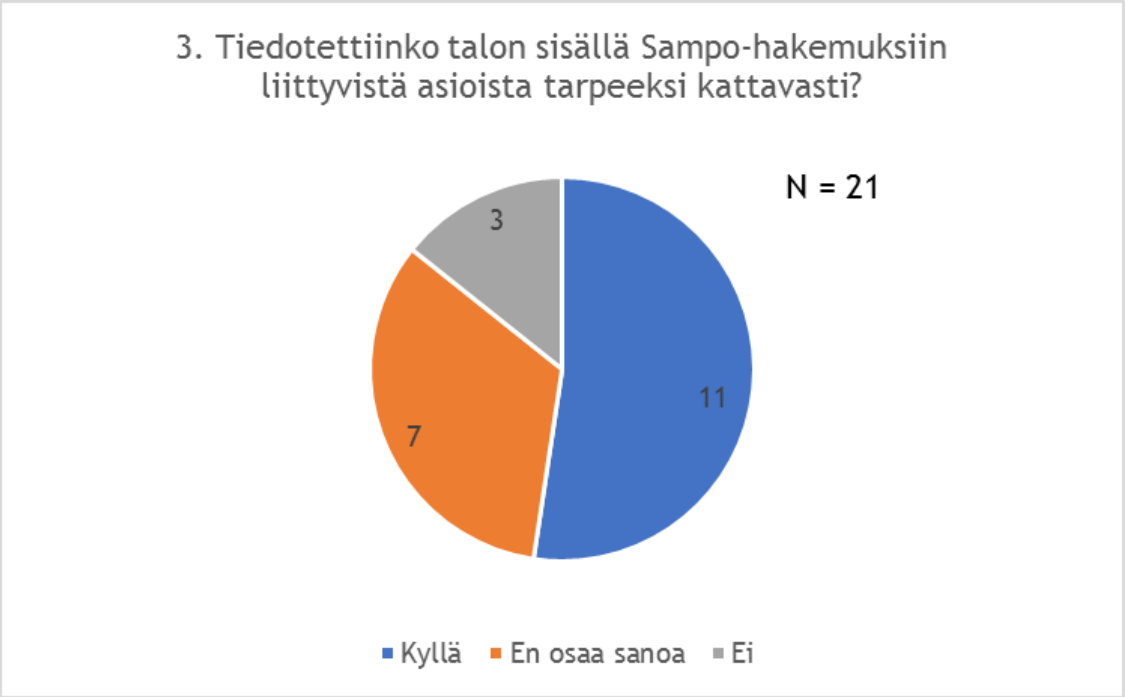
Täydentävänä kysymyksenä oli avoin kysymys, jossa tiedusteltiin, miten vastaaja oli saanut tiedon vastatessaan ensimmäiseen kysymykseen myöntävästi. Avoimeen kysymykseen vastasi yhteensä kolme henkilöä. Vastaajista kaksi viittasi tiedon olleen peräisin mediasta ja toinen näistä vastaajista kertoi arvanneen asian ammattitaidollaan. Yksi vastaaja kertoi kuulleensa asiasta puhuttavan edellisellä työpaikallaan. Vastausten perusteella voidaan todeta, että vastaajista vähäinen osa tiesi asiasta etukäteen.

Toinen kysymys selvitti vastaajien saaman ohjeistuksen riittävyyttä, kun Sampo-hakemusten määrä käräjäoikeudessa alkoi kasvaa. Kysymys oli luonteeltaan mielipidekysymys, jonka tarkoituksena oli saada selville vastaajan kokema ohjeistuksen riittävyys.

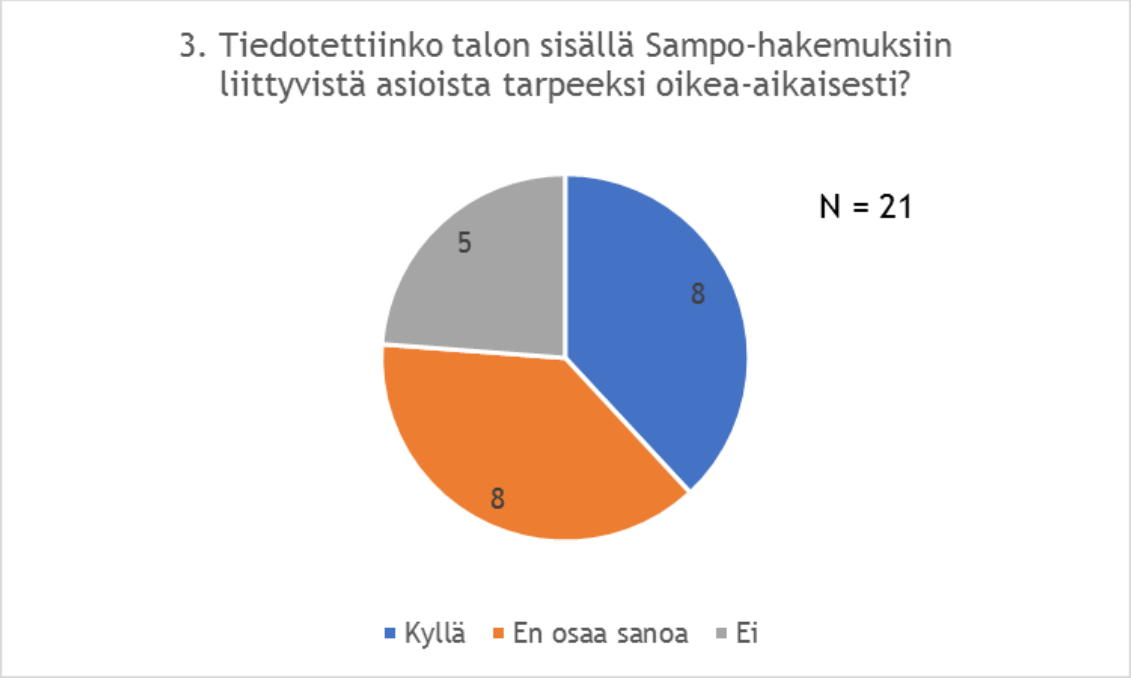

Vastaus kysymykseen saatiin kaikilta. Suurin osa vastanneista oli sitä mieltä, että annettu ohjeistus oli riittävää. Seitsemän vastaajaa ei kuitenkaan osannut vastata ohjeistuksen riittävyydestä ja kaksi vastaajaa koki, ettei ohjeistusta saatu riittävästi. Tuloksista ei selviä, mitkä tekijät vaikuttivat ohjeistuksen riittämättömyyteen. Vastauksista nousee esiin kysymys, olivatko he, jotka kokivat, ettei ohjeistus ollut riittävää, pyytäneet lisäohjeistusta tai apua Sampo-hakemusten parissa toimimiseen. Entä olivatko he siten tyytyväisiä saatuun ohjeistukseen tai voisiko tulokseen olla vaikuttanut ohjeistuksien muuttuminen? Vastauksista, joiden mukaan ohjeistus ei ollut riittävää, voidaan päätellä, ettei tiedotus välttämättä ollut kattavaa.

Kolmas kysymys jakautui kahteen osaan. Kysymyksen avulla oli tarkoitus selvittää talon sisäisen tiedottamisen kattavuutta ja oikea-aikaisuutta.

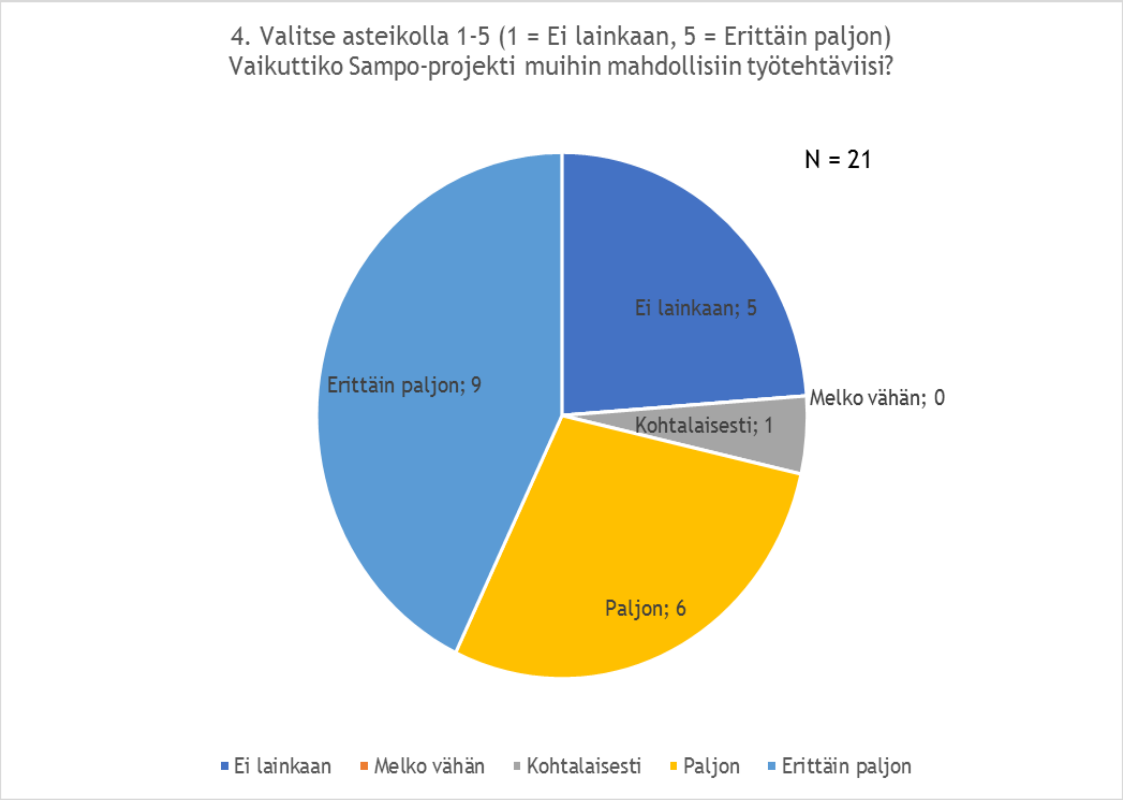

Vain hieman yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että tiedottaminen talon sisällä oli tarpeeksi kattavaa. Kolmen vastaajan mielestä tiedottamisen kattavuus ei ollut onnistunutta. Seitsemällä vastaajalla ei ollut asiaan sanottavaa. Kuitenkin enemmistö puolsi tiedottamisen olleen tarpeeksi riittävää.

Tiedottamisen oikea-aikaisuutta kysyttäessä vastauksia Kyllä ja En osaa sanoa- saralla saatiin kumpaakin kahdeksan kappaletta. Kuitenkin jopa viisi vastaajaa oli sitä mieltä, ettei tiedottaminen tapahtunut oikeaan aikaan. Kolmannen kysymyksen vastausten mukaan tiedottamisen mielipide oli jakaantunut. Tuloksista nousee esiin kysymykset, käytettiinkö talon sisällä yhtenäistä tiedottamiskanavaa, jolloin kaikki olisivat saaneet tiedotteet samaan aikaan sekä olisiko epäselvässä tilanteessa samaa tiedottamiskanavaa pitkin voinut esittää tarkentavia kysymyksiä, jotta ohjeistuksen mahdolliset epäselvyydet olisi saatu ratkaistua.

Neljäs kysymys kartoitti Sampo-hakemusten vaikutusta muihin mahdollisiin työtehtäviin. Kuoletushakemuksia tiedettiin tulleen paljon enemmän verrattuna normaaliin hakemusasiatilastoon.

Tulosten mukaan Sampo-projekti vaikutti muihin mahdollisiin työtehtäviin erittäin paljon tai paljon. Yhden vastaajan mukaan projekti vaikutti kohtalaisesti ja viiden vastaajan työtehtäviin Sampo-projekti ei vaikuttanut lainkaan.

Kysymys sisälsi avoimet kysymykset heille, joiden työtehtäviin projekti vaikutti, sekä heille, kenen työtehtäviin projekti ei vaikuttanut. Heiltä, kenen työtehtäviin projekti vaikutti, haluttiin kysyä, tehtiinkö osastolla toimenpiteitä tämän vuoksi, ja jos tehtiin, niin minkälaisia toimenpiteitä. Vastauksia tähän avoimeen kysymykseen saatiin yhteensä 15. Toimenpiteinä vastauksissa mainittiin Sampo-tiimin perustaminen ja uusien sihteereiden palkkaaminen sekä ylitöiden tekeminen.

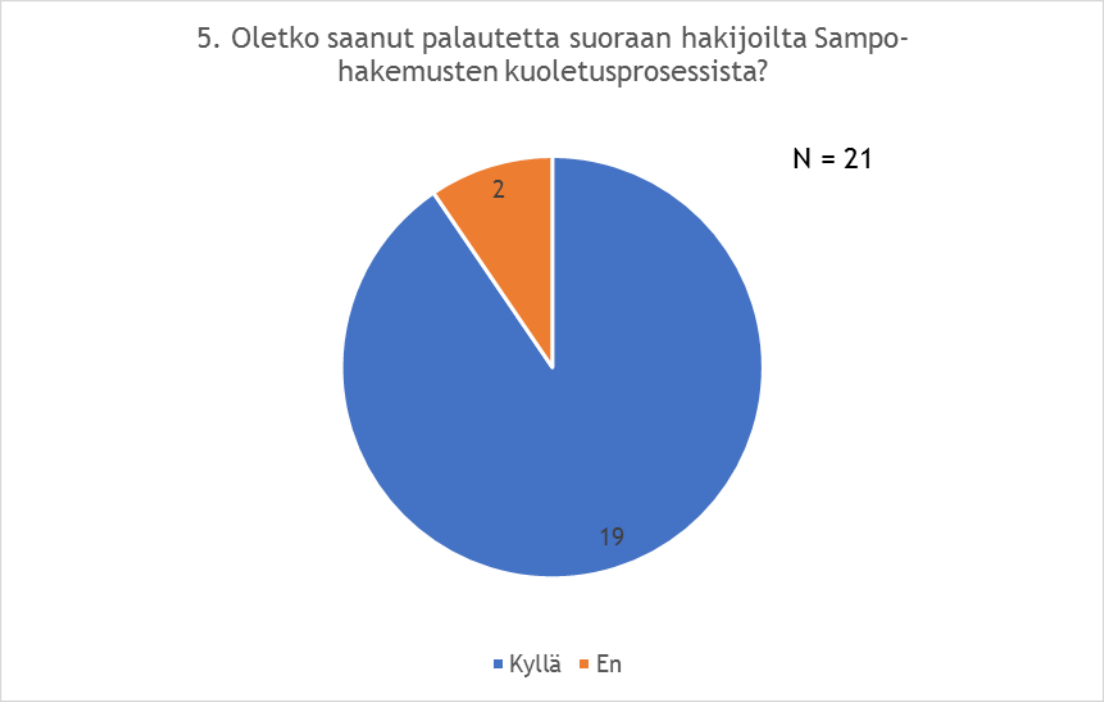
Hyvin monen vastaajan mukaan iso osa Sampo-hakemuksista jäi sihteereiden hoidettavaksi Sampo-tiimin perustamisen jälkeenkin. Hakemukset siirrettiin Sampo-tiimin hoidettavaksi vasta, kun hakemukset käräjäoikeudessa olivat ruuhkaantuneet niin, ettei muuta mahdollisuutta ollut. Hakemuksia tehtiin ylitöinä virka-ajan jälkeen ja viikonloppuisin heidän osaltaan, jotka tähän pystyivät. Ylityöt eivät olleet pakollisia, mutta Sampo-hakemuksia tehtiin ylitöinä, jotta virka-ajalla ehdittiin hoitamaan muita työtehtäviä. Vastaajien mukaan Sampo-hakemukset eivät vähentäneet muun työn määrää, mikä teki työmäärästä hyvin suuren. Sampo-hakemukset olivat päätehtävänä ja niiden jälkeen tulivat vasta muut työt. Vastauksista selviää, että Sampo-hakemusten ensisijainen tekeminen oli haastavaa etenkin loppuvuodesta 2016 alkuvuoteen 2017, jolloin Sampo-hakemuksia oli erittäin suuri määrä. Jos muut työtehtävät estivät useamman Sampo-hakemuksen käsittelyn, oli tästä annettu palautetta.

Vastaajien kertoman mukaan vapauksia saatiin muista työtehtäviä. Positiivisena mainittiin, ettei sihteereiden tarvinnut osallistua istuntoihin, mutta sen toteuttaminen ei onnistunut tasapuolisesti. Ohjeistus oli, että sihteerit tulevat istuntoon vain poikkeustilanteessa. Tämä tarkoitti, että puheenjohtajat kävivät istunnoissa yksin ja pitivät itse pöytäkirjaa. Positiivisena esille nousi myös Sampo-tiimin perustaminen. Sampo-tiimi hoiti vain Sampo-asioihin liittyviä työtehtäviä. Yksi vastaajista kertoi myös priorisoineensa työtehtävänsä siten, että teki ensin kiireellisimmät työtehtävät ja jätti myöhemmäksi ne tehtävät, jotka oli mahdollista jättää.

Toinen avoin kysymys selvitti tilannetta, jossa Sampo-projekti ei vaikuttanut muihin mahdollisiin työtehtäviin. Tähän vastauksia saatiin yhteensä 6. Vastauksista käy ilmi, että suurin osa näistä vastauksista oli henkilöiltä, jotka työskentelivät Sampo-tiimissä, tai jotka tekivät Sampo-projektiin liittyviä asioita niiden ollessa hektisimmillään. Yhden vastaajan mukaan Sampo-projekti ei vaikuttanut muihin työtehtäviin, koska työaikaa käytettiin tehokkaammin.

Vastaukset kertovat, ettei Sampo-tiimin perustaminen vienyt Sampo-hakemuksia muilta sihteereiltä, vaan hakemuksia tehtiin muiden töiden ohella. Työmäärään pyrittiin reagoimaan antamalla mahdollisuus tehdä ylitöitä ja ohjeistamalla puheenjohtajia olemaan istunnoissa ilman sihteeriä. Vastauksien perusteella voidaan pohtia, oliko asiaan puututtu ja yritettiinkö asia selvittää, mikäli työmäärään reagointi ei tasapuolisesti toteutunut. Priorisointi ja tehokas työtoiminta auttoivat työmäärän kanssa toimimiseen, mutta silti suurin osa vastaajista koki Sampo-hakemusten vaikuttaneen muihin työtehtäviin paljon.

Viidennessä kysymyksessä haluttiin selvittää, ovatko Sampo-hakemusten parissa työskennelleet saaneet suoraan hakijoilta palautetta kuoletusprosessista. Tällä kysymyksellä oli tarkoitus kartoittaa hieman kuoletushakijan näkemystä prosessista.

Vastaus saatiin kaikilta vastaajilta ja vain kaksi vastaajaa ei ollut saanut palautetta Sampo-hakemusten kuoletusprosessista suoraan hakijoilta. Kysymystä täydennettiin avoimella kysymyksellä, jonka tarkoitus oli selvittää, millaista palautetta kuoletusprosessista saatiin. Tähän vastaus saatiin kaikilta, jotka olivat palautetta saaneet.

Vastauksista ilmenee, että palautetta saatiin pääsääntöisesti puhelimitse. Sihteerit hoitivat puhelinliikenteen. Sampo-tiimi oli vapautettu puheluiden hoitamisesta. Palaute on ollut sekä positiivista että negatiivista. Positiivista palautetta käräjäoikeus on saanut asiakaspalvelustaan sekä informaation antamisesta. Palvelun on kerrottu olleen asiantuntevaa ja hyvää. Toiset taas ovat moittineet juuri näitä seikkoja. Vastauksista selviää, että hakijat olivat tiedustelleet käsittelyajoista ja varmistaneet hakemusten saapuneen käräjäoikeuteen. Osa hakijoista oli tiedustellut toimenpiteistä, joita heidän tulisi tehdä ja pohtineet saavatko he päätöksensä ajoissa.

Vastauksista voidaan havaita, että suurin osa annetusta palautteesta ei ole liittynyt käräjäoikeuden toimintaan. Näin ollen voi olla, että hakijat eivät ole käsittäneet mitä asioita hoidetaan käräjäoikeudessa ja mitä Sammossa. Vastauksista ilmenee, että hakijat ovat yrittäneet saada käräjäoikeudelta vastauksia sellaisiin kysymyksiin, jotka olisi pitänyt esittää Sammolle. Myös hakijoiden pankeista ja heidän toiminnastaan annettiin palautetta. Käräjäoikeudelle annettu palaute koskien Sampoa ja pankkeja liittyi siihen, etteivät kaikki hakijat tienneet, että jälkivaihtovaatimus olisi täytynyt tehdä. Myös puutteelliset tai väärät neuvot kuoletusprosessiin liittyen nousivat esiin. Sammon antaman ohjeistuksen kerrotaan ollen epäselvä tai heiltä

ei ollut saatu tarvittavia tietoja. Esimerkiksi hakemus osakekirjan kuolettamisesta oli lähetetty käräjäoikeuteen, mutta ei ollut määräaikaan mennessä ennen yhtiökokousta ilmoitettu Sammolle halusta muuttaa osakkeet sähköisiksi. Hakijat ovat myös antaneet palautetta, että Sammon tavoittaminen oli vaikeaa. Myös kustannusten määrä, eli hakemus- ja kuulutusmaksut yllättivät monet hakijat.

Vastauksista selviää, että kuoletusprosessin vaiheet ja sen ohjeistus on ollut hakijoiden mielestä puutteellista, eikä neuvontaa ole saanut tarpeeksi. Sampo kuitenkin tarkensi ohjeistustaan pitkin kevättä ja hakijoita, jotka soittivat käräjäoikeuteen, ohjattiin soittamaan oikealle taholle. Hakijoista osa oli sitä mieltä, että kuoletusprosessi kesti liian pitkään, eivätkä he saaneet riittävää tiedotusta. Tämän seurauksena osa hakijoista ei osannut tehdä vaadittavia toimenpiteitä ajoissa ja näin ollen menettivät osakkeensa. Osa hakijoista oli syntynyt 1920- tai 1930-luvuilla, jolloin heidän oli vaikea ymmärtää prosessin kulkua ja koko prosessia.

Hakijoiden palaute on ollut monipuolista. Kuitenkin selvänä vastauksien avulla voidaan pitää, etteivät hakijat saaneet tarpeeksi kattavaa ja selkeää ohjeistusta siitä, mitä heidän olisi pitänyt kuoletusprosessin hoitamiseksi tehdä. Käräjäoikeus on kuitenkin puolueeton, eikä ole oikeutettu antamaan oikeudellista neuvontaa. Asiakkaita on siksi pyydetty olemaan yhteydessä Sampoon, jotta sieltä kerrottaisiin kaikki tarvittavat toimenpideohjeet.

Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin olisiko käräjäoikeus voinut ennakoida saapuvien hakemusten määrää.

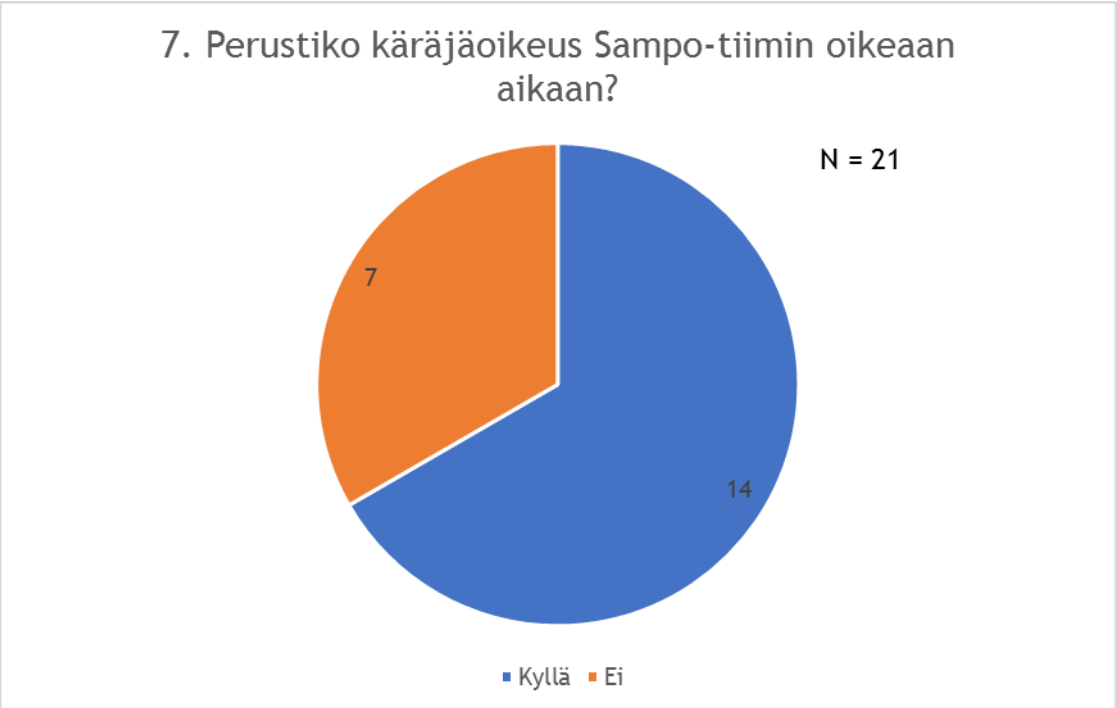
Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, ettei hakemusten määrää olisi voitu ennakoida etukäteen. Kysymystä tarkennettiin avoimella kysymyksellä kartoittamalla vastaajan mielipidettä siitä, miten hakemuksia olisi voitu ennakoida. Avoimia vastauksia saatiin yhteensä seitsemän.

Melkein puolet avoimeen kysymykseen vastanneista olivat sitä mieltä, että jos Sampo olisi tiedottanut käräjäoikeutta ja muita sidosryhmiään paremmin, olisi se voinut vaikuttaa tulevien hakemusten määrän arvioinnissa ja ennakoinnissa. Toinen esille noussut ennakointiin liittyvä keino oli media ja uutiset, joiden avulla olisi voitu saada aavistus siitä, että hakemuksia olisi saapumassa.

Käräjänotaarit mainittiin myös suuressa osaa vastauksissa. Käräjänotaareita kiitettiin tilanteen huomioimisesta jo varhaisessa vaiheessa. Notaareilta saatiin ensimmäiset huomiot, jolloin osastonjohdon olisi pitänyt selvittää asiaa eikä vasta sitten, kun hakemusten määrä oli kasvanut runsaasti, kertoo eräs vastaajista. Kuitenkin osa vastaajista oli sitä mieltä, että ennakointi oli vaikeaa. Vastauksista ilmenee, että aluksi näytti siltä, ettei hakemuksia tullut muutamaa enempää, kunnes niiden määrä kasvoi paljon lyhyessä ajassa. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että hakemusten kasvaessa olisi voitu ennakoida niiden suurta määrää.

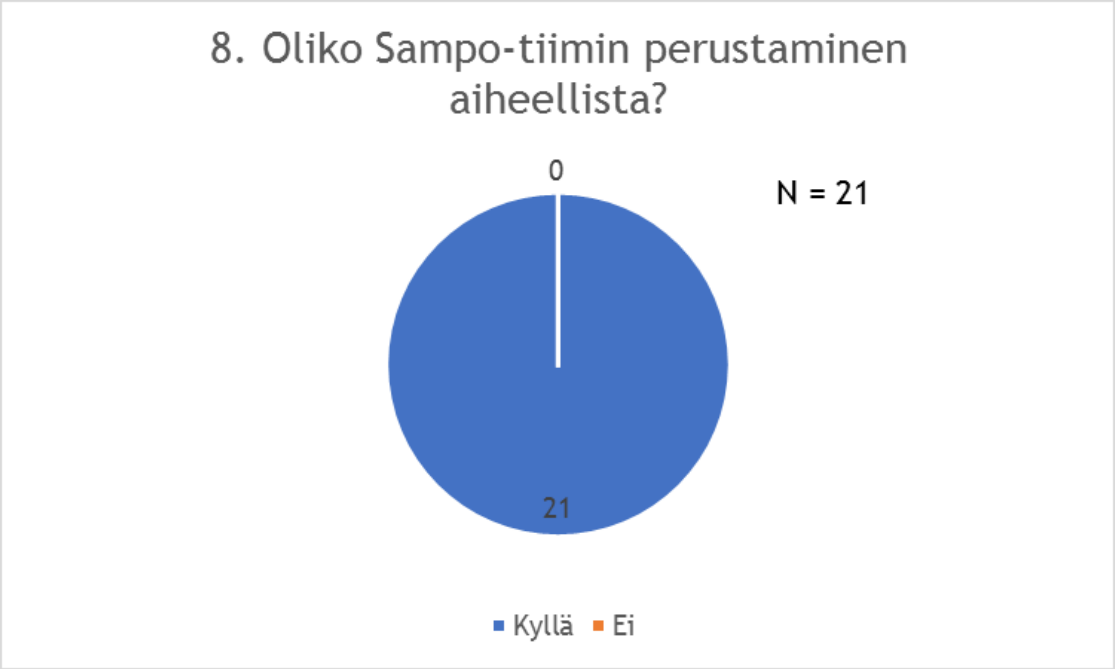
Vastausten perusteella on selvää, ettei käräjäoikeus olisi pystynyt ennakoimaan tilannetta etukäteen. Tähän olisi tarvittu joko medialta tai Sammolta tullut tiedotus asiasta. Hakemusten määrä oli kuitenkin poikkeuksellinen verrattuna normaaliin hakemusmäärään.

Seitsemännen kysymyksen avulla selvitettiin, perustettiinko Sampo-tiimi vastaajien mielestä oikeaan aikaan.

Vastaajista kaksi kolmasosaa oli sitä mieltä, että käräjäoikeus perusti Sampo-tiimin oikeaan aikaan.

Kahdeksannessa kysymyksessä kysyttiin, oliko Sampo-tiimin perustaminen vastaajien mielestä aiheellista.

Saatu tulos oli yksimielinen, sillä kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että Sampo-tiimin perustaminen oli aiheellista.

Seuraavaksi oli avoin kysymys, jossa vastaaja sai halutessaan perustella vastauksiaan kysymyksiin 7 ja 8. Avoimia vastauksia saatiin yhteensä 17.

Käsitellään ensimmäisenä avoimet palautteet Sampo-tiimin perustamisen oikea-aikaisuuteen liittyen. Monen vastanneen mielestä Sampo-tiimi olisi pitänyt perustaa aikaisemmin. Muutama vastaaja perusteli tätä muun muassa sillä, että jos Sampo-tiimi olisi perustettu aiemmin, ei projekti olisi kuormittanut muita sihteereitä niin paljon. Vastauksista käy ilmi myös ymmärrys siitä, ettei tiimin perustaminen käy nopeasti, ja asiaan reagoitiin niin pian kuin ymmärrettiin, että lisäresursseja tarvitaan. Tiimin perustamisen toteutus ja tiimin esimies saivat myös palautetta. Sampo-tiimin esimieheksi ei ollut erillistä hakua. Vastauksista ilmenee myös, että tiimin johdon vuoksi koulutus oli hidasta ja rauhallista, vaikka kyse oli varsin yksinkertaisesta asiasta. Myös informaatiota sihteereille Sampo-tiimistä ja sen perustamisesta olisi toivottu lisää.

Sampo-tiimin perustamisen aiheellisuudesta saatiin hyvin samankaltaisia vastauksia. Vastaajien mielestä ilman Sampo-tiimiä hakemuksista ei olisi selvitty määräaikaan mennessä ja asiakirjojen kuoletus olisi hidastanut muita käräjäoikeudessa käsiteltäviä asioita ja kuormittanut henkilökuntaa kohtuuttomasti. Yksi vastaajista osasi perustella Sampo-tiimin perustamisen tärkeyttä sillä, että yksinään Sampo-hakemuksia tuli noin 8 000 kappaletta, kun yleensä hakemusasioita tulee noin 3 500 kappaletta vuodessa.

On selvää, ettei ilman Sampo-tiimin perustamista projektista olisi selvitty. Kun kyseessä on ainutlaatuinen projekti, eikä ennakointia saapuvasta hakemusten määrästä voitu tehdä, on selvää, että osan mielestä Sampo-tiimi olisi pitänyt perustaa aiemmin.

Yhdeksäs kysymys oli avoin kysymys, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan käräjäoikeuden toimintaa koko Sampo-projektin osalta. Vastauksia saatiin yhteensä 19 kappaletta.

Positiivista arviointia annettiin paljon. Osaston 1 sihteerit ja tuomarit saivat kiitosta joustamisestaan Sampo-projektin osalta. Käräjäoikeuden katsottiin toimineen hyvin, minkä seurauksena hakemukset saatiin käsiteltyä määräajassa. Käräjäoikeuden toimintaa kuvattiin myös ammattimaiseksi ja hyväksi, sekä uskottiin käräjäoikeuden tehneen asian eteen parhaansa. Hienona asiana pidettiin Sampo-tiimin perustamista sekä tilanteen huomioimista. Yhteydenpito Sampoon nähtiin myös hyvänä asiana. Sampo-tiimin perustaminen ja muiden osastojen apu nähtiin tarpeellisena, kuten myös ylityöt ja viikonlopputyöt koko projektin onnistumisen kannalta. Yksi vastaaja ihmetteli, miksei Sampo-tiimi ottanut osaa keskeneräisistä Sampo-hakemuksista hoidettavakseen. Sammon toimintaa sen sijaan kommentoitiin siten, että he olisivat voineet toimia eri tavalla ja antaa riittävästi aikaa osakekirjojen kuolettamiselle. Sampo-projektin toiminnalle annettiin esimerkiksi kouluarvosanaksi 5-.

Käräjäoikeuden kotisivuilla olleen alkutiedottamisen ajateltiin olleen epätarkkaa, sillä ohjeistusta muutettiin myöhemmin. Palautetta saatiin myös työntekijöiden ohjeistuksen viiveellisyydestä ja ylityökorvauksien epäselvyydestä. Tiedottamisessa työntekijöille olisi ollut parannettavaa, jotta kaikki olisivat toimineet yhtäläisesti. Yhdelle vastaajalle oli syntynyt mielikuva, että Sampo-asioiden siirtäminen sihteereiltä Sampo-tiimille oli ollut epäselvää. Toisessa vastauksessa pohdittiin, oliko asiakaspalvelua ja puhelinvaihdetta tiedotettu siitä, ketkä kuuluivat Sampo-tiimiin ja kenelle puheluita piti yhdistää sen sijaan, että puhelut yhdistettiin osaston yleiseen päivystykseen.

Vastauksien mukaan koettiin esimerkiksi kuitenkin hieman liioitelluksi sitä, että Sampo-hakemusten ohjeistettiin menevän kaiken muun työn edelle, sillä käräjäoikeudessa on kiireellisempiä ja tärkeämpiäkin asioita käsiteltävänä. Asioiden käsittelyssä kerrotaan tapahtuneen joitain virheitä, jotka saattoivat aiheutua kiireen ja hakemusten suuren määrän seurauksena.

Ennen Sampo-tiimin perustamista sihteerit ja tuomarit osallistuivat Sampo-hakemusten käsittelyyn, mutta sitä ei muutaman vastaajan mielestä huomioitu. Heidän mukaansa kiitosta on saanut vain Sampo-tiimi, jolla tuntui heidän mielestään olleen erioikeuksia muihin verrattuna. Vastauksista käy ilmi, että tämä on aiheuttanut närkästystä koko käräjäoikeudessa, mutta Sampo-tiimin työntekijät olivat kuitenkin ahkeria ja ripeitä, sekä he saivat hyvin tulosta aikaiseksi. Työmäärän lisääntymiseen, työntekijöiden jaksamiseen ja osaston yhteishenkeen ei suunnattu huomiota eikä kansliaesimiehen vaihtumisen ajankohta ollut oikea. Vastauksissa pohdittiin myös Sampo-sihteereiden istuntoihin osallistumista, varsinkin kun töiden kanssa oli kiire. Jos Sampo-sihteerit osallistuivat istuntoihin perehdytyksenä jatkoa varten, oli ajankohta väärä. Projektin loppuvaiheessa kaikille ei tarjottu ylityömahdollisuutta, eikä tarkistettu mahdollisuutta siitä, olisiko Sampo-tiimi voinut ylitöiden sijasta hoitaa tehtävänsä normaalin työajan puitteissa.

Myös tästä kysymyksestä voidaan todeta, että mielipiteet Sampo-hakemusten parissa työskennelleillä on hyvin erilaiset. Tämä kertoo henkilön omista kokemuksista, joita voi olla vaikea yleistää. Kuitenkin tärkeänä voidaan pitää työntekijöiden huomioiminen, riittävä ohjeistus sekä toisten tukemisen tärkeys.

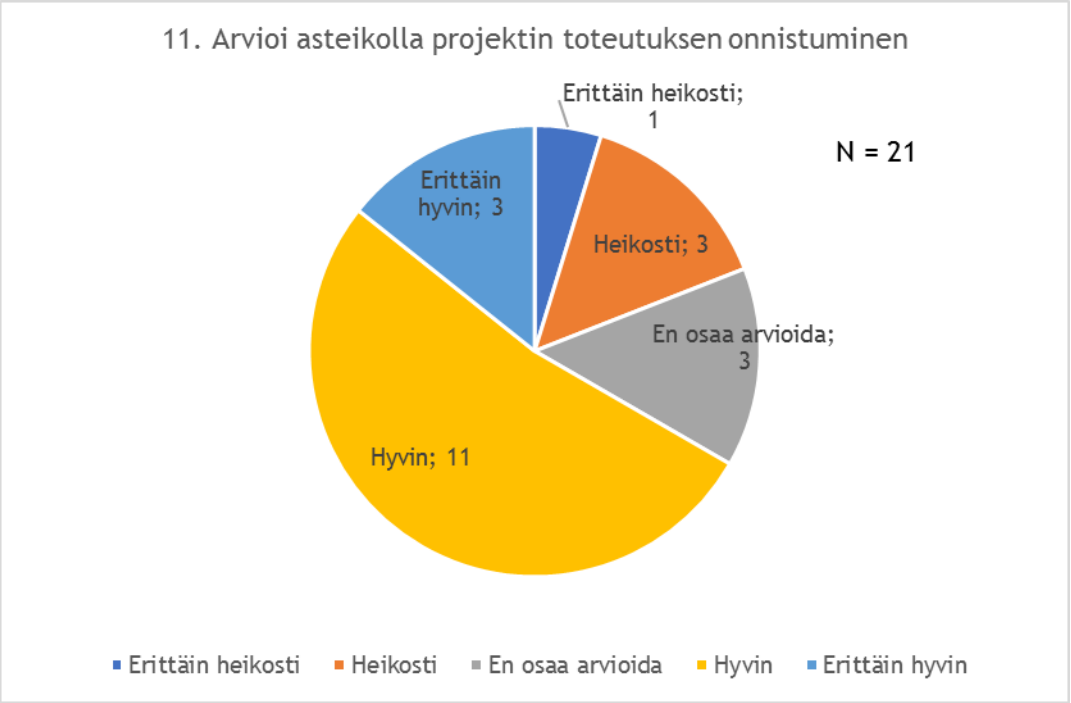
Kymmenes kysymys oli avoin kysymys, jossa vastaajia pyydettiin kertomaan lyhyesti omat ajatuksensa vastaavanlaisen projektin kehittämisestä. Vastauksia saatiin yhteensä 20 kappaletta.

Ajatuksia saatiin paljon. Niitä olivat muun muassa hyvän projektisuunnitelman laatiminen, riittävä ennakointi ja suunnittelu heti projektin alussa sekä nopea reagoiminen muutoksiin kuten myös tehokas toiminta. Tiedottamista pidettiin tärkeänä sekä tarpeeksi selkeän, kattavan ja tietynlaista kanavaa pitkin kulkevan ohjeistuksen antaminen, jotta tiedetään mitä ohjeistusta tulee noudattaa, sekä tiedettäisiin kaikkien toimivan samalla tavalla. Vastauksista nousee esiin, että yhteiset vastausfraasit ja niistä informointi on tärkeää yhtenäisen toiminnan onnistumiseksi. Asiakirjoja tulisi pitää järjestyksessä tietyssä paikassa, jotta kaikki tarvittavat asiakirjat löytyisivät samasta paikasta.

Vastauksista nousee esille, että vastaavanlaiseen projektiin olisi hyvä perustaa tiimi, joka hoitaisi koko projektin, eli heille voitaisiin siirtää muiden sihteereiden mahdolliset hakemukset. Tiimin sekä sen vetäjien tulisi pystyä oikeanlaiseen vuorovaikutukseen, jotta esimerkiksi tiedonkulku olisi sujuvaa ja avointa sekä väärinkäsitykset saataisiin ratkaistua. Tiimin työtä tulisi valvoa ja valita tiimiin oikeanlaiset vetäjät. Valitsemiseen voisi käyttää avointa hakua, jolloin myös vakituisella henkilökunnalla olisi mahdollisuus hakea joko sihteeriksi tai tiiminvetäjäksi. Päätöksiä voisi tehdä useampi kuin yksi henkilö, ja projektilla tulisi olla selkeät vastuuhenkilöt, joilta saada ohjeistusta ja neuvontaa. Projektin mahdollisia vaikutuksia tulisi seurata projektin aikana sekä sen jälkeen esimerkiksi kyselyn avulla. Mahdollisesti myös yrityksen, jolta projekti tulossa, tulisi tiedottaa kaikkia tahoja, jotta tulevaan projektiin osattaisiin varautua.

Vastauksiin oli annettu hyviä näkökulmia, joilla vastaavanlaisia projekteja voitaisiin kehittää. On tärkeää selvittää vastaavanlaisessa projektissa olleen mielipiteitä ja ajatuksia, sillä niistä voidaan oppia tulevaisuutta varten. Näin saadaan selville, mikä kyseisessä projektissa on toiminut ja mitä voitaisiin muuttaa.

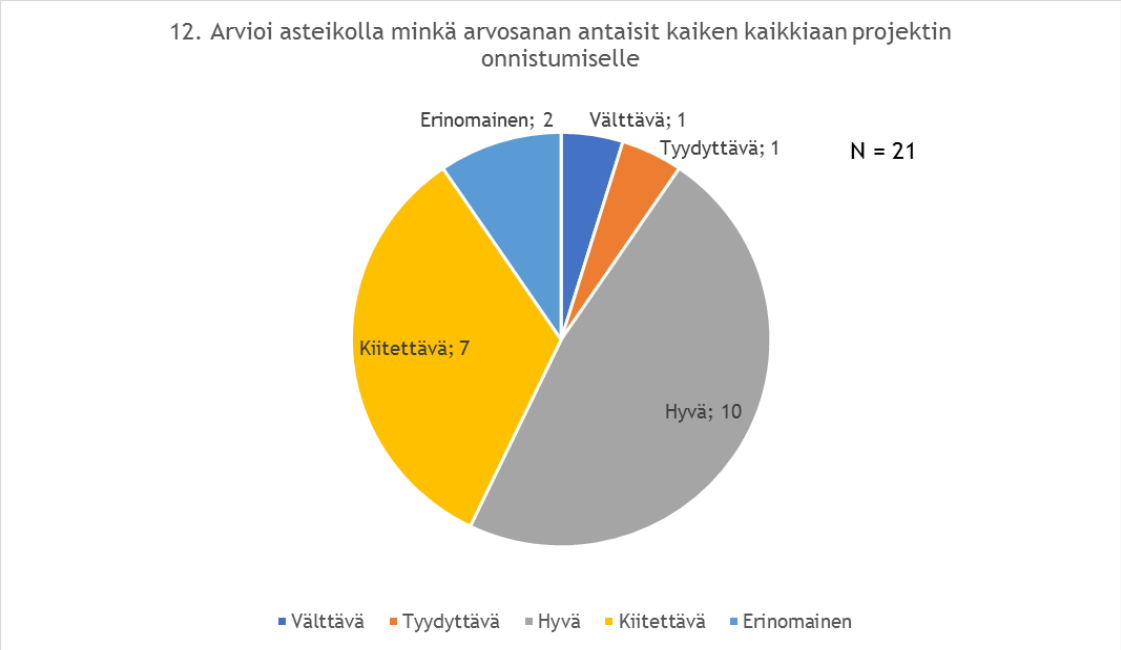
Yhdestoista kysymys selvitti vastaajan arviota projektin toteutuksen onnistumisesta.

Suurin osa arvioi projektin toteutuksen onnistuneen hyvin ja kolmen vastaajan mielestä erittäin hyvin. Yksi vastaaja arvioi onnistumisen olleen erittäin heikkoa, kolmen mielestä heikkoa. Kolme vastaajaa ei osannut arvioida.

Kaiken kaikkiaan projektin toteutus oli onnistunut. Aiemmissa kysymyksissä esiin nousseiden epäkohtien voidaan ajatella heijastuneen vastauksiin, jotka arvioivat projektin toteutuksen olleen heikompaa.

Kahdestoista kysymys selvitti vastaajan arvosanan projektin onnistumiselle.

Projektin onnistuminen sai hyvän arvioinnin. Vain kahdessa vastauksessa arvosanana oli välttävä ja tyydyttävä. Hakemukset saatiin käsiteltyä ja tarvittavat toimenpiteet tehtyä. Näin ollen projektin tulisikin olla onnistunut, vaikka sen toteutuksesta vastaajat ovat olleet eri mieltä.

Viimeinen kysymys oli avoin, jossa vastaajan oli mahdollista antaa palautetta koko Sampo-projektiin liittyen. Vastauksia saatiin yhteensä seitsemän.

Palautteissa kerrottiin projektin onnistuneen hienosti ja kiitettiin Sampo-tiimiä. Projektia johdettiin hyvin ja tavoitteet olivat selkeät. Hakemukset saatiin käsiteltyä, ja myös talon johto panosti projektin onnistumiseen. Vastuutuomarin pitämistä tilannetiedotuksista asioiden etenemisestä ja Sampo-tiimin työtilanteesta osaston kokouksissa pidettiin hyvänä. Projekti oli opettavainen ja poikkeava normaalista asiakirjojen käsittelyn määrästä lyhyellä aikavälillä.

Osa palautteista antoi kuitenkin toisenlaisen kuvan. Vastausten mukaan projekti aiheutti erimielisyyksiä osastolla ja syynä mainittiin esimerkiksi sen johtuneen Sampo-tiimin vastuusihteeristä sekä siitä, että vastuutuomari oli tietämätön osaston töistä ja toiminnasta. Projektista kerrotaan jääneen epäoikeudenmukainen tunne, sillä Sampo-tiimiläisillä oli erilaiset vapaudet kuin muilla sihteereillä. Muut sihteerit hoitivat Sampo-hakemuksia muiden töiden ohella, mutta eivät saaneet kiitosta tekemästään työstä toisin kuin Sampo-sihteerit.

Yksi vastaaja kertoi, että projektin alun vaikeuksista selvittiin ja Sampo-tiimin perustaminen auttoi asiaa, vaikkakin tiimi olisi pitänyt perustaa aiemmin tai vaihtoehtoisesti projektilla olisi pitänyt olla koordinoiva vastuuhenkilö jo loppuvuodesta 2016. Tekemistä riitti silti paljon

muille sihteereille. Sammon ohjeistukset muuttuivat, mikä lisäsi projektin epävarmuutta. Huomiota olisi voitu kiinnittää siihen, miten hakijoita tuli ohjeistaa. Osa sihteereistä oli ohjannut soittamaan Sampoon ja selvittämään sieltä tehtävät toimenpiteet.

Vastauksien perusteella voidaan todeta, etteivät kaikki sihteerit saaneet vastaavanlaista huomiota ja kiitosta tekemistään töistä, toisin kuin esimerkiksi Sampo-sihteerit. Se, miten muita olisi pitänyt huomioida, ei nouse esiin vastauksista. On myös selvää, että hakemusten määrästä johtuen työtehtävien määrä on ollut osalla sihteereistä suuri. Vastauksien perusteella voidaan pohtia, olivatko sihteerit kertoneet työmääristään esimiehilleen ja oliko tilanteeseen pystytty vaikuttamaan. Johtopäätöksenä sujuvan kommunikoinnin on oltava tämän kaltaisessa projektissa avainasemassa.

9 Haastattelu

Opinnäytetyön yhtenä osana oli haastattelu, joka toteutettiin Sampo-tiimin vastuutuomarille Marko Lepistölle sekä vastuusihteerille Tuija Kannistolle. Heidän haastattelullaan oli tarkoitus saada käsitys miten Sampo-projekti eteni käräjäoikeudessa sekä miten projekti heidän mielestään onnistui. Haastattelu alkoi kysymyksellä, miten Lepistö ja Kannisto olivat päätyneet Sampo-tiimiin. Kannisto oli itse ilmoittanut, että voisi liittyä Sampo-tiimiin, koska hänen edellinen työparinsa oli juuri jäänyt eläkkeelle, joten aika olisi ollut sopiva. Lepistö taas kertoi päätyneensä Sampo-tiimiin työkierron kautta oltuaan rikososastolla jo useamman vuoden. Kannisto kertoi, että koko Sampo osakekirjojen kuoletusprosessi oli ainutlaatuinen ja Helsingin käräjäoikeus pystyi käsittelemään poikkeuksellisen hakemusmäärän suurien resurssien avulla. Kannisto painotti myös, että kilpaa juostiin jatkuvasti ajan kanssa.[237]

Lepistön kertoman mukaan normaali määrä hakemuksia, joita käräjäoikeuteen saapuu, on noin 20 hakemusta per päivä, mutta Sampo-hakemuksia tuli joulun alla parhaimmillaan noin 500 hakemusta päivässä. Käräjäoikeuteen saapuu vuositasolla noin 3400 kappaletta erilaisia hakemuksia, mutta Sampo-hakemuksia saapui yhteensä 7500 kappaletta. Lepistö kertoi, että Sampo-hakemusten määrä hiipui vuoden vaihteen 2017 jälkeen, jolloin hakemuksia tuli noin 200 kappaletta viikkotasolla. Sammon huhtikuisen yhtiökokouksen lähestyessä hakemusten määrä taas hieman nousi. Suuren hakemusmäärän huomasivat ensin hakemuksia käsitelleet notaarit. Ennen Sampo-tiimin perustamista Sampo-hakemusten käsittely hajautettiin kaikille osastolla työskenteleville. Kannisto kertoi, että Sampo-hakemuksia käsittelivät kaikki, jotka siihen vain ajallisesti kykenivät. Sampo-tiimi perustettiin helmikuun 2017 alussa. Kannisto kertoi haastattelussa, että projekti vaati alussa koko osaston työpanosta, jonka jälkeen

[237] Kannisto & Lepistö 2017. Haastattelu Helsingin käräjäoikeudessa 17.10.2017.

Sampo-tiimi perustettiin. Sampo-tiimiin palkattujen henkilöiden rekrytoinnista vastasi käräjäoikeuden hallinto-osasto.[238]

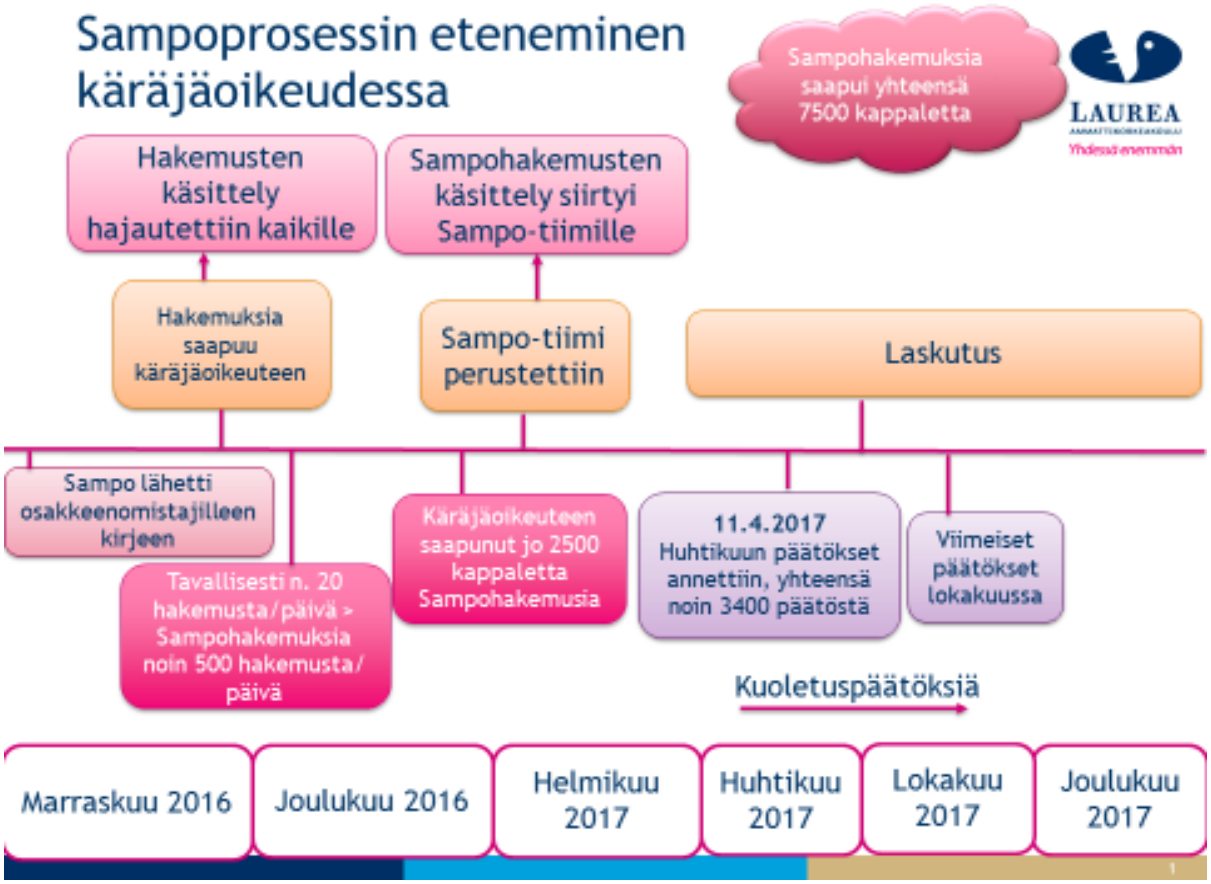
Kanniston mukaan käräjäoikeudessa seurattiin aktiivisesti Sammon verkkosivuja, jossa julkaistiin tiedotteita ja toimintaohjeita. Käräjäoikeus julkaisi omilla verkkosivuillaan myös tiedotteita, jotka olivat linkitetty Sammon tiedotteiden kanssa. Yhteydenpidosta Sampoon huolehti Lepistö, jonka mukaan yhteistyö ja kommunikaatio oli erittäin tiivistä. Käräjäoikeuden ja Sammon välillä oli tehty sopimus, että käräjäoikeus lähettää jokaisesta päätöksestä lukukappaleen Sammolle antamatta niitä erikseen tiedoksi.[239]

Kanniston mielestä hyvää projektin onnistumisessa oli se, että Sampo-tiimi perustettiin. Lepistö lisäsi, että tiimin perustaminen oli välttämätön edellytys prosessin toteutumiselle ja onnistumiselle. Lepistön mielestä tiimin perustaminen edesauttoi, että jokainen hakemus saatiin käsiteltyä. Lepistölle ja Kannistolle annettiin vapaat kädet toteuttaa projekti parhaaksi katsomallaan tavalla. Lepistöllä ja Kannistolla oli valtuudet antaa kaikki ohjeet ja päätökset Sampo-tiimin sisällä. Kannisto ja Lepistö kertoivat, että tiimin henki oli alusta alkaen erittäin sitoutunut ja hyvä. Tiimi kävi viikoittain tiiminvetäjien kanssa palavereissa keskustelemassa eri määräajoista ja projektin tilanteesta.[240]

Kannisto sekä Lepistö kertoivat yllättyneensä projektin lopussa siitä, miten hyvin projekti onnistui hakemusten suureen määrään nähden. Kaiken kaikkiaan Lepistö ja Kannisto olivat tyytyväisiä projektin onnistumiseen ja kertoivat voivansa molemmat lähteä vastaavanlaiseen projektiin uudelleen mukaan.[241]

Haastattelun ja Sammon tiedotteiden pohjalta luotiin alla oleva aikajana, jossa kuvataan projektin etenemistä. Aikajanan tarkoitus on selkeyttää prosessin kokonaiskuvaa.

[238] Kannisto & Lepistö 2017. Haastattelu Helsingin käräjäoikeudessa 17.10.2017.
[239] Kannisto & Lepistö 2017. Haastattelu Helsingin käräjäoikeudessa 17.10.2017.
[240] Kannisto & Lepistö 2017. Haastattelu Helsingin käräjäoikeudessa 17.10.2017.
[241] Kannisto & Lepistö 2017. Haastattelu Helsingin käräjäoikeudessa 17.10.2017.

Kuvio 3: Sampo-prosessin aikajana (perustuen 17.10.2017 haastatteluun sekä Sammon tiedotteisiin).

Saatujen tulosten perusteella sekä opinnäytetyön tekijöiden analysoinneilla tuotettiin kehittämisehdotuksia vastaavanlaista projektia varten. Seuraava luku esittelee keskeisimmät kehittämisehdotukset.

10 Kehittämisehdotukset

Kyselyn tuloksista voidaan todeta, että kuoletushakemusten kanssa työskennelleiden sihteereiden mielestä vastaavanlaisessa projektissa tulisi kehittää ennakointia, tiedotusta ja projektitiimin asettamista. Ennakoinnin merkitystä projektin alkumetreillä painotettiin useassa vastauksessa. Ennakoinnilla pystyttäisiin varautumaan mahdollisiin erityistoimiin sekä välttämään kuormittava ruuhkautuminen asioiden käsittelyssä. Ennakointi ehkäisisi myös muiden työtehtävien sivuuttamisen. Ennakointiin kuuluu esimerkiksi resurssien varaaminen, tiivis hakemusten seuranta sekä havainnointi mediasta. Kyselyn tuloksista ilmenee, että nopea reagointi muuttuviin olosuhteisiin olisi tärkeää. Nopealla reagoinnilla pystyttäisiin perustamaan projektitiimi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, ja näin vältettäisiin mahdolliset suuret ja pitkäaikaiset ruuhkautumiset. Vastauksista voidaan tehdä johtopäätös, että käräjäoikeuden tulee

panostaa yhtenäiseen ja selkeään tiedottamiseen, jotta työntekijät ja myös hakijat pysyvät ajan tasalla koko projektin ajan.

Vastaajat painottivat, että projektitiimi tulisi asettaa avoimen haun kautta. Sampo-tiimin perustamisesta tiedotettiin vähäisesti sihteereille eikä avointa hakua ollut, mikä aiheutti erimielisyyksiä osastolle. Vastaavanlaisen projektin suunnitteluun ja toteutukseen toivottiin yleistä ja avointa hakua, jotta jokaisella olisi mahdollisuus hakea paikkaa tiimissä tai sen esimiehenä. Avoimella haulla luotaisiin yhdenvertainen mahdollisuus kaikille osallistua projektin toteutukseen. Vastauksista nousi esiin käräjäoikeuden oikea-aikainen tiedottaminen. Vastauksista voidaan päätellä, että tiedotusten ja ohjeistusten tulisi tapahtua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta kaikki hakemusten kanssa työskentelevät pystyisivät työskentelemään yhdenmukaisesti. Kehityksenä kaivattiin myös yrityksen aikaista ja kattavaa tiedottamista käräjäoikeudelle.

Haastattelusta nousi esiin myös vastuutuomarin ja vastuusihteerin kehittämisehdotuksia. Lepistön ja Kanniston mielestä ongelmakohtana prosessissa oli hakijoiden näkemys käräjäoikeuden roolista sekä ohjeiden ymmärtäminen. Lepistön mukaan osakekirjojen kuoletusta hakeneet henkilöt eivät tienneet miten toimia tai ymmärtäneet ohjeita. Lepistö kertoi, ettei itsekkään tiennyt ennen projektia mitä tarkoittaa jälkivaihtovaatimus. Lepistö lisäsi myös, että suurin osa hakijoista oli henkilöitä, jotka eivät asioi käräjäoikeuden kanssa tai tiedä paljoa arvopaperikaupasta. Nämä henkilöt olivat saaneet yhtäkkiä kirjeen, jossa kerrottiin jälkivaihtovaatimuksen teosta. Tämä sai ihmiset hämilleen ja tietämättömiksi siitä, miten toimia.

Lepistö kertoi, että kuoletuksen hakeminen oli kaksivaiheinen prosessi. Ensin hakijan tuli hakea kuoletusta käräjäoikeudesta, ja tämän jälkeen hakijan täytyi mennä pankkiin vaatimaan osakeomistuksen siirtämistä arvo-osuustilille, eli käydä tekemässä jälkivaihtovaatimus. Lepistön mukaan valitettavan monelta jäi jälkivaihtovaatimus tekemättä, sillä aika pankkiin oli varattu huhtikuisen yhtiökokouksen jälkeen.

Lepistö selvensi, että käräjäoikeuden resurssien mukaan oli tehty päätös Sammon kanssa siitä, miten käräjäoikeus pystyi neuvomaan hakijoita, sekä siitä ettei käräjäoikeus lähetä hakijoille muistutusviestiä pankkiin menemisestä. Lepistön mukaan vastaavanlaisen projektin tapahtuessa tulisi sopia yhteisestä kattavasta ohjeistuksesta jo prosessin aikaisemmassa vaiheessa.

Kanniston ja Lepistön mielestä kaiken kaikkiaan projekti onnistui hyvin. Kaikki hakemukset saatiin käsiteltyä. Kannisto kertoi projektin onnistuneen yllättävän hyvin verrattuna hakemusten suureen massaan. Kannisto ja Lepistö olivat molemmat yhtä mieltä, että tiimin perustaminen oli välttämätöntä projektin onnistumisen kannalta. Sampo-tiimi perustettiin myöhäisessä vaiheessa, joten tulevaisuudessa projektitiimi voitaisiin mahdollisuuksien mukaan perustaa jo aikaisemmassa vaiheessa.

11 Johtopäätökset

Käräjäsihteereille teetetyn kyselyn tuloksista voidaan todeta, että käräjäoikeus on toiminut Sampo osakekirjojen kuolettamisessa parhaalla mahdollisella tavalla. Tehdyt toimenpiteet projektin onnistumiseksi on edesauttanut projektin menestyksellistä onnistumista. Projektin luonteen ainutlaatuisuus ja odottamattomuus yllätti käräjäoikeuden. Tästä syystä vaadittaviin toimenpiteisiin ei osattu ryhtyä ennen kuin ruuhkautuminen ja kuormitus olivat jo alkaneet.

Kuten kehittämisehdotuksista voidaan todeta, ennakointi, nopea reagointi, avoimuus sekä tiedotus nousevat kuoletushakemusten kanssa työskennelleiden sihteerien vastauksista esille. Näistä voidaan johtopäätöksinä päätellä, että käräjäoikeuden tulisi nopeasti reagoida muuttuviin olosuhteisiin, esimerkiksi perustamalla projektitiimi. Tiedottamisen tulisi olla nopeaa ja yhdenmukaista käräjäoikeuden sisällä, kuten myös yrityksen ja käräjäoikeuden välillä. Tiedottaminen on tärkeässä roolissa, sillä sen avulla luodaan yhtenäiset toimintatavat. Yhteisillä toimintatavoilla voidaan edistää projektin onnistumista. Avoimuudella luodaan osastolle ja käräjäoikeuteen yhdenvertainen ilmapiiri, sillä jos kaikilla on yhtenäinen mahdollisuus hakea projektitiimiin, ei ihmisten välille synny suuria erimielisyyksiä. Ennakoinnilla tarkoitetaan käräjäoikeuden mahdollisuutta varautua nopeasti tapahtuviin muutoksiin. Helsingin käräjäoikeudella on suuri määrä resursseja käytettävissään, joten käräjäoikeudella on hyvät mahdollisuudet ennakoida ja varautua suuriin projekteihin, kuten Sampo-projektiin. Ennakoinnin konkreettisia toteutustapoja ovat esimerkiksi median seuranta, ja sitä kautta havainnointi tulevista muutoksista, hakemusten määrän aktiivinen seuraaminen sekä resurssien varaaminen. Ennakointia voi toteuttaa monella eri menetelmällä, joista tulisi valita omaan yhtiöön sopiva menetelmä. Menetelmien toteuttamistapoja voi muokata aina käsillä olevaan tilanteeseen sopivaksi. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että hakemusten määrän tiivis ja ajantasainen seuranta auttaa huomioimaan suuret ja merkittävät muutokset, ja sitä kautta reagoimaan muutoksiin nopeammin.

Johtopäätöksenä voidaan todeta myös, että hyvällä suunnittelulla ja ennakoinnilla saadaan erittäin hyvä pohja projektin onnistumiselle. Vastaavanlaisen projektin onnistumisen kannalta olisi hyvä kerätä tietoa ja kokemuksia projekteissa työskennelleiltä henkilöiltä. Näin on mahdollista havaita projektissa hyväksi koetut toimintatavat sekä reagoida mahdollisiin puutteisiin ja kehittämisen kohteisiin ajoissa. Tietoa ja kokemuksia voidaan kerätä esimerkiksi kyselyn avulla, jolloin anonyymisti vastaaminen madaltaa kynnystä antaa rehellistä palautetta. Anonyymin kyselyn vastakohtana voitaisiin toteuttaa projektissa työskennelleiden kesken tilaisuus, jossa käsitellään projektia sen päätyttyä. Tilaisuudessa keskusteltaisiin projektin aikana heränneistä mielipiteistä ja näkemyksistä.

Projektin toteutuksessa ovat avainasemassa työntekijät, joten heidän rekrytointiinsa on kiinnitettävä erityistä huomiota. Sampo-tiimin onnistunut rekrytointi sai erityisesti Kannistolta kiitosta.

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, A. 2011. Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsinki: Helsingin Yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.

Hakala, J. 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 14-26.

Hannula, A., Kari, M. & Mäki, T. 2014. Osakeyhtiön hallituksen ja johdon vastuu. Helsinki: Talentum.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9., uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Husa, J., Mutanen, A & Pohjolainen T. 2010. Kirjoitetaan juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki: Talentum.

Häyrynen, J. & Kajala, V. 2013. Uusi arvopaperimarkkinalaki. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Immonen, R. & Nuolimaa, R. 2017. Osakeyhtiöoikeuden perusteet. 3., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Immonen, R., Ossa, J. & Villa, S. 2014. Osakeyhtiön pääoman hallinta. 2., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Knuts, M. 2011. Sisäpiirisääntely arvopaperimarkkinoilla. Helsinki: Talentum.

Kyläkallio, J., Iirola, O. & Kyläkallio, K. 2012. Osakeyhtiö I. Helsinki: Edita.

Lautjärvi, K. 2017. Yhtiön etu yhtiön johdon päätöksissä ja toimissa. Helsinki: Alma Talent.

Mähönen, J. & Villa, S. 2012. Osakeyhtiö II, Pääomarakenne ja rahoitus. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Mähönen, J. & Villa, S. 2015. Osakeyhtiö I, Yleiset opit. 3., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Norros, O. 2009. Vahingonkorvaus arvopaperimarkkinoilla. Helsinki: WSOYpro.

Ojanen, T. 2016. EU-oikeuden perusteita. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Parkkonen, J. & Knuts, M. 2014. Arvopaperimarkkinalaki. 5., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Penttinen, S-L. & Talus, K. 2017. Avaimet EU-oikeuteen. Helsinki: Edita.

Pönkä, V. 2012. Yhdenvertaisuus osakeyhtiössä. Helsinki: Sanoma Pro.

Pönkä, V. 2015. Osakkeen lunastaminen: osakeyhtiö- ja sopimusoikeudellinen tutkimus. Helsinki: Talentum: Lakimiesliiton kustannus.

Rantala, I. 2015. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 108-133.

Reinikainen, M., Pelkonen, J. & Lydman, K. 2007. Uusi osakeyhtiölaki. Helsinki: Tietosanoma.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voimasanat. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Räike, P. 2010. Vanhentuminen ja asiakirjan kuolettaminen. Teoksessa Erkkilä, M., Ojala, J. & Räike, P. Juridiset asiakirjamallit. Helsinki: Edita, 157-163.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5.uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Valli, R. 2015. Numeroiden kautta kuvataan todellisuutta. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 226-238.

Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 84-108.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2017. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Villa, S. 2013. Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 4., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Virallislähteet

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1095/2010, annettu 24 päivänä marraskuuta 2010, Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/77/EY kumoamisesta.

HE 26/1937 vp. Hallituksen esitys laiksi asiakirjain kuolettamisesta annetun lain muuttamisesta.

HE 57/1940 vp. Hallituksen esitys laiksi asiakirjain kuolettamisesta annetun lain muuttamisesta.

HE 155/1953 vp. Hallituksen esityslaeiksi konkurssisäännön, määräajasta velkomisasioissa sekä vuosihaastosta annetun asetuksen ja osakeyhtiöistä, kadonneen henkilön julistamisesta kuolleeksi sekä asiakirjain kuolettamisesta annettujen lakien muuttamisesta.

HE 187/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle velan vanhentumista ja julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

HE 109/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 52/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi osakeyhtiölain, arvopaperimarkkinalain ja vakuutusyhtiölain muuttamisesta.

HE 161/2009 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle aluehallinnon viranomaisten tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

HE 32/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle arvopaperimarkkinoita koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 254/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle tilintarkastuslaiksi ja laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

HE 11/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 89/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi.

HE 28/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 65/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Muut lähteet

Arvopaperi. 2016. Toimi näin, mikäli Sammon osakekirjasi ovat paperisia tai hukassa. 25.11.2016. Viitattu: 24.10.2017. https://www.arvopaperi.fi/kaikki_uutiset/toimi-nain-mikali-sammon-osakekirjasi-ovat-paperisia-tai-hukassa-6602549

Arvopaperimarkkinayhdistys a. 2017. Tietoa meistä. Yhdistys. Viitattu 1.11.2017. https://cgfinland.fi/arvopaperimarkkinayhdistys/

Arvopaperimarkkinayhdistys b. 2017. Sääntely-ympäristö. Raportointi ja valvonta. Viitattu 29.11.2017. https://cgfinland.fi/yleista-itsesaantelysta/raportointi-ja-valvonta/

Euroclear Finland Oy, 2015. Arvopaperitodisteiden liittäminen arvo-osuusjärjestelmään. Toimitusjohtajan päätös. 23.1.2015. Viitattu: 1.12.2017. https://www.euroclear.com/dam/EFi/Legal/DecisionsRelatedToTheRules/IncorporationOfPhysicalSecuritiesIntoTheBook-entrySystem.pdf/subassets/ArvopaperitodisteidenLiittaminenArvo-osuusjarjestelmaan.pdf

Euroclear Finland Oy, 2017. Monipuoliset palvelut yhtiölle. Viitattu: 1.12.2017. https://www.euroclear.com/finland/fi/issuer_services.html

Euroopan unioni a. 2017. Tietoa EU:sta. Euroopan komissio. Viitattu 30.10.2017. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_fi

Euroopan unioni b. 2017. EU:n oikeus. Asetukset, direktiivit ja muut säädökset. Viitattu 30.10.2017. https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_fi

Finanssivalvonta. 2017. Valvonta. Viitattu 1.11.2017. http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Pages/Default.aspx

Helsingin käräjäoikeus. Helsingin käräjäoikeuteen on saapunut lyhyessä ajassa n. 2500 Sammon osakekirjojen kuolettamishakemusta. Päivitetty 15.12.2016.

Helsingin käräjäoikeus. Ohje Sampo Oyj:n asiakirjan kuolettamista koskevan hakemuslomakkeen täyttämiseksi 7.2.2017.

Helsingin käräjäoikeus. Ohje Sampo Oyj:n asiakirjan kuolettamista koskevan hakemuslomakkeen täyttämiseksi. 15.12.2016.

Hirvonen, A. 2014. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Viitattu: 8.9.2017. https://issuu.com/arihirvonen/docs/mitk___metodit_paino

Kannisto, T. & Lepistö, M. 2017. Sampo-tiimin vastuusihteerin ja vastuutuomarin haastattelu 17.10.2017. Helsingin käräjäoikeus. Helsinki.

Lammassaari, J. 2016. Onko sinulla näitä Sammon osakekirjoja? Vie ne pankkiin. Yrittäjät 07.12.2016. Viitattu: 24.20.2017 https://www.yrittajat.fi/uutiset/545992-onko-sinulla-naita-sammon-osakekirjoja-vie-ne-pian-pankkiin

Oikeus.fi. 2017. Muutoksenhaku. 8.9.2017. Viitattu: 25.11.2017 https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/muutoksenhaku.html

Palmen, T. 2016. Onko hallussasi vanha paperinen Sammon osakekirja? Toimi nopeasti ja vie paperi pankkiin. Iltalehti 16.12.2016. Artikkelin kuvaan viitattu 2.12.2017. http://www.iltalehti.fi/talous/201612152200040940_ta.shtml

Parviainen, A. 2017. Sammon osakekirjojen kuolettamisruuhkan purkaminen on päässyt vauhtiin. Yle 11.04.2017. Viitattu: 25.10.2017. https://yle.fi/uutiset/3-9561180

Patentti- ja rekisterihallitus a. 2017. Kaupparekisteri. Osakeyhtiö. Muutosilmoitus. Yhtiöjärjestys. Viitattu 24.11.2017. https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/muutosilmoitus/yhtiojarjestys.html

Patentti- ja rekisterihallitus b. 2017. Osakkeiden kuuluminen arvo-osuusjärjestelmään. Viitattu: 25.10.2017. https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/muutosilmoitus/osakkeet/arvoosuus.html

Räikkönen, A. 2017. Sammon osakekirjojen massakuoletus - yli 900 sivua ilmoituksia. Arvopaperi 04.01.2017. Viitattu: 26.10.2017. https://www.arvopaperi.fi/kaikki_uutiset/sammon-osakekirjojen-massakuoletus-yli-900-sivua-ilmoituksia-6612672

Rämö, K. 2016. Nyt alkaa olla kiire – tarkista, ettei pöytälaatikossa ole rahanarvoisia papereita. Taloussanomat 26.10.2016. Viitattu: 24.10.2017 https://www.is.fi/taloussanomat/porssiuutiset/art-2000001939003.html

Sampo Group kirje osakkaille. 2016.

Sampo Group tiedote. Osakekirjan kuolettaminen. 25.11.2016.

Sampo Group tiedote. Osakekirjan kuolettaminen. 8.12.2016.

Sampo Group tiedote. Tärkeää tietoa Sammon osakkaille. 1986.

Talouselämä. 2016. Tarkista - kuulutko joukkoon? Pienomistajien osakkeita muuttuu kohta 500-700 miljoonan €:n edestä arvottomiksi. 24.10.2016. Viitattu: 24.10.2016. https://www.talouselama.fi/uutiset/tarkista-kuulutko-joukkoon-pienomistajien-osakkeita-muuttuu-kohta-500-700-miljoonan--n-edesta-arvottomiksi/22bc811e-68a2-3687-98b3-4c2389ba6abb

Turkki, K. 2016. Löytyykö tämä laatikostasi? Vie lähes parin tuhannen euron arvoinen paperi pian pankkiin. Aamulehti 15.11.2016. Viitattu: 26.10.2017 https://www.aamulehti.fi/koti-maa/loytyyko-tama-laatikostasi-vie-tama-lahes-parin-tuhannen-euron-arvoinen-paperi-pian-pankkiin-24069140/

Virallinen lehti. 2017. Tietoa lehdestä. Viitattu: 25.11.2017. https://www.virallinen-lehti.fi/fi/esittely/index.html

Kuviot

Kuvio 1: Arvopaperimarkkinalakiin vaikuttava EU:n lainsäädäntö AML 1 luvun 5 §:n mukaan. 30

Kuvio 2: Osakeyhtiölakiin vaikuttava EU:n lainsäädäntö hallituksen esityksen 109/2005 mukaan. 38

Kuvio 3: Sampo-prosessin aikajana (perustuen 17.10.2017 haastatteluun sekä Sammon tiedotteisiin). 82

Kuvat

Kuva 1: Sammon paperinen osakekirja (Iltalehti/Sampo Oy). 56

Kuva 2: Vuoden 2017 Virallisen lehden painoksia eri kuukausilta. 64

Liitteet

Liite 1: Kysely käräjäoikeuteen 92

Liite 1: Kysely käräjäoikeuteen

Sampo-osakekirjojen kuoletusprosessi Helsingin käräjäoikeudessa

Kyselyn tarkoitus on saada tietoa Sampo-osakekirjojen kuolettamisesta Helsingin käräjäoikeudessa.
Kyselyn tuloksista saamme tutkittua prosessin kulkua sekä saamaan mahdollisia kehitysehdotuksia vastaavanlaisiin projekteihin.

Käsittelemme kyselyn vastauksia luottamuksellisesti ja esitämme tulokset siten, ettei yksittäistä kyselyyn vastaajaa voida tunnistaa.

Vastaamalla tähän kyselyyn autat opinnäytetyömme onnistumisessa!

Kysymykset

1. Tiesitkö Sampo Oyj:n tekemistä toimenpiteistä koskien osakekirjojen kuolettamista, ennen kuin Sampo-hakemuksia saapui käräjäoikeuteen?

☐ Kyllä ☐ En

Jos vastasit kyllä, mistä sait tiedon?

2. Saitko riittävästi ohjeistusta Sampo-hakemusten tekemiseen, kun hakemusten määrä kasvoi?

☐ Kyllä
☐ En osaa sanoa
☐ En

3. Tiedotettiinko talon sisällä Sampo-hakemuksiin liittyvistä asioista tarpeeksi

	Kyllä	En osaa sanoa	Ei
kattavasti	○	○	○
oikea aikaisesti	○	○	○

4. Valitse asteikolla 1-5 (1 = Ei lainkaan, 5 = Erittäin paljon)

	1	2	3	4	5
Vaikuttiko Sampo-projekti muihin mahdollisiin työtehtäviisi?	○	○	○	○	○

Jos vaikutti, tehtiinkö osastolla toimenpiteitä? Jos tehtiin, niin mitä?

Jos ei vaikuttanut, niin miksi ei?

5. Oletko saanut palautetta suoraan hakijoilta Sampo-hakemusten kuoletusprosessista?

☐ Kyllä ☐ En

Jos vastasit kyllä, minkälaista palautetta?

6. Olisiko käräjäoikeus voinut ennakoida saapuvien hakemusten määrää?

☐ Kyllä ☐ Ei

Jos vastasit kyllä, miten?

7. Perustiko käräjäoikeus Sampo-tiimin oikeaan aikaan?

☐ Kyllä ☐ Ei

8. Oliko Sampo-tiimin perustaminen aiheellista?

☐ Kyllä ☐ Ei

Tähän voit halutessasi perustella vastauksiasi kysymyksiin 7 ja 8.

9. Miten arvioit käräjäoikeuden toimintaa koko Sampo-projektin osalta?

10. Kerro lyhyesti omat ajatuksesi, miten kehittäisit vastaavanlaista projektia?

11. Arvioi asteikolla

	Erittäin heikosti	Heikosti	En osaa arvioida	Hyvin	Erittäin hyvin
Arvioi projektin toteutuksen onnistuminen	◯	◯	◯	◯	◯

12. Arvioi asteikolla

	Välttävä	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä	Erinomainen
Minkä arvosanan antaisit kaiken kaikkiaan projektin onnistumiselle?	◯	◯	◯	◯	◯

13. Mahdollinen palaute koko Sampo-projektiin liittyen